4

מדינת ישראל

משרדי הממשלה

שם: נשים, שיווי זכויות

מזהה פיזי: ג - 4 / 5672

מזהה לוגי: 565 - 74.0/6 מס פריט: 211909

כתובת: 02-120-04-17-04 04/05/2010

"ש"ק", שוו' זכו'ות

7.50 – 7.48

מדינת ישראל
ארכיון המדינה

5672/4

ג

מדינת ישראל
משרדי הממשלה

מחלקה: משפט ציבורי

תיק מס': 32

מחלקה: משפט ציבורי

תיק מס':

(17)

כ"ד בסיון, תש"ח
1 ביולי 1948.

32/

לכבוד
ההתאחדות נסיב קבריות לשרדי זכרות
בארץ-ישראל,
תל-אביב.

ג.נ.,

הנני מתכבד לאשר את קבלת מכתבכן מיום 25 ביולי 1948 לפי מהכר המרדפים טצרפתן כד.

שר המשפטים מכבים מיש לצרף לקבורת התחיקת משפר של נסיב בקיאות, אשר עניני האשה הסיוחדים קרובים ללבן, ומבין המועמדות הרבות למשרות משפטיות למשרר זה, בטח תמצאנה אחרות שתוכלנה להתאנות בעדיפות קבועות למתלקת התחיקה.

בכבוד רב,

שר המשפטים

הכ/גר

יצניגס 15/9

(22) מאת הסתדרות נשים ציוניות 14.XI.

(23) לספרן: נא לראות (22) 22.XI. 23/

(24) ית לנות מס' 22 הוגמנו ע"י ספרים: כו 23 אותן 23/

~~נא לבדוקן ולמסרן לעני 23/~~

(25) מאת עו"ד ש. אדרי 5.I.49

אין נתקן את דיני המשפחה „דבר העולם" 11.X.48

(26) מאת: התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות. 24/5

(27) לכ' התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות. 26.6

(28) מאת: התאחדות נשים לשווי זכויות בישראל, ת"ו 29.VII.50

(29) אי כין נא לראות (28) 1.VIII.50

(4) מהתאחדות נשים עבריות לשווי זכויות 22.6.48
(2) " " " " חוברת בדצמבר 1944
(3) " " " " " " 1946

(4) מהועד הפועל של התאחדות נשים לשווי זכויות בא"י. 25.6.48

(5) ~~בר~~ ~~[illegible]~~ ש.ה.
נא לראות פיק כך א/בב ו/ב.

(6) יומן הי בהן
אני מאיחם לבריאות הארגון יתן תובני ויש
לסגלה להם בהתאם
27.6.48 בכ"ה

(7) להתאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא"י. 1.7.48
(8) מהגב' נשים לועדת התאקה שלד-יד מועדת המדינה 1.8.48
(9) ל ש.ה.: נא לראות 8 13/8.48
(10) ש.ה. ראה (8)
הישם א/ז/11
(11) תקנות מועדת ארגוני נשים עבריות בא"י.
(12) מועדת ארגוני נשים 6.VIII
(13) " " " רשימת הארגונים החברים
(14) ל ש.ה: נא לראות (12) 20.VIII. 25. א/ז/15 הגב' הישם
(15) האחדות נשים עבריות לשווי זכויות סיון - בומר לבר אני לפה בישראל (20).
(16) מר ד
נא לראות (15) בקשה
(17) בקשת (15) נמענת. לעמק/30 =
(18) מר מני:
הלא יש לנו תשובה למכתבים (11,12,13,15)? ת.ר. 31/8/48.
(19) גב' הינדין: האם הגד עמה על (12)? ת.מ
(20) מנהיר: אין לדון לעמוד על 11, 13, 15 ת.מ
15 בנפ' שאדר ויש להודיע גר הדברים
שאינו אולם הדרגה ולהתכנס ליד: ת.מ
(21) יד המשנה כתה (12) הנ"ל 8 מ/ז/1

(28)

ISRAEL WOMEN'S
EQUAL RIGHT ASSOCIATION
~~C. KARL NETTER~~ St.

LEGAL AID BUREAU

התאחדות נשים לשווי זכויות
בישראל
תל־אביב, רחוב ~~[illegible]~~ 26 מקלוק
3084
הלשכה המשפטית

TEL-AVIV, 29.7.50 תל־אביב

31 יולי 1950
מס' 3087
32

לכבוד
מר פ.רוזן
שר המשפטים
ירושלים.

א.נ.מ.

שמחות ומודות אנו על המנוי נציגתנו כשופטות בית דין למנעית בפקעת שערים.

תקותנו שחברתנו תתרמנה את תרמתן במלחמה עם השוק השחור.

יש רק להצטער שהצעתנו הוצעה אל לפועל רק אחרי שנה..

גם זו לטובה!

בכבוד רב

שולמית

„דבר הפועלת"

11/1/48

עו"ד ש. אורדי

איך נתקן את דיני המשפחה!

דברי אחת מעורכות־הדין שלנו ניתנו כאן כחומר לדיון.

הפערכת.

כצעד ראשון לפתרון הבעיה הרצינית של תיקונים בדיני המשפחה במדינת ישראל, יש לראות את עבודת המחקר, נחוץ שלפני המחוקק, אשר יוטל עליו לנסח את חוקי המשפחה החדשים, תהיה תמונה ברורה ובולטת — בחומר ובמספרים — עד היכן הביאה אותנו התחוקה הדתית, וגם התחוקה האזרחית המפגרת, כמה ילדים עזובים בגוף וברוח, ונשים מחוסרות מגן נוסף לנו כתוצאה של ההפקרות ופריקת העול ביחס למשפחה.

המחקר הזה, אשר יש לערוך אותו בשיתוף עם מועצת ארגוני הנשים, ישאב מהארכיון של משרד הרבנות, מהלשכות של עזרה סוציאלית ליד העיריות והלשכות המשפטיות של „התאחדות נשים לשיווי זכויות" — ויקבל את החומר הדרוש. את החומר הזה יש לעבד ולפרסם ברבים, כי לא רק המחוקק צריך לדעת את הנעשה בארצנו בחיי המשפחה, שהם יסוד למדינה — כי אם הציבור כולו צריך לדעת זאת.

יש תופעות סוציאליות קשות שאין להמנע מהן: מחלות, יתמות, שקע סוציאלי. אבל לרסן אנשים בעלי יכולת, בריאים, עובדים ולפעמים גם בעלי עמדה ציבורית — שלא יפקירו את ילדיהם, — את הבעיה הכאובה הזאת יש בידנו לפתור על ידי חוקים מתאימים ומשטר מתאים.

דרוש לנו מוסד של בוררות חובה בעניני משפחה ליד הרשויות המקומיות. באתי למסקנה הזאת לאחר נסיוני בבתי־דין של חברים בהסתדרות העובדים; להצעה זו יש גם אסמכתא בתוך הכתובה.

בטחון כלכלי הוא גורם חשוב בחיי משפחה. בחיים הקיימים אין צורך בשום חוקים ובתי משפט. האיש והאשה נמלים ומסורים אחד לשני. אולם — במקרה של מות או גט — מבטיחות ארצות רבות את זכויות האשה לגבי הרכוש. אשר נרכש בתקופת הנשואים, בשיעור של 50%. כמו כן מבטיחים בארצות הללו את זכויות האשה במקרה של פשיטת רגל, מתוך דאגה למעמדה של האשה, באם הבעל הוא בזבזן. תקנות כאלה טובות מאוד לעומת המצב הקיים בארצנו. אולם יש להרחיק לכת ולהציע להכניס לחוקים שלנו את העקרון של חיים משותפים, עבודה משותפת ורכוש משותף. פירושו של דבר, שלכל פעולה הקשורה בקבלת הכספים, לרכישת רכוש ורישומו — דרושות שתי החתימות של הבעל ושל האשה. ואין מוסד רשאי לרשום רכוש (פרט לרכוש הבא במתנה או ירושה) של אדם נשוי מבלי שזה יירשם גם על שמה של האשה.

יש להנהיג שאין בית הדין רשאי להחליט על דמי מחיה (מזונות) לאשה ולילדים, אלא אם קבע בהחלטה הערכות מפורטות לפי הכללים הבאים: דמי המחיה מוקצבים בהתחשב בגודל הרכוש שברשות הבעל ובמידת החלק שנטל הבעל ונטלה האשה ביצירתו; בהתחשב בהכנסה השוטפת, אשר לבעל בעבר הסמוך וגם לעתיד; ובהתחשב בצרכיה של האשה והילדים כדי קיום הוגן ועצמאי; ובכל מקרה, לא פחות מאחוז קבוע (הדבר תלוי במספר הילדים), של ההכנסות החדשיות של הבעל, אשר נפרד ממשפחתו.

למי שייכים הילדים במקרה של פירוד או גט (יש הבדל בין שני המקרים הללו) — או נכון יותר, כי הילדים אינם רכוש — למי הזכות לחנך את הילד במקרה של גט ופירוד? הזכות הזאת צריכה להנתן לאשה לגבי כל ילד, ללא הבדל של מין וגיל; הזכות הזאת מגיעה לאשה, מחוץ למקרים יוצאים מן הכלל, כאשר האשה אינה ראויה לכך מסיבת מחלה או אופי מיוחד, ואת זה על הבעל להוכיח. את הזכות לטיפול בילדים העניק לאשה הטבע: ההריון, הלידה, היניקה. את הזכות הזו רכשה לה האשה במסירותה, המגיעה עד להקרבה עצמית.

יש מקרים לא מעטים, כאשר בעל מרים יד על אשה, מכה אותה ללא בושת פנים, לפעמים עד גרימת פצעים, וזה נעשה לאור היום ולעיני הילדים. יש משפחות שהדבר היה שם למסורת. המשטרה עונה במקרים כאלה: „בין בעל ואשה אין אנו מתערבים".

אין אמצעי יעיל יותר במלחמה בנגע זה מאשר הוצאת חוק עזר ע"י הרשויות המקומיות, חוק האוסר הרמת יד והתנהגות גסה כלפי אשה וילדים. העבריינים נתבעים לבתי משפט עירוניים, הם נמצאים תחת פיקוחם של פקחים מיוחדים למטרה זו.

חוק אחד ומשפט אחד לאיש ולאשה — זוהי הסיסמה שבה דוגל ובעדה לוחם במיטב יכלתו ארגון נשים קטן וצנוע בארץ, זה כבר עשרות שנים — היא „התאחדות נשים לשיווי זכויות". הארגון הזה היה עד כה יחיד במערכה, ומסיבה זו טרם זכה לראות בהתגשמות שאיפותיו. הסיסמה הזו, הקצרה והקולעת למטרה, פירושה — קץ להפליות בין איש לאשה גם בדיני משפחה.

רבורה דיין

באין בית לילד

המוסד הוא לטיפול מלא בילד, ביום ובלילה. וראשיתו כראשית מפעלים רבים בארץ, שצמחו מהתחלה קטנה; ועם גידול הישוב, עם הרחבת העליה, עם קליטתה ההמונית, עם העמקת ההבדלים הסוציאליים — גדלה והתרחבה גם „א מ נ ה", מוסד רב־ערך זה.

עוד זכורות לעין אותן האמהות הבודדות שיד הגורל פגעה בהן, שחייהן יצאו מהאפיק הנורמלי, ועליהן הוטל להיות הדר־אגות היחידות לילד. עוד זכורות הן בהתרוצצותן משכנה לחב־רה, מחברה לקרובה למצוא מקלט לילד, בשעות שעל האם היה לעבוד בכדי לקיים את עצמה ואת ילדה.

ורק כאשר נמצאה השפה המשותפת בין האמהות בתוך הארגון הצעיר אז — ארגון אמהות עובדות — בא הפתרון. בממדים קטנים, בבית זר, שכור, בסביבה של ישוב מעורב הוקם המוסד למספר ילדים. ימי מאורעות הדמים בארץ השיגו את „אמנה" ולסיבות מדוע נמסר הילד למוסד, נוספו עוד — גרצח האב, גרצחה האם, ולפעמים שניהם יחד.

במקום בלתי מותאם לאותם הימים היתה „אמנה". החלק העברי של העיר היה עדיין בבנינו והמוסד נמצא בסביבה אויבת. זכור לי היטב ערב אחד של הדלקת נרות חנוכה ב„אמנה". עם רוב הילדים הדליקו את הנר אמותיהם. גדולה היתה השמחה של הילדים והאמהות גם יחד; ואחר כך בחשכת הליל, כאשר יצאנו לרחוב הזר, חרד מאד הלב לילדים ולמטפ־לות. כל אבן נראתה כמאיימת.

והרוחות לא שקטו. הוכרזה המלחמה — מלחמת העולם השניה, ועל מוסד הילדים היה למלא תפקיד נוסף — לתת מקלט לילדי מגוייסים. אך הפצצה של האויב סיכנה את החזקת ריכוז ילדים גדול וכל ילד שהיתה לו איזו שהיא אפשרות של סידור מחוץ למוסד, עזב את „אמנה". אבל נשאר מספר לא קטן של ילדים שעבורם לא היה תחליף למוסד. לא נראו אז אפשרויות רבות של העברת הילדים, מלבד נהלל — ובו בית אשר נבנה שם לצרכי הכפר ותנועת המושבים. ההעברה צריכה היתה להיות זמנית, לכמה חדשים, הזמניות נמשכה שמונה שנים עד שנבנה והושלם הבית הגדול.

הימצאה של „אמנה" בנהלל הוא פרק לא רק לגבי ארגון אמהות עובדות בחיפה, הוא פרק גם בחיי החברות בנהלל. נקשרו קשרים בין חברות הכפר והנושאות בדאגה למוסד בעיר, יחסי רעות וידידות בין עובדות „אמנה" ואמהות הכפר; ולבין הילדים הגדולים יותר של „אמנה" וילדי המקום שבאותו הגיל— חברות ילדותית במשחק, במעשי שובבות, וביקורים הדדיים בחגיגות. ולא פעם נראתה בין זוגות הילדים המטיילים לאורך הכפר חברה מעורבת של ילדי הכפר וילדי המוסד.

אך בין האמהות של ילדי „אמנה" ובין האמהות החיות חיי קבע במשקיהן לא קם שום קשר. בבקרי שבתות, ביום גשם בחורף, ביום חום בקיץ ראינו אותן נחפזות מהכביש הראשי בדרך לכפר להתראות עם ילדיהן ואחר כך נחפזות בחזרה למקומות עבודתן. שמונה שנים היו הילדים בכפר, התחלפו מחזורים. לעתים ידעו ילדי „אמנה" להצביע עלינו — זאת אמא של זה. בשבילנו אמותיהם נשארו אלמוניות.

התחלפו הזמנים, אך הארץ כמעט ולא ידעה יום מנוחה. עם גמר המלחמה העולמית — התכוננות אילמת למלחמתנו אנו על שחרור הארץ. וכל תקופה נתנה אותותיה בילדים הזקוקים למוסד. בפרוץ מלחמתנו נמצאו עוד הילדים בבית הכפרי הקטן בנהלל, אבל לגמר הבנין הגדול בחיפה ציפתה רשימה גדולה של נפגעי הזמן. המדורות של הכרטיסיה הלכו ורבו. אם בראש־שית המוסד אפשר היה לחלק את הילדים ליתומים מאב, מאם, לילדי הורים חולים, ילדי פירוד, הרי במשך הזמן לא נגרע מתגודת האסונות ורק נוסף הפירוש של האסון — גרצח במאורעות, נהרג בהפצצה, נפל בקרב. הילדים האלה שהוצאו ממסגרת נורמלית של חיים חיכו לפתיחת מוסד גדול.

•

נשלם הבנין היפה, רוחב. עכשיו חיכו הילדים בנהלל לשעת כושר של העברה. וכאשר שקטה קצת הארץ ואפשר היה לזוז עם הילדים, אמנם באוטו משורין, הועברו שלושים ושנים ילד לביתם הקבוע. רבים מהכפר באו ללוותם. גם הבית בנהלל לא נשאר ריק, וגם המיטות הקטנות שנשארו מילאו את תפקידן

מס' 2627
11 אוג' 1948
נתקבל
321

מרעצת ארגוני נשים עבריות בישראל

רשימת הארגונים-החברים

הארגונים האקסיביים: ויצו העולמית, מועצת הפועלות, ה.נ.צ. ויצו, ארגון הפועלות של הפועל המזרחי, ארגון נשי מזרחי "אמן".

הארגונים הפסיביים: הסתדרות נשי "הדסה" באמריקה, הסתדרות נשי "מזרחי" באמריקה, התאחדות נשים לשווי זכויות, הסתדרות החברות באמריקה, ליגת הנשים למען א"י בניו-יורק.

הסתדרות נשי "הדסה" באמריקה

הוקמה בשנת 1912 ביזמת הנריטה שולד ז"ל. מספר החברות עתה 218.000. סיסמתה - "ארוכת בת-עמי". מטרותיה: להפיץ את הרעיון הציוני בקרב נשי אמריקה באמצעות חנוך מכוון, ולהקים בארץ ישראל מוסדות לריפוי ולטיפוח הבריאות, להכשרת אחיות, דאגה לילד, נופש, הזנה, חנוך מקצועי ועזרה לעלית הנוער. הגוף המייצג בא"י - מועצת "הדסה".

מועצת הפועלות של ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בא"י

נוסדה ב-1914 ע"י מאות אחדות של פועלות חקלאיות. החברות כיום 72.000. מקיפה את כל חברות ההסתדרות בעיר ובכפר, פועלות מכל משלח יד במשק הפרטי והשיתופי ובעלות מקצועות חפשיים, וכן גם את נשי החברים המאורגנות בארגון אמהות עובדות. דואגת לעניני הפועלות, לשידורן בעבודה ולשיתופן במועצות הפועלים ובלשכות העבודה. שואפת לעורר את היזמה בחוגי הנשים ולהגביר את השפעתן בהתפתחות הארץ. פעולותיה כוללות: הכשרה חקלאית ומקצועית; עזרה והדרכה לעולים חדשים, נשים נוער וילדים; פעולה סוציאלית-חנוכית למען משפחת הפועל ומוסדות לילדי אמהות עובדות; פעולה ארגונית, תרבותית, הסברתית וחנוכית מקיפה.

הסתדרות נשי "מזרחי" באמריקה

נתארגנה ב-1915 בארצות הברית ואח"כ גם בקנדה. החברות 40.000. המטרות: לשתף את האשה הדתית במפעל הציוני, ולנהל בא"י פעולה חנוכית וסוציאלית ברוח התורה. הפעולות כוללות: הכשרה מקצועית, עזרה לילדים ובני נוער עולים, חנוך למבוגרים, פעולה סוציאלית ודאגה לילד.

הסתדרות נשי "מזרחי" בא"י - "אמן"

נוסדה ב-1918. מספר החברות 15.000. שואפת לקיים את ערכי הרוח המסורתיים של היהדות ולהחדיר אותם בכל מוסדותיה החנוכיים והסוציאליים למען הילד והנוער.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

התאחדות נשים לשווי זכויות בא"י

הוקמה בשנת 1919 כדי להשיג לאשה העבריה בא"י שווי זכויות בשטח הפוליטי, האזרחי, הכלכלי, והמשפחתי. מושיטה לנשים עזרה משפטית חנם באמצעות שניפיה בערי הארץ, מסונפת מאז 1923 להתאחדות הבינלאומית של נשים לשווי זכויות.

הסתדרות נשים ציוניות ויצו בא"י

נוסדה ב-1920 כ"הסתדרות נשים עבריות" בנשיאות הנריטה סולד ז"ל, והצטרפה ב-1933 לויצו העולמית כפדרציה ארציישראלית. מספר החברות 22.000 ב-64 שניפים בארץ. מטרותיה: להפעיל את צבור הנשים ולעוררן להשתתפות מלאה בבנין הארץ ע"י הקמת מוסדות להכשרה מקצועית לאשה ומוסדות ילדים; לדאוג לזכויות האשה; להעלות את מעמדה הכלכלי והתרבותי של האשה ולחנכה לקראת אחריות אזרחית ולאומית.

הסתדרות עולמית לנשים ציוניות - ויצו

נוסדה ב-1921 בעקבות פנייתן של נשים ציוניות באנגליה. כיום מספר החברות 100.000, ב-56 פדרציות בארצות שונות. מטרותיה: לעורר את ההכרה הלאומית בין נשים יהודיות בכל רחבי העולם; להקים ולקיים בא"י מוסדות לעזרת עלית הנוער, להכשרה מקצועית של נערות ונשים ומוסדות ילדים.

הסתדרות החברות (Pioneer Women) באמריקה

נוסדה ב-1925 בארצות הברית ובקנדה ואח"כ גם במכסיקו, מספר החברות 25.000. מטרותיה: להדיר את רעיונות תנועת הציונות העובדת בקרב נשי אמריקה, לספק אמצעים למועצת הפועלות לשם מלוי תפקידיה בשטחי ההכשרה, הפעולה הסוציאלית-חנוכית והתרבותית ובקליטת עולים; לקחת חלק בכל הפעולות למען בנין ארץ-ישראל ולמען פיתוח החיים היהודיים באמריקה.

ליגת הנשים למען א"י בניו-יורק

נוסדה ב-1927 בניו-יורק, מספר החברות 4.000. מטרתה: לבנות ולהחזיק בתי חלוצות לקליטת עולות חדשות במרכזים העירוניים בא"י וליצר בהם בשיתוף עם מועצת הפועלות - סביבה ביתית-תרבותית ואפשרויות של הדרכה והכשרה לקראת קליטתן בחיי הארץ.

ארגון הפועלות של "הפועל המזרחי" בא"י

שנת היסוד 1934, כחלק של תנועת "תורה ועבודה" העולמית. מספר החברות 6.000. עוסק בבעיות הפועלות הדתיות ומשפחותיהן; דואג לנערות עולות ולילדי פליטים ע"י מתן הדרכה, הכשרה ועזרה סוציאלית.

משרד המשפטים
מחלקה
יינואר 1949 7
32
5/1/49 נתקבל ב
תיק
879

לכבוד
מר י. שפרן
ועדת המשפטים
הכנסת ישראל

ח"י,

בהוקפאה ללשון הדברים של ולפי פיתי הספר בארגנטינה - "המעשרה שבתנו באלה": "הבחר בנתי"

לאור הסמוכות של אלה כל הרגשתי ביחסר ולכיתי מתדרך ב 30/1/49 והרגשה כל אלה אותי אלה.

אני מבקש את סליחתך ורולה אלה לתקן מה שטעתן ובוקן.
הרי אני מצהירה לפניך, שבנתי אוזק לא רק אפני לה שהאמונה היא עדק קבלה לו.

פניה "מאמן לה - מנשק 36" של הלשכה המשפטית בארגנטינה מוזלת, ל' המאחדות נשים לשלוי עבודת.

נמלכנו לוכלר ולהודות בשקט מה מאוק עצומות מרה על חסר הגברה חלמת על האשה הנשואה בארגנטינה.

אני מצהרת שהה את מאמרו ב דבר הפועלת" מ 29/1/49 חולקי מאמר בדין חוק ולמה הגיתי אוזק. לתשלם לי.

אני מודה לך מקרב לב בדבר קבלת פנים בחברות הכנסת

שיחדרו

מס' 2329
מחלקה
11 אוג' 1948
נתקבל
תיק 32

מועצת ארגוני נשים עבריות בישראל

תל-אביב, א' אב תש"ח
6.8.48

לכבוד מר בן-גוריון
שר המשפטים
ממשלת ישראל

א.נ.מ.,

בהמשך לפנייתנו מיום 30 במאי ש.ז. הננו רואות צורך לפנות אל חברי הממשלה, כדי להעיר את תשומת-לב אל הבעיות המיוחדות המעסיקות את מועצת ארגוני הנשים והחייבות למצא את פתרונן בתוך מסגרתה ופעולתה של מדינת ישראל.

מועצת ארגוני הנשים, שהוקמה בשנת 1936, מקיפה את כל הארגונים הארציים הפועלים בא"י וגם ארגוני נשים ציוניות בחו"ל העובדים למען המפעל הציוני (רשימה מצורפת). מן התקנון, המצורף בזה אף הוא, אפשר להוכח כי מועצת ארגוני הנשים מקבלת על עצמה מדי פעם את אותם התפקידים והפעולות שיש בהם חשיבות מיוחדת לגבי התקופה. בשעות קשות לעם ולישוב וכן לרגל מאורעות שונים בארץ היינו גורם צבורי בהבעת מחאה ובפנייה אל נשים בעולם; בתקופת המלחמה הקודמת עלה בידנו להיות גורם בגיוס נשים לצבא וללוות את החיילות בדאגה ובטפול מיוחד, הן בשעת שרותן בצבא והן לאחר שחרורן; מדי פעם שלחנו את נציגותינו לכנוסים בינ-לאומיים, כגון ועידת הפדרציה של נשים דמוקרטיות שהתקיימה בצ'כיה והקונגרס הכל-אסיאתי בהודו; ובעת בקורה של הועדה המיוחדת של האו"ם בא"י אשתקד ארגנו את ההופעה האחידה של הנשים העבריות לפניה.

במחצית השנה האחרונה ראתה מועצת ארגוני הנשים, הפועלת מתוך הסכמה כללית של כל הארגונים, חובה קדושה לעצמה להעמיד את מיסב הבחות של כל החברות לרשות הפעולה למען המגינים והמגויסים בכל רחבי הארץ. חברותינו לוקחות חלק בשורה ארוכה של פעולות, וביניהן: הכנת האוכל ודאגה לסיבו במטבחי המגוייסים; סדור מסבות שבת וחג; משלוח שי למועדים; סיוע להתרמת דם; אוסף ציוד לבתי חולים; דאגה לפצועים ולמחלימים, בקורים בבתי חולים והבאת מתנות קטנות, הספקת ספרים וציוד לחדרי קריאה במחנות ובבתי חולים; עבודה במועדונים, מסעדות וקנטינות שנפתחו במיוחד; אכסון והארחה של חיילים בבתים פרטיים; פגישות עם חיילים וחיילות מבין העולים החדשים; סדור בית תרבות לחיילות במחנה האמונים שלהן.

לא תהיה בכך משום הגזמה אם נאמר כי העבודה הזאת מרכזת למעלה מ-5000 נשים מתנדבות, המגלות רוח של מסירות בלתי מצויה. ראוי לציין כי רבות ביניהן אמהות ונשים של מגוייסים, ויש גם כאלו שכבר שכלו את הקרובים והיקרים ללבן.

גדול הוא מספרן של הנשים הנותנות את חלקן למאמץ המלחמתי בעבודה, אם בסטק החקלאי או במפעלי העיר והכפר. אף ביניהן אלפים של נשי מגוייסים ואמהות הנושאות באומץ את כל קשיי הזמן ואת הנטל המיוחד העשוי על שכמן.

מועצת ארגוני הנשים נכונה לכל מאמץ על מנת לעזור למדינתנו לשאת בעול המלחמה ולקרב את יום הנצחון. מתוך התרוממות רוח אנו מלווים את תהליך הקומתה של המדינה ואת יצירת הדפוסים הראשונים לשלטו-נו העצמי. יחד עם זאת אנו נאלצות להביע לפניכם את חרדתנו העמוקה נוכח חלקן הזעום של נשים במסגרת שנועדה לכוון את חיינו המדיניים והצבוריים. כפגם רציני נראה לנו חסרונן של נשים בממשלה, מספרן הקטן במועצת המדינה, היעדרן מתפקידים אחראיים במשרדי הממשלה ובמחלקותיה השונות. והננו משוכנעות כי דרוש מאמץ דחוף על מנת לתקן את המצב שנוצר. מדינתנו הצעירה לימים, אך הותיקה בלבטיה על זכות קיומה, לא תוכל להנשים את מסרותיה אם לא תשתמש גם בכחות העולים ופועלים בקרב צבור הנשים בארץ. אף הן יכולות ומוכנות להעמיד את ידיעותיהן ונסיונן לרשות מסגרת המדינה ובזאת ישולב גם נסיונן ומפעלן של הסתדרויות הנשים לתוך מערכת נכסיה של המדינה.

בכל אחד משטחי הפעולה הכלולים במסגרת המדינה ישנן בעיות שונות שצבור הנשים מעונין בהן במיוחד, יהא זה בעניני עבודה, חנוך, בריאות, בשטח הסוציאלי, התחוקתי, המשפטי ואחרים. ואנו רואות צרך בכך שמשרדי הממשלה יביאו בחשבון את קיומה של מועצת ארגוני הנשים בשעת קביעת פעולתם בארץ ובחו"ל, ובשעת מתן פרסום לפעולות השונות הנעשות בארץ ע"י חוגי הנשים.

בעקבות כל הדברים האלה הננו מציעות כי תיקבע לנו פגישה, בה יתבררו דרכי הידוק הקשרים בין משרדי הממשלה לבין מועצת ארגוני הנשים ותושג הסכמה משותפת בדבר תפקידינו בתוך המדינה.

בכבוד רב

מזכירות המועצה:

אירמה פולק, בבה אידלסון, לאה וילנסקי,
לאה ויינר, אלזה גוטליב

2328
מס
מחלקה
11 אוג' 1948
32 נתקבל
תיק

תקנון מועצת ארגוני נשים עבריות בא"י

א. **מטרות:**
מועצת ארגוני הנשים העבריות בא"י פועלת למען שיתופה המלא של האשה העבריה בפעולות מיוחדות בשטחים פוליטיים וצבוריים. המועצה מייצגת את הנשים העבריות, כלפי פנים וכלפי חוץ, בענינים אשר היא מוצאת את עצמה מיופת-כח להופיע בהם, או בשעה שהיא נדרשת על-ידי המוסדות הלאומיים. מועצת ארגוני הנשים מקבלת את מרות המוסדות הלאומיים.

ב. מועצת ארגוני הנשים מורכבת מב'כ הסתדרויות נשים עבריות בא"י, והסתדרויות נשים ציוניות בארצות הגולה. לארגון ארצי שייכנס למועצת ארגוני נשים צריכים להיות לפחות 15 סניפים, ושלש הערים בכללם.

ג. החברות במועצה היא משני סוגים: אקטיבית ופסיבית. חברות אקטיבית ניתנת לאותם ארגונים הנמצאים ופועלים בא"י; חברות פסיבית - לאותם ארגונים הפועלים בארץ, אבל נמצאים בחו'ל.

ד. אין מועצת ארגוני נשים יכולה לפגוע בעצמאותו של כל ארגון בכל הענינים השייכים לשדה עבודתו ולמטרותיו המיוחדות.

ה. להחלטות המועצה ניתן תוקף רק אם הן מתקבלות פה אחד.

ו. את הפעולות בארץ קובעת מועצת ארגוני הנשים בהסכמת החברים האקטי-ביים. כל יתר הענינים נקבעים בהסכמת הארגונים כלם.

ז. כל ארגון שולח 3 חברות למועצה, שהרכבה נקבע לשנה אחת. למזכירות שולח כל ארגון אקטיבי נציגה אחת. היו"ר לישיבה נבחרת מדי פעם מארגון אחר.

ח. על הבלנקים של מועצת ארגוני הנשים יודפסו שמות כל הארגונים המשתייכים למועצה (אקטיביים ופסיביים). התעודות והמכתבים ייחתמו ע'י כל חברות המזכירות.

ט. המס הארגוני לכל ארגון הוא 150 לא"י לשנה.

י. התקציב לפעולות שתיעשנה ע'י מועצת ארגוני הנשים, החורגות מהשטח הארגוני - אדמיניסטרטיבי, יוטל במדה שוה על כל הארגונים האקטיביים.

יא. מועצת ארגוני נשים רואה צורך להקים גם במקומות מועצות ארגוני נשים, שאליהן ישתייכו כל הארגונים האקטיביים המשתייכים למועצה הארצית, בתוספת אותם הארגונים המוכרים במקום כגוף פעיל. הרכב המועצה המקומית הוא כדלהלן: מהארגונים המשתתפים במרכז - 2 נציגות; מהארגונים האחרים - נציגה אחת. למזכירות המקומית נבחרות 3 חברות: שתים - מהארגונים הגדולים; השלישית - נקבעת לסירוגין מהארגונים הקטנים. מועצת ארגוני נשים המקומית עושה את פעולותיה רק בגבולות ההחלטות של המועצה הארצית; היא אינה מקיימת שום מגביות מיוחדות; היא מקימה ועדות משנה לפי צרכי הפעולה. מועצת ארגוני נשים מקומית משתמשת בבלנקים הארציים, עם חתימת חברות המזכירות המקומית. כל ארגון משלם: בערים -.1 לא"י ובמושבות - 500 מא"י לחודש.

-=-=-=-

(8)

התאחדות נשים לשווי זכויות בארץ-ישראל

תל-אביב, 18.8.1948

מס' 1947 מחלקה

1 אוג' 1948

נתקבל

32/

לכבוד
ועדת התחוקה שעל-יד מועצת המדינה
המשלה הזמנית במדינת ישראל
ה ק י ר י ה.

א.נ.נ.,

הננו מרשות לעצמנו לפנות אל כב' בדברים כדלקמן:

ארגוננו, התאחדות נשים לשווי זכויות בישראל, היא אחוד הנשים היחידי בארץ, אשר מטרתו היא לפתח באשה העבריה ביטוב את הכרתה העצמית כאזרחית שוות-זכויות לחובה ולזכות לגבי החוק והמשפט.

ארגוננו הוא ארגון הנשים הפוליטי הראשון בארץ, נוסד בשנת 1918 עם התביעה - חוק אחד ומשפט אחד לאיש ולאשה.

התאחדותנו עומדת על התביעה להכנסת שינויים בחוק האזרחי, הפלילי, וכן בתקון תקנות להשבת מצב האשה בחוק הדתי.

מיום הוסדה - מגישה התאחדותנו עזרה משפטית לאשה שלא על מנת לקבל פרס, וזה על ידי כך, שהקימונו לשכות משפטיות, הנותנות עזרה לכל אשה עניה סבלי הבדל השקפה ומפלגה.

צפינו לרגע ההיסטורי הזה של יסוד מדינתנו למען יתוקן העוול שמסנו סבלה האשה העבריה במשך דורות.

לכן הננו פונות אליכם בבקשה ובדרישה נמרצת, שאל הועדה שלכם תצורפנה נשים, כי לא יתכן למנוע מהאשה להחליט על הענינים הגורליים הנוגעים לה.

נשים אלו יש למנות מבין עורכות הדין ומבין נשים - חברות ארגוננו, שבמשך שנים חקרו ולמדו את הבעיות האלו.

הננו להסב את תשומת לב כב' לעובדה, שאפילו ממשלת המנדט - עפ"י היועץ המשפטי שלה, היתה מזמן לזמן מזמינה את באות כח ארגוננו לשם התיעצות בקשר להצעת חוקים הנוגעים לאשה.

בחוק הפלילי העמד הגיל של נשואים מקדמים ל-15 ולא ל-12, כפי שדרש המחוקק - רק לאחר לחץ גדול מאתנו, וכמובן שקביעת גיל זה אינו משביע את רצוננו; כמו כן גיל ההסנה נקבע ל-16 - הודות לנו.

גם התקון בחוק הבינמיה נתקבל הודות ללחץ הגדול שלנו, ולאחר שהיועץ המשפטי קבל משלחת שלנו.

נודה לכב' באם תואילו להועיד ראיון למשלחת של באות-כחנו למען נוכל לברר את תביעותינו.

בכבוד רב,

בשם הועד הפועל
של התאחדות נשים לשווי זכויות

אסתר אוכן-תקוינק

מונטפיורי 11 טל. 5307

התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות
בארץ-ישראל.

מס' 813
27. 3. 50
נתקבל
תיק

לכבוד
ד"ר פ. רוזנבליט,
שר המשפטים במדינת-ישראל,
המיניסטריון למשפטים.

א.מ.נ.

בהכרזת ראש הממשלה מיום ה' אייר תש"ח, יום הכרזת המדינה נאמר : "מדינת-ישראל תקיים שויון זכויות חברותי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל גזר ומין."

הננו מרשות לעצמנו לפנות אל כב' בדברים הבאים :

התאחדות נשים לשווי זכויות היא אגוד הנשים היחידי בארץ,אשר מטרתו היא לפתח באשה העבריה בישוב את הכרתה העצמית כאזרחית שוות זכויות לחובה ולזכות לגבי החוק והמשפט.

התאחדותנו היא ארגון הנשים הפוליטי הראשון בארץ.

היא נוסדה בשנת 1918 עם התביעה " חוקה אחת ומשפט אחד לאיש ולאשה". לאחר מלחמה נמרצת במשך 6 שנים על קבלת זכות בחירה לאשה, הכתר מאבקנו בהצלחה, וביום 5.1.26 הוכרז באסיפת הנבחרים ליהודי ארץ-ישראל "על שויון זכויות של הנשים בכל ענפי החיים האזרחיים, המדיניים והכלכליים של הישוב העברי. ודרישה כלפי הממשלה להבטיח שויון זכויות זה בחוקי הארץ".

התאחדות נשים לשווי זכויות עומדת על משמר זכויות האשה בכל השטחים, ובפרט בחוק, ע"י תביעות להכנסת שנוים בחוק הארצי והדתי. כמו כן מגישה התאחדותנו הגנה משפטית לאשה שלא על מנת לקבל פרס. ולשם כך הקימונו לשכות משפטיות הנותנות עזרה משפטית לכל אשה מבלי הבדל השקפה ומפלגה.

התאחדותנו זכתה להכרה בין-לאומית, ומשנת 1920 היא חברה בברית הבין-לאומית של נשים לשווי זכויות.

עתה עם הקמת מדינת ישראל, הננו עומדות שוב על התביעה הברורה והנמרצת שהשמענוה לפני 30 שנה. " השתתפות האשה העבריה בהקמת המולדת תקויים בתנאים שוים עם הגבר.

הננו פונות לכבודו בתביעות אחדות שהן דחופות מאד בשעה זו ואינן סובלות דחוי :

א) ידוע לכבודו,כי החוק הממשלתי והדתי ששרר בארץ-ישראל בתקופת המנדט קפח את זכות האשה בשטחים שונים ובפרט במשפט ובאדמיניסטרציה המשפטית.

ב) צפינו לרגע ההסטורי הזה של יסוד מדינתנו למען יתוקן העול שממנו סבלה האשה במשך דורות.

ולכן הננו פונות אל כבודו בבקשה ובדרישה נמרצת שאל הועדה העוסקת בהצעת חוקים חדשים, בתיקון חוקים ובנסוח חוקים והקשורה למיניס-טריון המשפטים ינתן מקום למספר נכר של נשים, כי לא יתכן למנוע מהאשה להחליט על הענינים הגורליים הנוגעים לה. נשים אלו יש למנות מבין עורכות הדין ובין נשים חברות ארגוננו שבמשך עשרות שנים חקרו ולמדו את השאלות הללו. והננו להסב את תשומת לב כבודו לעובדה, שאפילו ממשלת המנדט ע"י היועץ המשפטי שלה היתה מזמן לזמן מזמינה באות כח של ארגוננו,לשם התיעצות

./.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

בקשר להצעת חוקים הנובעים לאשה.
למשל בחוק הפלילי בסעיפים הדנים בגיל ההבחנה, התיעצו עם באות כחנו
והודות להן הועמד הגיל ל-16 ולא ל-12, כפי שהוצע בתחילה.
בקשר עם תקון חוק הביגמיה, נתקבל תיקון חוק זה, הודות ללחץ הבדול שלנו
לאחר התיעצות של היועץ המשפטי עם באות כחנו.
ג) אם כי הממשלה היא זמנית והסדורים והמינויים שנעשים על ידה
הם זמניים לכאורה, בכל זאת להוגן ולצודק יהיה הדבר, שלא יגרע חלקנו
ממספרנו אף בסדורים הזמנ"ם הללו.
ידוע לנו שעומדים למנות שופטים חדשים ברב חלקי הארץ.
אנו מביאות לפניו את דרישתנו למנות מספר נשים כשופטות.
אלו הן לעת עתה דרישותנו הראשיות שאינן סובלות דיחוי. והננו מבקשות
מכבודו להואיל ולקבל משלחת ארצית של ארגוננו ולקבוע לה מועד פגישה למען
לברר את תביעותינו בכלל.

בכבוד רב ובברכת המדינה,

פנינה מלמוד-כהן
אסתר אוכן-תקרוניק

הועד הפועל של התאחדות נשים
לשווי זכויות בארץ - ישראל.

תל-אביב, 25/II.48

[illegible]

[illegible]

[illegible]

פנימי לא למכירה

התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות
בארץ־ישראל

כסלו תש"ז — דצמבר 1946

הקונגרס העולמי – xiv של ברית נשים בינלאומית לשווי זכויות

בעצם הימים הטרופים שהגיעו לנו עם היום המר של 29 ליוני, בעצם המאסרים ההמוניים, מעצר המנהיגים והזעזועים החמורים שהיו כרוכים במאורעות ההם, קבלה התאחדות נשים עבריתו לשווי זכויות הזמנה מאת ברית הנשים הבינלאומית לשלוח צירות אל הקונגרס xiv שיתכנס בראשית אוגוסט בשווייץ.

לחברות ההתאחדות היה קשה עד למאד להשלים עם הרעיון שהוטל עליהן ברגעים הטרגיים ההם לישוב לעזוב את הארץ ולו גם לזמן מה ולוותר על נטילת חלק בסבלותיו והתלבטויותיו. אולם הכרת האחריות כלפי הברית העולמית והשאיפה לשמור מכל משמר על פרום בינלאומי זה בשביל נציגות בנות ישראל מארץ ישראל הכריעו את הכף. ההתאחדות החליטה להגבר על כל הקשיים והמעצורים ולשגר משלחת לקונגרס הנ"ל. אחרי שבמשך חצי יובל שנים הצליחה ההתאחדות לשלוח צירות ל כ ל הקונגרסים של הברית ולעתים אף בתנאים קשים, היא לא מצאה עוז בנפשה לשבור את הקו הזה.

הקונגרס העולמי ה־xiv של הברית התקיים באינטרלקן (שווייץ) בימי 17—10 באוגוסט 1946. מטעם התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא"י השתתפה בו משלחת, בת שלש חברות: ד"ר ח. ברכיהו, גב' א. אורן וד"ר ט. זליבנסקי, אשר לקחה חלק פעיל בהרצאות ובויכוחים; היא גם העבירה החלטה לטובת הפליטים היהודים במחנות הסגר אשר באירופה.

בקונגרס הנ"ל הופיעו משלחות מ־15 ארצות: בריטניה הגדולה, ארצות הברית, אוסטרליה, ארץ־ישראל (משלחתנו), איטליה, הולנד, דנית, הודו, זלנדית החדשה, יון, מצרים, נורבגיה, צרפת, שוודיה ושווייץ.

עוד 6 ארצות: ארגנטינה, אוסטריה, ברזיל, פולין, אוקראינה וטשכוסלובקאי היו מיוצגות הפעם על ידי באות כח בלתי רשמיות, ב"כ „ויצו" נוכחה כאורחת ללא זכות השתתפות בויכוחים ובהצבעה.

צירות בולגריה ויוגוסלביה לא הורשו ע"י ממשלותיהן להשתתף בקונגרס זה. ונציגת רוסיה, שהצטרפה אל ברית הנשים הבינלאומית בשנות המלחמה, עזבה אותה מיד עם תום המלחמה. ארצות רבות לא יכלו הפעם לשגר משלחות בגלל הקשיים בתחבורה. בסך הכל השתתפו בקונגרס יחד עם האורחות כ־200 אשה.

בין חברות של משלחות רבות היו נשים הממלאות תפקידים אחראיים בחיים הפוליטיים והסוציאליים בארצותיהן. ביניהן היו צירות הפרלמנטים, חברות הסנט, מיניסטר לשעבר, חברות עיריות, עורכות דין, שופטת, סופרות, בעלות תעשיה ועוד.

העבודה בקונגרס התנהלה בתוך אוירה של רצון טוב; גם היחס של צירות הקונגרס אל המשלחת הארץ־ישראלית היה ידידותי; הרבה מהן גילו התענינות ערה במתרחש בארץ, בתנועה הציונית ובגורלם המר של פליטינו. הצירות היו מבקשות את קרבת חברותינו בהזדמנויות של טיולים, קבלות פנים וכדומה, בכדי לחקור ולדרוש על הנעשה בארץ. יוצאות מן הכלל היו

יהודיות מתבוללות אחדות, אשר הראו אמנם יחס אדיב אלינו — לחברות משלחתנו, — אבל התנגדו באופן נמרץ לציונות. יחס דומה לזה ראינו מצד חוג צירות בריטיות, אשר השתדלו לבלי לנגוע בבעיות א״י.

ברית הנשים הבינלאומית, בתור ארגון של ב״כ מדינות ואומות שונות, אשר האינטרסים הלאומיים שלהן מנוגדים לרוב אלה לאלה, נמנעת גם בשנים כתקונן מלטפל בשאלות לאומיות. על אחת כמה וכמה חשש הקונגרס לעורר אותן לנוכח התסיסה החמורה השוררת בזמן הזה באירופה. לפיכך פנתה הנהלת הברית עוד לפני התכנס הקונגרס אל הארגונים הארציים בבקשה לבלי להציע הפעם שום רזולוציות אחרות מלבד אלה, אשר הוצעו ע״י ההנהלה עצמה והובאו לדיון מוקדם בפני הארגונים. ואלה היו החלטות ורזולוציות, שיש להן קשר ישיר אל אותן הפרובלמות של נשים, שבנוגע לשת״רונן מאוחדות נשי כל העולם, בהתאם לקו זה נערך גם סדר יומו של הקונגרס.

בתנאים כאלה התאמצו חברות משלחתנו לשלב חומר אינפורמטיבי והסברתי על חיי הישוב ועל התנועה הציונית בשאלות שעמדו על הפרק.

כל ישיבות הקונגרס התקיימו באולם המפואר של „הקורזאל״. בפתיחה החגיגית נשמעו נאומי ברכה מפי באי כח הממשלה השווייצרית, עירית אינטרלקן וארגון נשים שווייצריות לשווי זכויות. נשי שווייץ הדגישו במ״רירות שארצן היא היחידה בין הארצות הדמוקרטיות באירופה, אשר בה משוללות עדיין הנשים זכויות פולי״טיות.

נשיאת הברית סקרה בנאום הפתיחה שלה את ההשגים החשובים של תנועת האשה מאז הקונגרס האח״רון שנתקיים ב־1939; נשי צרפת, איטליה, יוגוסלביה, אלבניה ויפן קבלו זכויות פוליטיות, אף ארגון האומות המאוחדות הכריז על שוויון הזכויות לאיש ולאשה. היא הצביעה על עוד הישג בעל ערך רב: כושר פעולה המפליא, שהאשה גלתה בשנות המלחמה, אמץ את לבה וחזק את בטחונה בכוחות עצמה.

אמנם, תפקידיה של הברית לא נסתיימו כל עוד לא הושג שויון האשה ל מ ע ש ה, ולא רק להלכה, בתחוקות הישנות והחדשות; כל עוד עקרון השויון לאשה לא חדר להכרתם של כל איש ואשה מהשורה ולא הכה שרשים בחיי יום־יום, בבית, במשרד ובבית חרשת.

בישיבת הקונגרס ראשונה זו, כשנתנה אפשרות למשלחות הארציות למסור בצורה מצומצמת על תכנית עבודתן לעתיד, אמרה חברת משלחתנו בין שאר הדב״רים: ...„אמנם מטרת התאחדותנו, כפי שהסברתי לעיל היא השגת שויון להלכה ולמעשה לאשה העבריה בארצנו. אולם עתה — בימים גורליים אלה לעמנו — התפקיד הראשון במעלה העומד בפני כל אשה עבריה בארצנו הוא לסייע לשחרורם של אחינו ואחיותינו — פליטי ההשמדה — בתפוצות הגולה כשהם כלואים עדיין במחנות הסגר מאחורי תייל דוקרני.

לשחרר את שרידי הפליטה האלה ולקבצם יחד בארץ ישראל — במולדתנו — במקום שיוכלו להתחיל לחיות חיים עצמאיים ובריאים, דוגמת כל עם ועם על אדמתו — זוהי כעת שאיפתה הלוהטת של כל אשה בישוב.

אנו פונות איפוא בקריאה אליכן, חברות הקונגרס הזה, שהתאספתן כאן חדורות רצון עז לסייע לקימום עולם חדש, טוב יותר וצודק יותר, להושיט גם לנו יד עזרה במלוי תפקיד גדול זה, עזרו נא לנו במאמצינו לקבוע תנאים נורמליים בארצנו, בכדי שנוכל לחנך ילדינו באוירה של שלום ושלוה וברוחו של „ספר הספ״רים״ שלנו, הנערץ גם ע״י אומות תרבות״.

מבין ההחלטות והרזוליציות שנתקבלו במשך 7 ימי עבודתו של הקונגרס:

הרזולוציה מטעם ועדת השלום הוצעה ע״י הצירה ההולנדית, גב׳ בקר ואן בוסה; בין השאר נאמר בה: „צדק בינלאומי פרושו — הכרה למעשה בשויון כ ל העמים, בשויון של איש ואשה ובחופש האדם בלי הבדל גזע, מין, לשון ודת.

רק באותן הארצות שבהן נהנות נשים מזכויות מלאות, יש ביכלתן להשפיע לטובת שלום ושתוף בינלאומי״.

הרזולוציה על דמוקרטיה הוצעה ע"י גציגת אוסט־רליה הגב' קולינס, וזו תמציתה: „הברית מכריזה שהיא תומכת בכל לבה בעקרונות הדמוקרטיה, כי לא יתואר חופש לנשים, אלא במקום שחופש הוא מנת חלקו של כל אדם".

חברותינו לקחו חלק בויכוחים בקשר עם הרזולוצ־יות בעניני שלום ודמוקרטיה. הן הצביעו על העדרו של הרוח הדמוקרטית ביחסן של האומות הגדולות אל הקט־נות והחלשות; הן עמדו על כך שעם „דמוקרטי" אינו [illegible]ע לחוקק חוקים בלתי אנושיים, חוקים האוסרים על בני אדם להציל את אחיהם השרויים בסכנת מות — וגם הזכירו עובדה שממשלת של אומה דמוקרטית, הנבחרת על סמך הבטחותיה, מפירה אותן מיד כשהיא מגיעה לשלטון.

השופטת דורותי קניון — מאמריקה — הכניסה רזולוציה בדבר זכויות פוליטיות:

א) הברית מציינת בספוק את העובדה שברוב ארצות קבלו כבר הנשים זכויות פוליטיות;

ב) היא פונה לממשלות אותן המדינות, שבהן האשה משוללת עדיין את הזכויות הללו (וביחוד למדינות שהצטרפו לארגון האומות המאוחדות, המבוסס על שויון זכויות לאיש ולאשה) בדרישה לחוקק בלי דיחוי את החוקים הדרושים שיבטיחו שויון זכויות פוליטיות לנשים.

ג) הברית תובעת מהממשלות למנות נשים למשרות באדמיניסטרציה, בשרותים דיפלומטיים ובבתי משפט בתנאים שווים עם הגברים.

בדברי הגנתה על תוכן הרזולוציה אמרה גב' קניון בין השאר: גם לטובת האנושיות כולה חובה עלינו לשים קץ לבזבוז ונוון הכשרונות של האשה, אשר אינה יכולה להתקדם בגלל מעצורים כלכ־ליים, משפטים קדומים או אפילו משום זה שאינה יכולה להשיג עזרה בבית.

צירת יון — גב' תאודורופולוס — הכניסה את הרזולוציה בדבר הזכויות הכלכליות של האשה וזו תוכנה: „הברית מציינת שהתלות הכלכלית של הנשים וחוסר החופש בבחירת המקצוע — הם שגרמו להשפעתן המוגבלת של נשים בענינים לאומיים ובינלאומיים ואלה שמעכבים בהן את התפתחות רגש האחריות הצבורית.

„העבודה הנפלאה", אשר עשו הנשים בכל שטחי החיים בשנות המלחמה, מחזקת את תביעתן „לשכר עבודה שוה לאיש ולאשה עבור עבודה שוה", לאפשרויות שוות ללמוד מקצוע; היא גם נותנת תוקף מיוחד לדרישתן שנשים תתקבלנה להסתדרויות מקצועיות, תהיינה מוגנות בפני נצול ומוב־טחות נגד מקרי אסון בעבודה ומחלות בתנאים שווים עם הגברים ולא תהיה האשה מקופחת בזכותה לעבודה לא בתור אשה ולא בתור אשה נשואה".

הרזולוציה על עקרת הבית העובדת גם מחוץ לביתה הוצעה ע"י צירת שוודיה — הג' ד"ר ריד וחברת המשלחת הא"י — הגב' ד"ר ברכיהו וזו תמציתה:

„בהתחשב עם העובדה שבימי המלחמה גברה הנטיה להעסיק בתעשיות נשים נשואות, מן ההכרח הוא ליצור בשביל העובדות הללו תנאים, שיאפשרו להן לאחד את התפקידים של עקרת הבית, עובדת חוץ וחברה מועילה בחברה, מבלי שיוטל עליהן עול כבד מנשוא. לשם כך יש הכרח בשכלול הדיור, בכדי להקל על עבודות בית, יש להקים במספר הדרוש בתי תינוקות ומעוני יום, יש לדאג לכך שעובדות־יולדות תקבלנה חופש בשכר, תשלום הוצאות הלידה ובתי הבראה. הברית רואה בדבר צודק הטלת אחריות לטפול וחנוך הילדים על שני ההורים — האם והאב כאחד.

בהזדמנות זו מסרה חברת משלחתנו על הנעשה בארצנו בשטח הקלת העול המוטל על אם המשפחה. היא ספרה על ארגון אמהות עובדות בארץ ועל מוסדותיו למען הילד ומסרה פרטים על מעוני־יום ובתי תינוקות שהוקמו ע"י ארגוני נשים עבריות אחרים.

בקשר עם בעיה זו נתקבלה עוד רזולוציה האומרת: „האשה הנשואה תהיה זכאית, על יסוד תפקידה של עקרת הבית, לקבל חלק מההכנסה המש־פחתית בשביל עצמה; כמו כן תהיה לה הרשות לשלם דמי בטוח ופנסיה בשביל עצמה.

על יסוד הסעיף לשעת חרום של סדר היום הוכנסו שלש רזולוציות: על ידי הצלב האדום העולמי, ע"י המשלחת המצרית וע"י המשלחת של התאחדות נשים עבריות.

הרזולוציה על הגירה שהוצאה ע"י הצלב האדום:

„הברית פונה בדרישה אל ממשלות המדינות לדאג להתישבות הפליטים באזורים מתאימים, לדאג להעברתם יחד עם בני משפחותיהם; לעזור להם להסתדר בארצות החדשות ולהעניק להם זכויות אזרחיות מלאות".

המשלחת המצרית ברזולוציה שלה על הגירה — דרשה לאסור את העליה.

כשהדרישה הזאת נדחתה ע"י הקונגרס נתנה לה המשלחת המצרית נסוח אחר והוא: שום ארץ וגם בלתי עצמאית לא תוכרח להכניס מהגרים נגד רצון תושביה.

למרות התנגדותנו הנמרצת נתקבלה אמנם הרזולוציה הזאת אולם בשנוי מסוים וזה ניסוחה: „הקונגרס מקוה ששום ארץ לא תנסה להכריח ארץ אחרת לקבל מהגרים נגד רצון תושביה".

לבסוף הובאה בפני פלינום הקונגרס הרזולוציה שלנו בשאלת הפליטים היהודים, אולם לפני שהובאה להצבעה, בקשת נשיאת המשלחת הצרפתית — הגב' ברונשוויג — יהודיה מתבוללת — לשנות את תוכנה במובן זה שתכלול את כל הפליטים ולאו דוקא את הפליטים היהודים, באמרה שלא נאה ליהודים להבליט את עצמם. הגב' ברונשוויג התנגדה למלים „עם ישראל" בנוסח הרזולוציה, מתוך טענה כי אין עם ישראל קיים בעולם.

אולם משלחתנו לא הסכימה לשום ויתורים והרזולוציה הוכנסה להצבעה בצורתה המקורית והיא נתקבלה ע"י הקונגרס ללא שנוי וללא ויכוחים כמעט פה אחד. וזו לשונה:

הרזולוציה על פליטים יהודים במחנות הסגר — הוכנסה ע"י המשלחת הא"י.

הברית הבינלאומית של נשים

מביעה את רגשות זועתה על מעשי האכזריות הא"יומים מצד משטר היטלר נגד עם ישראל, אשר בתוצאותיהם הושמדו ששה מליונות יהודים חפים מפשע.

מפנה תשומת לב לעובדה המחפירה שמאות אלפים יהודים כלואים עד היום הזה — כשנה ומחצה אחר גמר המלחמה — במחנות הסגר מוקפים גדרות תייל ועוונם היחידי הוא שהצליחו להמלט חיים מידי הנאצים — המרצחים;

מצהירה שהעובדה הזאת היא בנגוד גמור לזכויות האדם האלמנטריות שהונחו ביסוד הטשרטר של האומות המאוחדות; והברית

דורשת שהאומות המאוחדות תעשינה את הצעדים הדרושים למען שחרורם המידי ממחנות הסגר אלה".

מלבד ישיבות הפלנום קיים הקונגרס גם מספר אספות פומביות בערי שוויץ השונות במטרה לעודד את נשי שוויץ בתביעות שלהן לזכויות פוליטיות. באחת האספות האלה נאמה חברת משלחתנו — הגב' אורן — וזכתה לתשואות.

הקונגרס ערך גם אספת אזכרה לחברת הברית הנעדרות, אשר 3 מהן נהרגו ע"י הנאצים וביניהן חברה יהודיה — הגב' רוזה מנוס — סגן נשיאת הברית.

באחת הישיבות של הקונגרס נשמעו דינים וחשבונות על כל הנעשה על ידי חברות הארגונים למען מאמץ המלחמה. כושר הפעולות האלה, היקפן ורבגוניותן היו מפליאים. בהזדמנות זו ספרה גם חברת משלחתנו על אחת הפעולות למען מאמץ המלחמה והיא — התעמולה שנהלו למען גיוס הנשים וציינה את העובדה שקרוב ל־4000 מבנות הישוב העברי בא"י התנדבו לצבא עזר.

הנשיאה — הגב' קורבט־אשבי — בריטית, אשר במשך 23 שנה עמדה בראש הברית הבינלאומי, התפטרה ובמקומה נבחרה נשיאה חדשה — הגב' ד"ר הנה ריד משוודיה. גם להנהלה נבחרו הרבה חברות חדשות.

עובדה תכנית פעולה רחבה. הודגש שיש להוסיף לפעול גם בארצות שיש בהן כבר לנשים זכויות פוליטיות, כי יש צורך לחנך את הנשים להשתמש בזכויות שרכשו להן. מתוך רצון ליצור יחסים הדוקים בין הארגונים הארציים של הברית, הוקמה ו ע ד ה נ ו ד ד ת, אשר תבקר בארצות רבות כדי להכיר את מצבם של הארגונים מקרוב. למטרות הועדה הזאת הקציבה ועדת פרס נובל לשלום סכום כסף ניכר. — הוחלט על סידור ועדות אזוריות — של המזרח התיכון, המזרח הרחוק ועוד.

גם בשם הברית חל שנוי והיא תקרא מעתה:

ברית בינלאומית של נשים — זכויות שוות — חובות שוות.

במקום השם הקודם: ברית בינלאומית של נשים למען זכות בחירה וזכויות אזרחיות.

גם מספר נשפים ומסיבות נערכו בשבוע של הקונגרס. הנהלת הברית סדרה קבלת פנים לצירות ולאורחות; עירית אינטרלקן ערכה לכבודן קונצרטים של מנגינות לאומיות ורקודים שווייצריים; ארגון נשי שווייץ לשווי זכויות ארגן טיול בהרים ואחת הצירות — נסיכת הודו — ערכה לכבוד חברות הקונגרס נשף מפואר.

מבחינה חברתית היה ערך רב למסיבות הבלתי רשמיות האלה, כי הן נתנו לצירות הזדמנות טובה לחדש את היחסים הידידותיים שנרכשו בקונגרסים הקודמים וגם עזרו לקשור קשרים חדשים, גם לחברות משלחתנו אפשרו הפגישות האלה להפיץ אור על שאיפותינו ומאמ־צינו ולקרב באופן כזה לבבות רבים אל מפעלנו הלאומי.

ד״ר ח. ברכיהו

הברית הבינלאומית של נשים

אף בימים הקדומים ביותר של החברה האנושית היו קמות נשים בעלות שאר רוח ומשמיעות את מחאתן נגד שעבוד האשה, נגד קפוח זכויותיה במשפחה ובחברה. והרי עם שחר תקומת עם ישראל עמדו בנות צלפחד — אולי הלוחמות הראשונות שבאנושיות לשויון האשה — והביאו מאת המנהיגים קבל עם ועדה את חלקן בנחלת אביהן.

כמעט אצל כל עמי תרבות היו מופיעות נשים יחידות סגולה ומרימות את קולן נגד מצבה המושפל של האשה, ברם קולות אלה היו בודדים, שנשמעו בהפסקות גדולות ללא קשר פנימי וברובן ללא הד.

על התעוררות שאיפות השחרור של האשה פעלו פעולה עצומה בשתי מאות השנים האחרונות המאורעות המדיניים והסוציאליים האדירים כגון, יסוד ארצות הב־רית ועקרונות התחוקה שלהן, המהפכה הצרפתית, מל־חמת שחרור העבדים באמריקה, התנועה הסוציאליס־טית ועוד. השפעת המאורעות הללו על האשה, במדה שהיא לקחה בהם חלק בפועל, היתה כבירה. התנועות האלה הוציאו את האשה ממצב של שאננות ואדישות, שבו היתה שרויה מאות בשנים, הן פקחו את עיניה על עמידתה העלובה בחברה ובמדינה ומה שחשוב בין־תר — הן עוררו וטפחו את מחשבתה הצבורית והביאו לידי גלוי כחותיה הטמירים, הנפשיים והרוחניים כאחד.

האמנסיפציה המדינית של נשי אוסטרליה וזלנדיה החדשה הושפעה במדה רבה מהתנועה בחלק תבל זה נגד המשקאות החריפים ובארצות הברית התנועה נגד עבדות הכושים היא שהטביעה את חותמה העמוק על תהליך תנועת השחרור הפוליטי של נשי אמריקה.

האשה הראשונה שהתאזרה עוז לדרוש זכויות מדיניות לאשה — היתה הגב׳ אביגיל אדמס, שפנתה בשנת 1776 בשם קבוצת נשים אל הקונגרס האמריקאי בתביעה לתת לאשה זכות בחירה אל מוסד מחוקק זה.

זוהי התביעה ה ר א ש ו נ ה בעולם למתן זכות בחירה לאשה למוסדות המחוקקים של המדינה והיא יצאה „מ ה ע ו ל ם ה ח ד ש" — מארצות הברית, מקום שם עמדה עריסתה של תנועת הנשים בעולם כולו.

באותה תקופה גופא קמה תסיסה גדולה גם בין

נשי אירופה, היא באה בהשפעתה העצומה של המהפכה הצרפתית (1789). עקרונות המהפכה: „שויון, חרות ואחוה" לבני אדם עמדו בנגוד ובסתירה למצבה החוקי של האשה, שהיתה אותו זמן משוללת זכויות אזרחיות ומדיניות אלמנטריות.

על במת החיים הצבוריים של צרפת צפו ועלו באותם הימים השמות המזהירים של הלוחמות האמיצות לזכויות האשה, הגב' דה־סטל (M-me de Stael), הגב' רולנד (M-me Roland) גב' אולימפ דה ג'וג' (Olympe de Gauge) ועוד. אמרתה של האחרונה היתה: אם יש לאשה הזכות לעלות לגרדום, תהיה לה גם הזכות לעלות על הבמה המדינית". אולם קול זה של אולימפ דה ג'וג' היה כקול קורא במדבר משך הרבה עשרות בשנים. הזכות למות על במת הגליוטינה נתנה אמנם לרבות מבין הלוחמות הגבורות האלה, אולם הזכות לעלות על במת הפרלמנט הצרפתי נתנה לבנות־בנותיהן רק כעבור למעלה מ־150 שנה.

גם בבריטניה הגדולה הופיעה לוחמת אמיצה לחרות האשה — מרי וואולסטונקרפט (Mary Wollstoncraft). תחת הרשמים העזים של המהפכה הצרפתית — היא בקרה באותו פרק זמן בפריס — היא כתבה את ספרה המפורסם: „להגנת זכויות האשה" (Vindication of the Rights of Women). חבור זה המבוסס על הפרינציפים של המפכה הגדולה, הכה גלים חזקים בין נשי בריטניה הגדולה ומחוצה לה; הוא נחשב לספר קלאסי בספרות של תנועת האשה.

כל הלוחמות האלה היו רק מבשרות רעיון האמנסיפציה של האשה; במאמציהן וקרבנותיהן הן הכשירו במדה מסוימת את הקרקע למען הדורות הבאים; הן היו הסוללות את הדרך לפני האשה לקראת רכישת זכויות האדם. אולם החלוצות האלה עמדו במשך הרבה עשרות בשנים בודדות ומחוסרות אונים, כל אחת לבדה במערכה שלה.

הגיעה שעתה של לקוט השבלים הבודדות האלה. ברם תהליך זה היה אטי וממושך מאד.

למעלה מיובל שנים חלפו מימי המהפכה עד שנעשת הנסיון הראשון של לכוד הכחות המפוזרים של נשים, שפעלו למען השגת שויון לאשה. ושוב היו ארצות הברית הראשונות שפתחו בפעולה זו.

ביזמתה ובמרצה של קדי סטנטון (Cady Stanton) נתקיימה בשנת 1848 הועידה הראשונה של נשי ארצות הברית בסנקה פול (Seneca Falls) ובו במקום הונחו יסודות מוצקים לארגון נשים, התובעות זכויות מדיניות. היזמה והמרץ של הלוחמות המפוזרות הוזרמו לאפיק אחד. קמה תנועת נשים. תאריך זה של ועידת סנקה פול הוא תאריך הסטורי חשוב בתולדות מאבק האשה לחרותה ושויונה.

בבריטניה הגדולה נוסד ארגון נשים לזכות בבחירות בשנת 1867. באותן השנים בערך החלו להתארגן נשים לשם מטרה זו גם באירופה הצפונית ואחר כך גם במרכזית.

אולם כל ארגון ארצי כשהוא לעצמו שוב עמד בודד במערכה הכבדה נגד הכחות המתנגדים לשויון האשה. והרי תנועת שחרור המדיני של הנשים — שחרור מחצית האנושיות — היא פרובלמה אוניברסלית ועליה לבקש את פתרונה בתנופה מאוחדת של נשי כל העולם התרבותי. תנועת הנשים הועמדה בדרך התפתחותה בפני שלב חדש בעל היקף רחב — היא הועמדה בפני ההכרח ללכד את הארגונים הארציים לשווי זכויות לגוף בינלאומי מאורגן שיפעל לפי תכנית אחידה ובכחות משותפים.

ברם רעיון זה לא מצא את הגשמתו עד שקמו ארגונים לצות שחרור האשה באמריקה כגון, שושן אנטוני, קדי סטנטון, לוקרציה מוט, שפמן קט ועוד אשר הטילו על עצמן מלוי תפקיד זה. הן היו היוזמות והמבצעות של השאיפה להקמת אינטרנציונל של נשים לשויון זכויות. על חשבון נשי ארצות הברית יש לזקוף גם את הזכות הגדולה הזאת.

בשנת 1902 נקראו ע"י מנהיגות התנועה באמריקה ועידה עולמית מכוננת של ארגונים ארציים של נשים. בועידה זו השתתפו נציגות בריטניה הגדולה, אוסטריה, קנדה, נורבגיה, שוודיה וארצות הברית שבחרו בועדה זמנית שעליה הוטל לכנס קונגרס נשים בינלאומי באירופה.

כעבור שנתים — בשנת 1904 — נתקיים בברלין קונגרס עולמי של נשים, בו לקחו חלק נציגות רשמיות מ־7 ארצות. בקונגרס ראשון זה נוסדה הברית הבינלאומית של נשים. שמטרתה הראשית היתה השגת זכות בחירה אקטיבית ופסיבית לנשי כל העולם:

הישישה שושן אנטוני — בת 83 — לא נרתעה בפני תלאות הדרך ובאה לאירופה כדי להשתתף בקונגרס זה, כדי לראות במו עיניה את הגשמת משאת נפשה — יסוד ארגון בינלאומי של נשים לשווי זכויות. כשהגה שושן תנטוני על הבמה כדי לברך את הקונגרס והבמה כולה טובעת בפרחים לכבודה — לכבוד האישיות המרכזית והדגולה בתנועת הנשים בימים האלה — היא אמרה בין השאר בדמעות גיל:

„כל ימי ידוכי אבנים — ועתה — פרחים".

בשנת 1906 נתכנס הקונגרס הבינלאומי של ברית הנשים בקופנהגן, ב־1908 — באמסטרדם, ב־1909 בלונדון, ב־1911 — בשטוקהולם וב־1913 בבודאפסט. בתקופה זו הלך והתרחב חוג הארגונים הארציים שנספחו לברית ובקונגרס שבבודאפסט הגיע מספרם ל־24.

כעבור שנה לאחר הקונגרס בברית אונגריה פרצה מלחמת העולם הראשונה על כל פרוד הלבבות ושפך הדמים שבאו בעקבותיה. הקשרים הבינלאומים נותקו עד לגמרי. ורק בשנת 1920 נמצאה האפשרות לקרא לקונגרס עולמי של הברית שנתקיים בג'נבה. הוא היה מיוצג על ידי באות כח של 34 ארצות. ב"כ עשר מדינות ביניהן היו טעונות אישור פורמלי מטעם הקונגרס הבא. באותה שנת 1920 נצטרפה לברית בתור ארגון ארצי גם התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בארץ ישראל.

קונגרס זה שנתכנס אחר הפסקה של 7 שנים עמד בסימן של הישגים מדיניים כבירים בשביל נשי העולם. מעל במתו הוכרז שנשים קבלו זכות בחירה אקטיבית ופסיבית ב־20 מדינות ביניהן ארצות הברית, קנדה, בריטניה הגדולה, צוכוסלובקאי, פולין, הולנד, בלגיה ועוד. ובאותה שנת 1920 זכו גם בנות הישוב בארצנו להשתתף בבחירות לאספת הנבחרים הראשונה.

נצחון מזהיר זה הביא עמו עדוד והתלהבות מוגברת למען המשכת המאבק. בקונגרס בג'נבה הוכנסה הצעה להרחיב את תכנית הפעולה של הברית. אחרי דיון מעמיק בבעיה קבעה הועידה שמטרת הברית תהיה להבא, במקום רכישת זכות בחירה בלבד,

„השגת שויון מלא לאשה בכל תחומי החיים להלכה ולמעשה".

כי זכות הבחירה היא רק אחד האמצעים, המאפשרים לאשה השתתפות בחיים האזרחיים והמדיניים. למען הגשמת שאיפת השויון, על האשה לפעול הרבה בכוון סתירת המחיצות החברתיות הרבות ולדאוג לחסול ההפליות לרע לגביה בשטח החוק ובתחום החיים החברתיים.

ואלה הם ענפי פעולת הברית העולמית של נשים והתביעות שהיא העמידה, כפי שנקבעו בקונגרס בג'נבה.

I. זכויות פוליטיות.

זכות בחירה לאשה לפי אותם התנאים כמו לאיש. השתתפות האשה בתנאים שווים עם הגבר במוסדות מחוקקים ומוציאים לפועל, לאומיים כמו בינלאומיים.

II. זכויות האשה במשפחה.

א) לאשה הנשואה צריך שתהיינה כל אותן הזכויות שישנן לבלתי נשואה.

ב) לאב ולאם זכויות שוות על ילדיהם.

ג) לאשה הנשואה צריכה להיות שליטה חוקית על רכושה הפרטי ועל שכר עבודתה.

ד) לאשה הנשואה צריכה להיות אותה הזכות כמו לגבר לשמור על נתינותה או להחליפה לפי רצונה.

III. זכויות כלכליות.

א) אפשרויות הכשרה מלאות לאשה כמו לאיש בכל המקצועות וענפי החיים.

ב) שכר שוה לאיש ולאשה כמו לגבר עבור עבודה שוה.

ג) לאשה הנשואה אותן הזכויות לעבודה כמו לבלתי נשואה.

IV. עניני מוסר.
מוסר שוה לאיש ולאשה.

לכל אחד מהסעיפים היסודיים האלה של תכנית הב־רית נבחרה באותו מעמד ועדה מתמדת בינלאומית; באחדות מהן לקחו חלק גם חברות ההתאחדות לשווי זכויות בא״י. בג׳נבה גם נתקבלה ההחלטה שהקונגרס הבינלאומי מתכנס אחת לשלש שנים. מושב הועד הפועל המצומצם נקבע בלונדון.

בשנת 1923 נתאסף הקונגרס ברומא. באותו קונג־רס באה חליפת המשמרות בהנהגה. נשיאת הברית הגב׳ טשפמן־קט מאמריקה, הנמנית על מיסדות ארגון עולמי זה, עמדה בראשו החל מהקונגרס באמסטרדם — משנת 1908. בתפקיד נשיאה היא שמשה עד הקונגרס ברומא — עד שנת 1923. אחרי התפטרותה נבחרה כנשיאת־הברית הגב׳ קורבט אשבי מאנגליה.

בשנים הראשונות אחרי המלחמה באה התקדמות רבה בהתפתחות הברית; היא הרחיבה בקצב מהיר את היקפה וגם הספיקה לכבוש לה עמדת של כבוד בין הגופים הבינלאומיים. הקונגרס בפריס — 1926 — נת־כנס באולמי הסורבונה המפוארים בהשתתפות 1000 צירות ואורחות מ־42 מדינות ובנוכחות באי כח הממשלה הצרפתית וחבר הלאומים, שמסרו את ברכותיהם החגי־גיות לכנוס עולמי של נשים הדורשות את חרותן המדיני. משלחת מטעם הקונגרס העשירי לשווי זכויות נתקבלה באופן רשמי ע״י נשיא הרפובליקה הצרפתית ואחר כך ע״י ראש עירית פריס; בשני הבקורים האלה השתתפה גם הגב׳ ד״ר שטרויס בתור נשיאת התאחדות נשים עב־ריות לשווי זכויות בארץ ישראל. אף „לאספת שלום״ פומבית, שנקראה ע״י הקונגרס, מסרה ד״ר שטרויס אגרת ברכה מטעם מרכז ההתאחדות בא״י.

המשלחת של ההתאחדות בא״י לקונגרס העולמי בפריס היתה מורכבת מגב׳ ד״ר שטרויס כיו״ר, גב׳ ד״ר יונוביץ וגב׳ ד״ר ברלין.

כעבור שלש שנים — ב־1929 — נתכנס הקונגרס בברלין — במקום שנתאסף הקונגרס הראשון של הברית. זה היה קונגרס היובל של עשרים וחמש שנים לקיומה של הברית העולמית לנשים לשווי זכויות (1929—1904), אשר הגיעה בתקופה ההיא למרום שיאה. לכבוד חג נשים זה נתקבצו מכל קצוות העולם חלוצות תנועת שחרור האשה, מיסדות הברית ומניחות את היסוד לקונגרס בינלאומי של נשים, שהפך למכשיר בעל ערך רב במאבק האשה לזכויותיה. על מיסדות הברית והקונגרס נמנתה גם הגב׳ ד״ר שטרויס, אשר בזמנה לקחה חלק פעיל בתנועת האשה בארצות הברית.

סכום הפעולות וההשגים של הברית בפרק זמן של חצי יובל שנים לקיומה, כפי שהשתקף בדו״ח של הצירות, היה משמח ומעודד. הוא הראה שהרבה נעשה ע״י האשה לשחרורה האזרחי והמדיני, אבל יחד עם גם הוכיח שעוד הרבה מאד הוטל על האשה לפעול, בכדי להגשים את השגת שוויונה המלא בכל שטחי החיים. העובדה המעציבה, שמדינות בעלות רמה תרבותית גבוהה כמו צרפת, שווייץ ועוד, עדיין שוללות מאת הנשים את זכות הבחירה, קראה את נציגות הקונגרס להגברת המאמצים, מתוך נכונות דרוכה לפעולה נמרצת למען האינטרסים של האשה התפזרו הצירות לארצותיהן.

אולם זמן לא רב אחר סגירת קונגרס היובל השתלט משבר כלכלי כבד באמריקה ובאירופה, ומשהגיע בשנת 1932 תורו של קונגרס חדש בהתאם לתקנות, לא ראתה הברית שום אפשרות להוציא את הדבר אל הפועל, כי המצוקה הכלכלית שהלכה והחריפה מנעה מהרבה ארגונים ארציים את היכולת לשגר משלחות אל כנוס העולמי של נשים. ורק כעבור שנה — ב־1933 — על בידי הברית לכנס במרסיל (צרפת) ועידה, שהיתה מורכבת בעיקר מיושבות ראש של האירגונים הארציים. הועידה הזאת טפלה בשאלות שוטפות ובמצבה הכספי הדחוק,של הברית.

ורק בשנת 1935, עם תם המשבר, נקרא קונגרס בינלאומי. הוא התאסף באיסטמבול — בבירה העתיקה של תורקיה. האשה בארץ זו, שהיתה שרויה משך מאות רבות בשנים במצב של כניעה ושעבוד גמור, קבלה לפתע, עם שנוי המשטר במדינה, זכויות אזרחיות ומדיניות רחבות. ושליט תורכיה באותו זמן — קמל־אטאתורק — הראה התענינות מרובה בקונגרס זה והשתדל לשוות לו זוהר יוצא מן הכלל. הוא העמיד לרשותו את הארמון אילדיסק־קיוסק — את היכלו

המפואר של אבדול חמיד, השולטן העריץ של תורכיה לשעבר, שהיה סמל הריאקציה השחורה במדינתו.

אך סיומו של קונגרס מזהיר זה, על כל פנים לפי חיצוניותו, היה במדת מה דרמתי, כי פתאום יצאה גזרה מלפני השליט שעל הארגון הארצי של נשים תורכיות לנטוש את הברית ולנתק את קשריה עם גוף בינלאומי זה.

הקונגרס ה־XII, שנתכנס באיסטמבול, נפתח בשורה מעודדת על שני נצחונות: נשי ברזיל — נשי המדינה הגדולה ביותר באמריקה הדרומית ונשי תורכיה קבלו בשנת 1934 זכות בחירה אקטיבית ופסיבית למוסדות המחוקקים של ארצותיהן. אולם לעומת השג יפה זה בשטח המדיני, הצביעו צירות הקונגרס על תבוסה מסוימת שנשים נחלו בשטח אחר — ב ש ט ח ה כ ל כ ל י. כי עמדות רבות וחשובות בתחום זה, שהאשה כבשה לה בעמל רב, הלכו ונשמטו זו אחר זו מידי האשה בשנים האחרונות. המשבר הממושך וחוסר העבודה דחקו בלי הרף את רגלי האשה העובדת, בעיקר את רגלי ה א ש ה ה נ ש ו א ה, משוק העבודה. התופעות האלה הון חתירה קשה תחת זכות האשה לעבודה ולעצמאות — תחת הזכות האלמנטרית של האדם באשר הוא אדם — להתפרנס מיגיע כפיו.

הבעיה החמורה הזאת עמדה במרכז הדיונים של הקונגרס עולמי זה של נשים.

בכל הקונגרסים והועידות של הברית, החל משנת 1920, ז. א. מזמן הצטרפות התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא״י לברית העולמית ועד הקונגרס ה־XI ועד בכלל עמדה הגב׳ ד״ר שטרוים כנשיאת התאחדות בראש המשלחות שלה בכינוסים הללו. אולם כאשר ד״ר שטרוים נאלצה מטעמי בריאות לוותר על מלוי תפקיד זה, החלה הגב׳ ד״ר ברכיהו להופיע בראש הדלגציות הללו. המשלחת בקונגרס באיסטמבול היתה מורכבת: מגב׳ ד״ר ברכיהו, גב׳ ג׳וז׳וף, גב׳ גלר וגב׳ זלמנס.

הקונגרס הבא נתכנס רק כעבור 4 שנים בקופנהגן (דניה) בחדש יולי 1939 — בפרוס מלחמת העולם השניה. הוא התנהל באוירה של משבר מדיני חמור, כשעננים שחורים נערמו בשמי אירופה וצלה של המפלצת הנאצית נראה כבר בברור באופק. חרדה כבדה חדרה ללבבות — חרדה לחרות האדם, לחרות האנושיות.

קונגרס זה, יותר משטפל בבעיות האשה שעמדו על הפרק, נתן את דעתו למצב הכללי בעולם, ומקום בראש החלטותיו תפסה ההברזה על יחסי האשה אל העקרונות הדמוקרטיים בחברה האנושית.

בשעת חרום של חדש יולי ההוא יכלו להופיע בקונגרס רק 200 צירות מ־20 מדינות. המשלחת של ההתאחדות לשווי זכויות מארץ־ישראל היתה בת ארבע חברות: הגב׳ ד״ר ברכיהו, העו״ד הגב׳ ח. אדלמן, הגב׳ א. בורשטין והגב׳ ב. כהן.

החרדה שמלאה את חלל הכנוס הבינלאומי בקופנהגן לא היתה חרדת שוא. זמן קצר בערך אחר סגירת הקונגרס פרצה מלחמת העולם האיומה במלחמות בני אנוש; בטבח עמים זה נכתב גם הפרק השחור ביותר בקורות עם ישראל — הפרק על השמדת ששת המיליונים של בניו ובנותיו על ידי הכחות השטניים של הנאצים.

ושוב השתפך נחשול של דם על פני מרחבי העולם. היחסים הבין־לאומיים עוד פעם נותקו כמעט לגמרי. ורק אחר הפסקה של שבע שנות דמים נתכנס הקונגרס העולמי באוגוסט 1946 באינטרלאק (שווייץ). כ־200 צירות ואורחות מ־20 מדינות בלבד היו מיוצגות בו. לקונגרס ראשון זה אחר תם המלחמה היה בעיקר אופי קונסטרוקטיבי. הבעיות של הדוק הקשרים עם הארגונים הארציים וקימום יחסים בינלאומיים תקינים עמדו במרכז הדיונים שלו.

בקונגרס זה חלו חלופי גברא חשובים בהנהגה ובמועצה הבינלאומית של הברית. נשיאת הברית הגב׳ קורבט־אשבי — בריטית — שעמדה על משמרתה זו 23 שנים, התפטרה; במקומה נבחרה הגב׳ ד״ר א. ריד משוודיה; גם למועצה נכנסו הרבה כחות חדשים וצעירים. השם החדש שנקבע לברית בקונגרס זה — ב ר י ת ב י נ ל א ו מ י ת ש ל נ ש י ם — ז כ ו ר י ו ת ש ו ו ת — ח ו ב ו ת ש ו ו ת מעיד גם הוא על הרחבת המסגרת של הברית.

על פרטי החלטות הקונגרס הזה ועל הריזולוציה שהמשלחת של ההתאחדות העבירה בו נא לעיין ברשימה שבראש חוברת זו. המשלחת כללה שלש נציגות: את הגב' ד"ר ח. ברכיהו, הגב' א. אורן והגב' ד"ר ט. זלבינסקי.

במגגנון הברית ממלא הקונגרס את התפקיד הראשון במעלה. הוא משמש במה לחלופי דעות והשקפות בין חברות מארצות שונות ובנות עמים שונים, בכנוס עולמי זה מתרכזים חוטי התנועה, בו משתקפים המאורעות החשובים ביותר בעולם האשה במובנו הרחב של מושג זה ומשום כך יש בכחו לתת לצירות, המשתתפות בו תמונה כללית ומקיפה על מעמד האשה בכל רחבי תבל.

הרעיון העיקרי שהונח ביסוד הברית — שיון לאשה בלי הבדל דת, גזע והשקפה מדינית — עשוי לחנך את נציגות הקונגרס ברוח של סבלנות והבנה הדדית. מתפקידיו הראשיים של הקונגרס הם: להתוות את הקוים היסודיים בתכנית הברית ולקבוע את דרכי הפעולה.

בפרק־זמן אשר בין קונגרס לקונגרס מתכנסות ועידות פעם או פעמים בשנה; אלה הן אספות של חברות המועצה הבינלאומית של הברית. לעתים הן מתקיימות בהשתתפות יושבות ראש של הארגונים הארציים. גם הועדות הבינלאומיות השונות, הנבחרות ע"י הקונגרס, פועלות כל אחת במסגרת תחומה היא ואת תוצאות עבודתן הן מביאות לדיון הפלנום של הקונגרס.

המכשיר החשוב השני של הברית הוא בטאון „ידיעות בינלאומיות של נשים", "International Women's News". אורגן חדשי זה הופיע מיד עם הוסדה של הברית והוא מלוה את תנועת האשה לשווי זכויות בכל שלבי התפתחותה. מלבד ידיעות אינפורמ־טיביות על הנעשה בעולם האשה בכל קצוות תבל, תופ־סים מקום בראש מאמרים ורשימות על שאלות ובעיות מדיניות וסוציאליות כלליות שיש להן זיקה למעמד האשה בחברה ובמדינה.

שרה עזריהו

הבעיות שנדונו בפגישה הארצית

של החברות העובדות בלשכות המשפטיות של ההתאחדות

בקיץ זה נתקיימה בתל־אביב פגישת החברות הפ־עילות בלשכות המשפטיות. שתי מטרות היו לפני הנא־ספות: א) תאום העבודה בלשכות שבסניפים, ב) חפושי דרכים להרחבת העזרה לאשה, הזקוקה לסעד משפטי ומוסרי ברגעים הקשים ביותר בחייה — בשעת התמו־טטות חייה המשפחתיים.

עם פתיחת האספה מסרו חברות הסניפים דו"ח מפו־רט על מספר הבקורים בלשכות לשנת 1945, על מספר המשפטים בהם טפלו בבתי הדין של אינסטנציה הראשונה, ובביה"ד העליון לערעורים; הן גם סמנו את מספר המקרים בהם הצליחו ליישב את הניגודים בין בני הזוגות המתדיינים לשביעת רצונם של שני הצדדיים. כל המספרים האלה לאו דוקא „יבשים" הם, כי אם ספוגים כאב ודמעות.

אחר מטירת הדו"ח על פעולות הלשכות הועמדו על סדר היום מספר בעיות המעסיקות במיוחד את החברות והראשונה שהועלתה על הפרק היתה בעיה כללית — היא בעית ההרס של חיי משפחה; הפרובלמה הזאת מזדקרת בכל חריפותה בפני העובדות בלשכות.

בפני הנאספות התיצבה השאלה הכואבה: היכן הם חיי המשפחה הערביים היפים, ששמשו מופת ודוגמה והורמו על גם בכל הדורות? איך לבלום את תהליך ההרס, המאיים על קיום המשפחה העברית ואיפוא לבקש את שורש הרע החותר תחת יסודות האומה?

פתרון הפרובלמה תלוי כמובן בהרבה בתגובת הי־שוב, במוסדותיו ובראש וראשונה במוסדותיו החנוכיים. כי מן ההכרח הוא לחנך את הדור הצעיר לחיי משפחה תקינים, ליחס של כבוד אל בני המשפחה ולהכרת הערך הרב שיש לשלמות המשפחה בחיי האומה. מתוך הנחה זו הגיש מרכז ההתאחדות תזכיר בענין זה למחלקת החנוך וגם נפגש עם חברי ההנהלה לשם שיחה מקיפה יותר.

גם בעית השכנת יחסי שלום בין בני הזוג, הפו־לעזרת הלשכה המשפטית בפרוץ סכסוכים ביניהם, עוררה ויכוח ער ומעמיק. היו בין החברות ששאלו את האספה אם כדאי בכלל להשלים בין בני הזוגות שה־סכסוכים ביניהם נמשכים זמן רב ואם לא נכון יותר להפריד ביניהם בעוד מועד בדרך של כבוד אחרי ששלום־בית מסוג זה אינו לרוב בר־קימא ומן הראוי אולי לחסוך באופן זה צער וסבל מיותר משני הצדדים. אולם לעומתן הביעו רוב החברות את דעתן שחובה מוטלת על חברותינו להתאמץ בכל מקרה ומקרה להש־כין שלום במשפחה; אנו מצוות לפעול כך קודם כל מתוך שמירת האינטרסים של הילדים, כי לטובתם יש לשמור על שלמות הבית, ועוד שני טעמים נתנו לדעה זו: א.) התקוה שמא בכל זאת יושג שלום אמת וב.) הש־איפה לבלי להקל על פרוק המשפחה; כי התרה פזיזה של קשרי משפחה גוררת אחריה קלות ראש הן בנוגע לנשואין והן בעניני הגיטין. עלינו להחדיר בלב הדור הצעיר את ההכרה, כי הנשואים אינם ענין של הפרט בלבד, כי הם נוגעים גם לאומה כולה; בשנים האחרונות היינו עדים לכך באיזו מדה שאלת מעוט הילודה העסי־קה את הצבור. כל הקלה בפרוק הנשואין נוטלת מבני הזוג את הרצון ואת החובה לחשוב כראוי את דרכם ולשקול היטב את החלטתם לפני עשותם את הצעד המכ־ריע בשעת בנין ביתם או בזמן חסולו.

לדוגמה הובא מקרה אחד מן הרבים שבכוחו ללמוד על הכלל. — האיש בן 34 ש. האשה המדיינת עמו היא אשתו השלישית. לאשתו הראשונה נתן גט פטורין הדשים מספר אחרי החתונה. מהשניה נפרד 14 חודש אחרי הנשואין, והיא שחפצה להגאל ממנו קבלה על עצמה את הדאגה לתינוק בן חצי שנה וגם וויתרה על המזונות, על הכתובה וכלי הבית. אחרי שהאיש הזה הצליח בקלות כה רבה ואף בלי הפסד ממון לפרוק מעליו פעמים את חיבות המשפחה, הוא החליט לשאת אשה שלישית מתוך תקוה שגם ממנה ישתחרר באופן נוח מאד כשיעלה רצונו לכך. — אולם כאשר התחיל לדרוש גם מאשתו השלישית שתקבל גט ממנו, פנתה זו לעצת הלשכה המש־פטית ובעזרתה הגישה האשה לבית הדין תביעת מזונות או סלוק הכתובה אם ביה"ד ימצא שעל האשה לקבל גט.

ביה"ד באינסטנציה הראשונה מצא אמנם שאין שום סכויים להשכין שלום בין בני זוג זה, אולם פסק סכום מצער בערך (50 לא"י במקום 500) כפצוי עבור הכתו־בה. בעזרת הלשכה ערערה על פסק דין זה בפני בית הדין העליון וזה קבע שעל האיש לשלם לאשתו עם נתינת הגט סכום כסף הרבה יותר גדול מזה של ביה"ד הראשון.

אדם שאינו מטפל בדיונים בעניני משפחה, עלול לקבל רושם, כי הצד החומרי הוא הגורם הקובע בעיני החברות הפעילות בלשכות המשפטיות, אבל רושם זה יהיה בלתי נכון בהחלט. בשעה שעקרונות המוסר ורגש האחריות אינם מהוים גורמים בעלי משקל שבכוחם להשפיע על האיש המתנכר לביתו, יש הכרח להעמידו לפחות בפני קשיים כספיים בתקוה פורתא, כי אלה ישמשו מעצור נגד ההפקרות שלו וקלות הראש שהוא נוהג כלפי בני משפחתו.

החברות הביאו לדוגמה מספר משפטים המוכיחים כי בשעת הפרוד נופל כל נטל המשא בעיקר על האשה — על האם — באשר ידיה כבולות בטפול ילדיה הקטנים ולרוב היא משוללת כל תקוה לבנות מחדש את חייה הפרטיים.

והרי עוד משפט לדוגמה.

הזוג נשוי 15 שנה; במשך חיי הנשואין רכשו להם בני הזוג בית. האיש נתן עינו באחרת ודרש מאשתו שהיא תקבל גט. אחרי שביה"ד מצא כי אין אפשרות להשלים ביניהם, הוא פסק שהבית ישאר ברשותו של הבעל והאשה, שמקבלת עליה את הדאגה לכלכלתו וח־נוכו של ילדם, תקבל רק סכום מצער שהוא בערך רבע משויו של הבית. יצא, כי האיש ה מ ת נ כ ר למש־

פחתו זוכה כמעט ברוב הרכוש שנצבר גם בעמל וזיעה של אם המשפחה בעבודות בית, בטפול וגדול הבנים ועוד ועל האשה נגזר לעזוב את ביתה, לקחת אתה את ילדה ולהסתפק בחלק קטן מאד של הרכוש המשותף.

אנו תובעות חוק אחד ומשפט אחד לאיש ולאשה. לפי עקרון זה צריך כל הרכוש שנרכש בשנות הנשואים להיות שייך לשני הצדדים במדה שוה. והצד הנוטש את משפחתו צריך לשאת בעונש ולא להפך. שורת הצדק מחייבת שהצד — יהיה זה האיש או האשה — הנושא בעול טפול הילדים הוא זכאי לקבל את הבית והצד השני הפורק מעליו את האחריות הזאת, צריך לקבל את חלקו במזומנים. — על רבני הארץ גם למצוא תקנה לדין הקובע ש„מלאכת ידי האשה לאיש", כי דין זה מעליב ומדכא את עקרת הבית — אם הבנים — ומציגה כשפחה המקבלת את מזונותיה מידי אדוניה.

התמרמרות רבה עורר בחבר הפעילות בלשכות המשפטיות העכוב שחל בהוצאת חוק עונשין של ביגמיה.

כידוע מותר לפי דיני ישראל לכל יהודי לשאת יותר מאשה אחת בחיי אשתו הראשונה. חרם רבנו גרשום, האוסר ביגמיה בישראל והעומד בתקפו למעלה מ־1000 שנה, אין בכחו לבטל את הדין הזה. לפיכך כל יהודי העובר על איסור זה ונושא אשה שניה על אשתו הראשונה, שום עונש אינו חל עליו. המשפט הידוע של מלניק מתל־אביב בשנת 1938, שנשא 4 נשים זו אחר זו מבלי לגרש אף אחת מהן, עורר רעש גדול בצבור בזמנו. והשופטים, שהוכרחו בתוקף הדין היהודי לבטל את האשמה נגדו, התמרמרו מאד על כך ובפסק הדין שלהם הביעו את דעתם כי הגיע הזמן לחוקק חוק עונשין של ביגמיה גם בשביל הישוב העברי.

התאחדות נשים לשווי זכויות השתדלה עוד קודם לכן ע"י תזכירים ופגישות להפנות את תשומת לב הרבנות הראשית בא"י אל התקלות הקשות, הנגרמות לאשה ע"י העדרו של חוק העונשין של ביגמיה ובקשה ממנה לתבוע חוק עונשין זה מאת הממשלה. אחר מקרה מלניק ההתאחדות הגבירה את מאמציה בכוון זה. הרבנים הראשיים הכירו בצדקת דרישותינו ועשו את כל הצעדים הדרושים. הממשלה נענתה לדרישת הרבנות הראשית שהיא דרישת הישוב העברי ובחדש אוקטובר 1945 הופיעה בעתון הרשמי (מס. 1446) הצעת חוק ביגמיה וזה תוכנה:

כל איש הנושא אשה על אשתו הראשונה בחייה (היינו — מבלי לגרשה) צפוי לעונש מאסר של [redacted] שנים או אלא אם כן יש בידו ה י ת ר החתום בידי ש נ י ה ר ב נ י ם ה ר א ש י י ם ש ל כ נ ס ת י ש ר א ל.

כידוע יש לדאבוננו בתוכנו אנשים מחוסרי מצפון, המכנים את עצמם „רבנים", אשר מעניקים „היתרים" בעד בצע כסף; היתר כזה אינו פוטר כ ע ת מעונש את האיש העובר על עוון ביגמיה.

אך הואיל והרשות בידי כל אדם וכל קבוץ בישוב להתנגד לכל הצעת חוק איזו שהיא, אם רק ניתן לכך טעם מספיק, הגישה „אגודת ישראל" תזכיר לממשלה, בו היא מביעה את התנגדותה להצעת החוק הנ"ל; ונמוקה הוא — אי רצון להסכים למתן כ ל ה ס מ כ ו ת לשני הרבנים הראשיים של כ נ ס ת י ש ר א ל ב ל ב ד בדבר קביעת ה י ת ר לאיש ל[redacted] אשה על אשתו הראשונה.

והנה עברו חדשים רבים מזמן הופעת הצעת חוק העונשין של ביגמיה ולצערנו הרב טרם קבלה ההצעה הזאת תוקף חוקי. הוחלט להטיל על המרכז להביא את הענין בפני הרבנים הראשיים בא"י ולבקשם להחיש את פרסום חוק הביגמיה, כי בכחו למנוע חורבן ממשפחות רבות אשר לעתים גם מטופלות בלידים פעוטים.

יהודית קטינקה.

לזכר הנעדרות

צפורה קלויזנר ז"ל

זה למעלה משנה עברה מיום שהלכה מאתנו חברתנו היקרה והמסורה צפורה קלויזנר. אמנם „גזרה על המת שישתכח מן הלב", אבל עוד טרם התרגלתי לרעיון שהיא איננה. עוד פועמת בלבי ההרגשה שהנה עוד מעט ואראה אותה.

בעיני רוחי רואה אני את החיוך הטוב על שפתיה שלו היתה פוגשת בי על מפתן ביתה. וקשה לשכח אותה — אותה בעלת הלב החם והער לכל המתרחש סביבה. זוכרת אני אותה עוד מימי נעוריה באודיסה, כשהיא עסוקה תמיד ובלי לאות מתרוצצת ממקום למקום להשיג עזרה למשפחה זו או אחרת, כדי להנעים לה את ימי החג וכיוצא בזה; זוכרת אני היטב כמה היתה עמלה ודופקת על דלתי מוסדות שונים, כדי לאפשר לילד מפגר את הטפול המיוחד הדרוש לו ולהקל ע"י כך על סבלם של הוריו האומללים מחוסרי אמצעים; כי הסובל והכואב היה מוצא בה משען וסעד והיא לא היתה נרגעת עד שלא מצאה את הדרך והאפשרות לבוא לעזרתם. במשך כמה שנים היא עבדה בתור מורה במעון „לילדים עניים" שלא על מנת לקבל פרס.

וכאשר התקרבה לתנועה הלאומית והציונית התמסרה גם לה בכל חום לבה וגלתה פעילות רבה גם בשטח זה. היא נבחרה ליושבת ראש באגודת „בנות צוון" באודיסה שהיתה בין האגודות הציוניות הראשונות לנשים עבריות. לילות שלמים היתה מבלה בישיבות ובוויכוחים ולא פעם סיכנה את עצמה כשהיו באים אנשי תבולשת הצאריסטית לפתע־פתאום כדי לעשות חיפושים בשעת האספות הציוניות או כשהיו באים לערוך חפושים בביתה והיא היתה מתחכמת לסלק מחדרה בחשאי ובחרף נפש תיקים שלמים של פרוטיכלים או ספרות ציונית שהיתה אז בלתי ליגאלית ברוסיה. והחל מהקונגרס הציוני החמישי ואילך, עד שבאה לארץ ישראל להשתקע בה, היתה ציר כמעט לכל הקונגרסים הציוניים עד הקונגרס הארבעה עשר.

כשעלתה ארצה קבלה עליה כל עמל ועבודה קשה בבית ובלבד שלא תצטרך להזמין עוזרת שאינה יודעת עברית ולהתרגל ע"י זה לכך שבביתה ידברו בלשון זרה. ורק כשלמדה בעצמה לדבר עברית הזמינה עוזרת מן העדה הפרסית ששמעה רק פרסית ועברית וממילא נעשה ביתה עברי גמור, שמועטים כמותו היו בתקופה ההיא.

צפורה קלויזנר ז"ל היתה אחת מן הראשונות שנעשתה חברה לועד של התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות באי"י ונשארה חברת הועד הזה עד יומה האחרון. היא היתה גם חברה של אספת הנבחרים השניה. במסירות היתה עובדת לטובת ההתאחדות לשווי זכויות והיתה מנהלת תעמולה נמרצת בשביל המועמדות שלה בשעת הבחירות. על זה מסופר במאמרה „מהימים הראשונים", שנדפס בחוברת היובל של ההתאחדות (טבת תש"ה). במשך שנים אחדות שמשה בתפקיד של נשיאת „בנות ברית" בירושלים.

כל מי שהכיר אותה מקרוב ידע להעריך את אופיה הנוח, את תבונתה ושקול דעתה המתון, מלבבת היתה גישתה הישרה לכל סוגי אנשים, אבל מיוחדת במינה היתה יחסה הלבבי לבני משפחתה. מחוננת היתה בסגולה נפשית ליצור אוירה נעימה וחמה בתוך כותלי ביתה. בהליכותיה היא קיימה את הכתוב „חכמת נשים בנתה ביתה". חייה המשפחתיים עם בעלה פרופסור יוסף קלויזנר היו חדורים רגשי אהבה, חברות וידידות כאחד וזה במשך התקופה הארוכה של 47 שנות הנשואים בהן גלתה: מסירות ללא גבול לחבר שלה בחיים. ואין כל פלא בדבר שחבר זה בחייה אינו מוצא תנחומים ואנו שומעים אותו אומר וחוזר תמיד: „היא, היא היתה בשבילי הכל; היא עודדה אותי, טפלה בי ועמדה לימיני ברגעים הקשים ביותר בחיי ובעיקר ידעה ליצור את הרוח הטובה שהיתה מרחפת בבית ואופפת כל אחד שהיה בא בצל קורתנו.

זכרה לא ימוש מלב חברותינה בהתאחדות לשווי זכויות שעבדו אתה במחיצה אחת.

אסתר ייבין.

זהבה ברנשטין ז"ל

בת ירושלים היתה. בעיר העתיקה נולדה להורים חרדים ובמשך כל ימי חייה נשארה נאמנה וקשורה בכל נימי נפשה למסורת הסביבה בה גדלה וחונכה. היא היתה נזהרת בקפדנות רבה במצוה קלה כמו בחמורה. אבל יחד עם זה היתה סופגת אל תוכה בשכלה הבהיר ובכח מחשבתה העצמאית את הטוב והיפה שמצא מחוץ לתחום המסורתי בה חיתה ופעלה. הישן והחדש היו מת־מזגים בנפשה למזיגה יפה מבלי לפגוע אף במשהו בשלמות אישיותה.

לפני שנים רבות הצטרפה המנוחה אל התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות ולא בהסח הדעת עשתה את הצעד הזה, כי אם מתוך הכרה ברורה ומתוך צו פנימי למסקנה הגיונית: „הנשים בישוב, העמלות בכל שטחי החיים, גלו במדה רבה כושר הפעולה ויעילות, למה איפוא קיימות עדיין הגבלות והפליות לרע לגביהן, הן בחוק והן בנוהג שלנו? סדר זה מנוגד הוא לצדק וליו־שר; יש להתקומם נגדו ולשנותו".

ההשקפה הזאת היתה בולטת בהערותיה הקצרות והקולעות תמיד אל המטרה בשעת השתתפותה בשיחות החברות או בויכוחים על בעיות צבוריות שונות; הדעות שהיתה מביעה בשאלות שענינו אותה היו תמיד שקולות ומבוססות.

בין הקוים האופיניים של אישיותה יש לציין במיו־חד שנים: יחס של סבלנות וכבוד אל דעת אחרים וש־איפה עמוקה להיטיב עם הזולת. מתוך דחיפה נפשית זו היתה פעילה מאד כחברה „באגודת שרות עזר לנשי הדסה" — אגודה שתפקידה הוא להקל ככל האפשר על סבלות החולים האומללים. היא לא היתה מחמיצה כל הזדמנות שבאה לידה להיות לסעד ולעזר לנדכא ולסובל.

גם ביום ששי — אחרי עבודה רבה וקדחתנית הק־שורה עם ההכנות לכבוד יום השבת — היתה מוצאת שעה פנויה, כדי ללמד מלאכת יד קלה את החולות הברו־גיות בבית החולים „שערי צדק" — וכל זה במטרה להמ־תיק את מר גורלן של נשים אומללות, הכפותות אל מטותיהן לחדשים ארוכים.

זהבה ברנשטין ז"ל היתה בחינת חוליה המקשרת את שני העולמות בצבורנו — את הישוב הישן והחדש; באישיותה ובפעלה שמשה מזיגה נאה של שני השקפות עולם אלה.

אך קצרה מאד היתה דרך חייה העצמאית. בגיל של 45 הלכה לעולמה בא' תמוז תש"ה בעיר היקרה לה מכל פנות הארץ — בירושלים.

זכרה הטוב ישאר חי בלבבות החברות שעבדו עמה יחד.

יהא זכרה מבורך!

ש. ע.

אמיתה פינצ'בר ז"ל

בכ"ד כסלו תש"ו נסתלקה חברתנו היקרה והותיקה אמיתה פנצ'בר ז"ל. המנוחה היתה דמות מופלאה, אצי־לת רוח ויפת נפש. לפי מדת נאמנותה ומסירותה לאידי־אלים הלאומיים שנשאה בחבה, היא היתה שייכת לת־קופה מסוימת בתנועת התחיה שלנו.

בבית הוריה — בית הרבנים בשלוזיה — היא ספגה אל תוכה חבה עמוקה לקניני העם והמסורת. עוד בימי נעוריה התמסרה לתנועה הציונית וגמרה אומר לעלות לא"י. ובשנת תרס"ט היא עלתה ארצה. היא היתה אחת החלוצות הראשונות המעטות ממרכז אירופה שהגיעו אותה תקופה לארץ.

המנוחה גמרה את חוק למודיה בבית מדרש למורים בברסלאוי. היא גם שלטה במספר שפות אירופאיות. היא הוזמנה כמנהלת בית הספר לבנות בירושלים ע"י חברת „עזרה" מברלין, שרכזה אותו מזמן בידיה את רוב מוסדות החנוך בארץ.

א. פנצ'בר לא היתה מסתפקת בעבודת הוראה. היא שמה לב בעיקר לחנוך הבנות ברוח של הכשרה לחיי

עבודה, לעצמאות וכו׳. היא היתה נוהגת לבקר בבתי התלמידות בשכונות הנדחות ביותר, כדי להסביר לאמ־הות המשפחות הלכות נקיון במשק ביתן ובטפול ביל־דיהן; במעשיה אלה היתה משמשת מופת ודוגמה למו־רות הצעירות שעבדו תחת הנהלתה.

בתקופת מלחמת השפות (14—1913) הצטרפה המ־נוחה ללא הסוסים אל שורות הלוחמים להשלטת הלשון העברית בכל מוסדות החנוך בארץ. היא התפטרה בין הראשונים ממשרתה כמנהלת בה״ס של חברת „עזרה״ שתתפה באופן פעיל במאבק למען השפה העברית.

בפרק הזמן אשר בין שתי מלחמות העולם היא בקרה בארצות הברית ובאירופה לשם השתלמות.

בהוסד התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בארץ לפני 27 שנים היתה א. פנצ׳בר בין הראשונות שנתנו יד לארגון זה, אשר הציב לו למטרה השגת שויון לאשה העברית בישוב, ומתוך מסירות ונאמנות לקחה חלק בכל פעולות הארגון.

המנוחה היתה אחת מן הראשונות שהחלו לטפח את הרעיון בדבר הכשרה מקצועית לבת הישוב. עוד לפני 30 שנה היא עמדה על הצורך החיוני ללמד את הבנות מלאכות שונות כדי להכשירן לחיים עצמאיים. בשנת תרע״ח (1918) היא פתחה בכוחות עצמה ב י ת ס פ ר מ ק צ ו ע י ל ב נ ו ת בירושלים, אולי הראשון מסוג זה. אולם אחרי שלא קבלה שום סעד ועזרה חומרית מצד מוסדות צבורים, היא כמובן לא יכלה להחזיק מעמד. אבל כשלון זה לא הרפה את רוחה והיא היתה אומרת: ״אין דבר, אחרי יבואו אחרים והם יקימו מוסדות כאלה, כי הם צורך השעה״.

בין פעולותיה הענפות של המנוחה יש לציין את השתתפותה הפעילה במלחמה נגד מתן חנוך לילדי יש־ראל בביה״ס של „המסיון״. לעתים תכופות היתה מבקרת בשכונות העוני, כדי להתחקות על הגורמים שהניעו את ההורים לשלח שמה את ילדיהם. והיתה מתאמצת במיטב כחותיה להשפיע על האבות שיוציאו את בניהם מבתי החנוך הזרים. לפעמים היו מתפרצות מפיה המ־לים: „הסירו את החרפה הזאת מירושלים״.

עם ערוב ימיה היא התמסרה לעבודה למען ילדים מחוסרי חנוך. בפעולה זו היא השקיעה את שארית כחותיה האחרונים.

וכל מה שעשתה א. פנצ׳בר ז״ל למען הצבור והפרט בלי אומר ודברים, בענוה ובשקט עשתה. תהיה נשמתה הטהורה צרורה בצרור מעשיה הטובים למען הכלל.

זכרה לא ימוש מלב חברותיה וידידותיה.

שלום לעפרה!

חסיה פינסוד־סוקניק.

פרופסור סופיה גצובה ז״ל

עם מותה של פרופ. ס. גצובה נסתלקה מאתנו דמות יקרה ומלבבת לפי תכונות נפשה התרומיות וגם דמות נדירה לפי דרך חייה שבחרה לה. ס. גצובה עשתה לתוכן חייה את ה מ ד ע, אשר בו היא השקיעה את כל כחותיה הרוחניים ובו היא הגתה עד יומה האחרון.

שורת העובדות המדעיות אצלנו אינה ארוכה ביו־תר ולכן גדול הכאב כשאחת החוליות בשלשלת קצרה זו נעתקת ונשמטת; ורב הצער שס. גצובה הלכה לעו־למה בשעה שאינטרסים מדעיים עדיין הוסיפו להיות מקור חיוניותה.

המנוחה נולדה בעיירה קטנה סוויסלוץ (פ. מינסק) בה׳ חשון תרל״ה. אחרי שגמרה את חוק למודיה בגמ־נסיה נמשך לבה אחרי השכלה גבוהה. אבל בתי הספר הגבוהים ברוסיה הצריסתית של אותו זמן היו סגורים ומסוגרים בפני כל אשה ולאו דווקא יהודית. ולכן היא פנתה למדינה הדמוקרטית — למדינת שוויץ, — הרא־שונה באירופה, אשר כבר בשנות השבעים (1867) של המאה הקודמת פתחה לרוחה את שערי האוניברסיטאות שלה לפני צמאי דעת בלי הבדל לאום ומין. והיא נתקב־לה בעיר ברן לפקולטה הרפואית.

כמעט כל שנות למודיה בשוויץ עברו על ס. גצובה מתוך מלחמת קיום כבדה, אולם כשרונותיה ומוח רצונה

העז עמדו לה להתגבר על כל המעצורים הרבים שהיא פגשה בדרכה.

בשנת 1904 היא הוכתרה ע״י האוניברסיטה של ברן בתואר של דוקטור לרפואה ואז גם הוצעה לה משרה של אסיסטנטית במכון הפאתולוגי בברן, אחר כך, בבזל, שנה אחת (1920-1) היא עבדה במכון פסטר בפריס. בשנת 1923 הוזמנה ס. גצובה כפרופסור לאוניברסיטה בברן; שם גם נבחרה כחברת הסנט האוניברסיטאי. בתפקיד זה היא שמשה שנתים. אולם כל הזמן ההוא היא חיתה ופעלה בגולה, ולבה נמשך אחרי פעולה בארץ ישראל.

עוד בשחר ימי נעוריה הצטרפה ס. גצובה לתנועה הציונית והתענינה ענין רב במתרחש בתנועה ובארץ. היא השתתפה כציר בקונגרס הציוני השני והחמישי והיתה חברת הפרקציה הדמוקרטית שנוסדה בקונגרס החמישי. ולכן היא קבלה בקורת רוח רבה את הזמנת הסתדרות נשים „הדסה" לעמוד בראש המכון לאנטומיה פאתולוגית, אשר התקיים על יד בית החולים „הדסה" בירושלים. ההזמנה הזאת הגיעה לידיה בשנת1925. היא שמחה שמחה רבה לקראת האפשרות שסוף־סוף נפתחה לפניה להקדיש את ידיעותיה המדעיות לעמה ולארצה. הרי לזה היא שאפה וערגה במשך כל ימי שבתה בחוץ לארץ.

וכשעלתה ארצה היא התמסרה בכל כחות נפשה לתפקידה של מנהלת המכון הפאתולוגי ולפתוחו והרחבתו היתה מקדישה את כל זמנה ומרצה. היא גם יסדה מוזיאון רפואי ב„הדסה" בשביל המכון הרפואי של האוניברסיטה. כל העבודות האלה בלעו את כולה ומשום כך אולי היא לא נטלה חלק בחיים הצבוריים של הישוב.

למעלה מ־20 שנה שרתה פרופ. ס. גצובה באמונה את הישוב והמדע. הערכת עמל חייה הוא כמובן ענין לבני סמך — לאנשי מדע, אבל דמותה הרוחנית היתה גלויה וידועה לכל מי שבא במגע קרוב עמה. יושר לבב ואמת ללא פשרות ועל הכל אהבת הבריות — אלה היו הקוים היסודיים של אישיותה.

אחרי מחלה ממושכת היא השיבה את רוחה ב״ב תמוז תש״ו בירושלים על הר הצופים.

ש. ע.

מפעולות המרכז

השתתפות בקונגרס של הברית.

המאורע החשוב ביותר בחיי התאחדותנו בשנה זו הוא — אם לא ללכת לפי הסדר הכרונולוגי — שיגור משלחת לקונגרס הבינלאומי, ה־XIV של הברית העולמית של נשים, שנתקיים בימי 17—10 לאוגוסט באינטרלקן (שווייץ).

הוצאת הדבר הזה אל הפועל נתקלה במעצורים רבים. תנאי התחבורה עם אירופה היו עדיין קשים מאד ואוירה של מתיחות חמורה אפפה את כל הישוב בימים האפלים ההם של חודש יולי שעבר. אולם רצונו של הועד הפועל היה דרוך לבלי להחמיץ את ההזדמנות שנתנה לנו — לבנות הישוב — להשמיע את קולנו מעל במה בינלאומית זו והוא התגבר על כל הקשיים והעכובים.

הגב׳ ד״ר ברכיהו בשובה ארצה הרצתה על פעולת הקונגרס באינטרלקן ומדת השתתפות בו מצד המשלחת שלנו בפני חברות ההתאחדות בירושלים, חיפה ורחובות. ולפי בקשת ארגוני נשים אחרים היא מסרה דו״ח על הקונגרס בפני חוגי נשים רחבים בארץ.

פגישת החברות הפעילות.

בלשכות המשפט. של ההת.

בחדש מרץ נתקיימה בתל־אביב פגישת החברות הפעילות בלשכות המשפטיות של ההתאחדות. בה השתתפו חברות מכל הלשכות של ארגוננו.

מטרת הפגישה היתה בעיקר — תאום הפעולה בלשכות ואלה הסעיפים שהועמדו על סדר היום של האספה:

א) הפרוצדורה של העבודה בתוך הלשכות גופה כגון, הנהלת היומנים, אופן הרשמת המקרים, השיחות עם הנשים וכו'.

ב) אופן הפניה לבתי הדין של האינסטנציה הראשונה.

ג) אופן הפניה אל בית הדין העליון.

ד) יסודות הסטטיסטיקה בלשכות המשפטיות.

ה) פסקי דין פרינציפיוניים.

החברות הפעילות בלשכות מסרו דו"ח על פעולותיהן, החליפו דעות, הכניסו הצעות למען שפור העבודה ובסוף פתחו בדיון בבעיות הכואבות, הבאות לידי גלוי בעבודות יום־יום של הלשכה כגון, בעית התרופפות יסודות המשפחה, העדרו של חוק ביגמיה בשביל הישוב העברי, שאלת העגון ועוד.

בין שאר ההחלטות יש לציין את ההחלטה לקיים פגישות מסוג זה לעתים מזומנות וקרובות יותר, כי הברכה הצפונה בהן היתה נראית לעין כל.

ועידת הברית בג'נבה.

בסוף השנה הקודמת התכנסה בג'נבה בפעם הראשונה אחר גמר המלחמה ועידת הברית הבינלאומית. התאחדותנו הוזמנה לשלוח באת כח אחד, והיא מסרה נציג כח לגב' מרים גרנובסקי — חברת הדרך הירושלמי שלנו — להופיע בשמנו בועידה הנ"ל. מפני הקשיים המיוחדים ששררו בימים ההם בנוגע לסדור ויזות לא עלה בידי באת כחנו להשיג למועד הדרוש את הויזה לשוויץ והיא נאלצה להסתפק במשלח מברק לועידה וזה תמצית תוכנו:

„אנו — נשים עבריות בארץ ישראל — עומדות בחזית הראשונה של המאבק למען הצלת מאות אלפים ילדים ונשים יהודיות, הנמצאות באירופה במצב של גוון וכליון. אחרי שש שנות ענויים וזוועות הם משתוקקים להתחיל בחיים חדשים בארצנו.

נשים עבריות בא"י פונות בזה אל נשי כל העולם בקריאה לעזור להציל את אחיותינו ואחינו מקללת חוסר בית ולסייע להחזירם אל מולדתם העתיקה, כדי שיוכלו לחיות בה חיי חרות ובטחון בתור בני עם חפשי בתוך משפחת העמים החפשיים".

הבחירות לקונגרס הציוני.

כשהחלו ההכנות לבחירות לקונגרס הציוני ה־כ"ב, פנה הועד הפועל במכתב חוזר אל הסניפים ובו הביע את דעתו על אופן השתתפות חברות התאחדותנו בבחירות הללו. בין השאר שם נאמר: . . . „מסורת היא להתאחדותנו לבלי להופיע לבחירות לקונגרסים הציוניים בר־שימת נשים מיוחדת. על הטעמים שגרמו לנוהג זה עמדנו בהזדמנויות רבות באספותינו — הם עומדים בעינם כיום אולי יותר מאשר בזמן מן הזמנים.

על סדר יומו של הקונגרס הציוני הבא תעמודנה בעיות, שפתרונן מכריע אולי את גורל האומה לדורות. מן הראוי ליתן לחברותינו יד חפשית להצביע בבחירות האלה לפי השקפת עולמן ולפי צו מצפונן.

אולם יחד עם זה אנו — נשים — מעונינות מאד שמספר הצירות בקונגרסים שלנו יגבר ומשום כך מתנה ההתאחדות תנאי חשוב: על חברותינו לתבוע בכל תקף — כל אחת בתוך סיעתה או מפלגתה — שבר־שימות הבחירות יוקבעו מקומות בטוחים למועמדות.

כל סניף וסניף מתבקש לנהל תעמולה נמרצת בקרב החברות בכוון הנ"ל.

אמנם, העדרה של רשימת נשים מלוכדת בארץ התנקם בנו. התוצאות היו זעומות. בין 79 צירים ארץ־ישראליים לקונגרס ישנן רק 10—9 צירות וכולן כמעט שייכות למחנה העובדים. שאר רשימות הבחירות של המרכז והימין לא העבירו אף צירה אחת.

לעומת זאת מצאה כל אחת מאתנו פצוי ועדוד רב בעובדה המשמחת שהסתדרות נשי „הדסה" באמריקה בחרה ב־33 צירות לקונגרס ה־כ"ב, מספר זה של הצי־רות מהוה כ־25% מהמספר הכללי של צירי הקונגרס שנבחרו ע"י ציוני ארצות הברית. בפעם הראשונה בקורות הקונגרס הציוני תופיע קבוצת צירות כה גדולה במספר כשהן שליחות ארגון אחד. ושוב תתפוס האשה את מקומה על יד שלחן הנשיאות של הקונגרס.

הפניה אל חברות שכון צבוריות.

כשבתחלת שנה זו נגשו חברות שכון צבוריות להקים בתים בשביל עולים, פנה הועד הפועל אל החברות במכתב חוזר, בה הפנה את תשומת לבן אל הצורך החיוני להבטיח את האינטרסים של העולה — של אם המשפחה — ע"י קביעת זכות בעלות שוה לבעל ולאשה על הבנין שנמסר לרשות משפחת העולים והסבר הבא ניתן לדבר:

„העולה המגיעה ארצה מקרוב מחוסרת היא כל ידיעה על מהותם של חוקי הארץ ובעיקר של חוקי האי־שות בישוב. ולכן אין לה כל מושג על התקלות הנכו־נות לה במקרים מסוימים כשבית המשפחה רשום על שם הבעל בלבד. והרי דוגמאות אחדות: במקרה של מות הבעל (והאשה העבריה הנשואה כידוע אינה יורשת) או בשעת סכסוכי משפחה. במקרים כאלה ואחרים עתידה אם המשפחה ולעתים יחד עם ילדיה להיות מנושלת מהבית — מביתה.

חברות השכון הצבוריות, שהטילו על עצמן את התפקיד הגדול לספק קורת גג לעולים, הלא לטובת העולה והעולה כאחד ביוונו את מאמציהן. לפיכך הן מתבקשות במפגיע לקבוע כלל שכל הבנינים המוקמים על ידן למען העולים יהיו רשומים על שני שמות — על שם האב והאם במשפחה.

מרוב חברות השכון נתקבלו תשובות חיוביות".

המו"מ עם הקהק"ל.

כידוע לחברותינו פנתה התאחדותנו עוד לפני שתי עשרות בשנים אל מוסדות קהק"ל בתביעה לערוך חוזי חכירה על נקודות התישבות (ליחידים ובמושבים) ועל יחידות דיור על שני שמות של המשפחה — על שם הבעל והאשה כאחד.

זה למעלה מעשר שנים קבעה קהק"ל עקרון זה כקו יסודי בשעת סדור חוזי חכירה בעיר ובכפר.

אולם התוצאות השליליות לגבי האינטרסים של האשה הנובעות מעריכת חוזים מצד קה"ק על שם הבעל בלבד, לפי הנוהג הקודם, מתגלות לעתים כעבור זמן רב אחר עריכת החוזה.

בראשות שנה זו הודיעה לועד הפועל הגב' ווייס־ברג — יו"ר סניף רחובות — שהלשכה המשפטית שברחובות מטפלת בשנים עשר מקרים של נשול נשים מנחלאותיהן בשכונות שערים ומרמורק, אשר על אדמת קה"ק, אחר מות הבעל או האב. נשול זה בא כתוצאה מההסדר הבלתי צודק שעל יסודו נערכו חוזי החכירה מטעם קה"ק עם המתנחלים, ז.א. על שם אבי המשפחה בלבד.

הועד הפועל פנה מיד במכתב אל מוסדות קה"ק בבקשה נמרצת לעשות את הצעדים הדרושים, כדי להבטיח גם לאם הילדים את זכותה על הרכוש המשותף של המשפחה. מלבד זה בקרו בענין זה הגב' ווייסברג והגב' קטינקא במשרדי קה"ק כדי להשפיע על החשת מתן העזרה. ואמנם, תחת לחץ תביעותיהן נשלח פקיד בר סמכא ללמוד את תנאי המקרים על המקום למען אפשר יהיה למצא דרך לתקון הדברים.

ואכן, תודות למאמצי החברות לא מעט תוקן. אבל הרבה עדיין טעון תקון, וכבה, על יסוד מקרה מזעזע — צו פנוי נגד אשה חולה — כתוצאה מזה שלא הוזמנה ע"י קה"ק להיות נוכחת בשעת העברת זכות בעלה על רכושו לרשות אחרת — נאלצה הגב' ווייסברג שוב לפנות אל משרדי קה"ק בבקשה להזמין תמיד גם את האשה בשעת העברת חכירת קרקעות מרשות לרשות, כי בנפש האשה הוא ובנפש ילדיה העזובים הנשארים ללא קורת גג.

התזכיר למחלקת החנוך.

בשעת דיוננו בבעית ההתרופפות של יסודות המשפחה בישוב — בישיבות המרכז הארצי ובאספות חברות בסניפים — לא פעם הודגש שראשיתה של הבעיה הזאת נעוצה אולי בחנוך שאנו נותנים לנוער שלנו; שאת נצניה הראשונים יש לבקש ביחסי בטול וזלזול הרגילים מצד הבנים אל הבנות. ולא פעם הובעה בתוכנו הדעה שמן הראוי להפנות את תשומת לב העומ־דים בראש החנוך העברי אל הלך המחשבות הזה ולהביא לפניהם את הצעותינו.

בראשית שנה זו פנה הועד הפועל אל מחלקת החנוך בתזכיר וזו תמציתו:

„...להתאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא"י, המגישה באמצעות לשכותיה המשפטיות בארץ עזרה

יורידית לאשה העזובה והמקופחת בזכויותיה, נתנה הז׳ דמנות לעמוד על התרופפות יסודותיה של המשפחה בישוב. התמוטטות הבית העברי הפכה לבעיה ישובית שהטפול בה חובה היא על הצבור כולו.

ומוסדות החנוך לפי עצם מהותם הם הראשונים במעלה בין מוסדותינו הנתבעים להקדיש את תשומת לבם הראויה לפרובלמה הזאת, שכן השפעת בית הספר על עצוב דמותו של הנוער היא המכרעת לרוב.

תנאי עיקרי לקיום משפחה בריאה ושלמה, הוא יחסי שויון וכבוד הדדי בין האב והאם, ובכדי להבטיח תנאי זה מן ההכרח הוא לנטוע בלב בנינו ובנותינו יחסי כבוד הדדיים מיוסדים על עקרון של שויון.

חנוך מותאם לילד ולילדה ברוח של שויון ללא צל של הפליה, החל מגיל הרך ע״י ב י ת ה ס פ ר ו ה ב י ת גם יחד, עשוי לפלס את הדרך להשלטת ההרמוניה הרצויה בחיי המשפחה.

ואלה הן ההצעות שהועד הפועל הביא לפני מחלקת החנוך:

א) בבתי הספר, ובמיוחד במעורבים, מן הראוי להקפיד הקפדה מעולה על כך שישלטו י ח ס י כ ב ו ד ה ד ד י י ם ב י ן ה י ל ד ו ה י ל ד ה.

ב) יש לטפח בלב הילדים את הרצון הטוב ביחס ל ח ב ר ו ל ח ב ר ה כאחד.

ג) על בית הספר להרים בעיני התלמידים א ת כ ב ו ד ה א ם; עליו לחנכם ל ה ע ר י ך כראוי את עמל האם במשק ביתה וללמדם ל ה ו ק י ר כ ע ר כ ם את מאמצי האם לטובתם של כל בני משפחתה״.

התזכיר לרבנים הראשיים בארץ ישראל

בשאלות עגון וחליצה

ב״כ אדר תש״ו הגיש הועד הפועל לכ׳ הרבנים הראשיים בא״י תזכיר בבעיות העגון וחליצה וזה קצור תוכנו:

״...לנוכח העובדה המחרידה שבבתי ישראל באירופה שרדה לרוב רק נפש בודדה אחת ורבבות נשים משארית הפליטה היהודית, שבעליהן נספו בשואה, נשארו גלמודות בחיים, כשגוון גופני ורוחני מאיים עליהן מפאת סדרי העגון והחליצה, לנוכח כל אלה ריאה ההת״ אחדות לשווי זכויות לחובה לעצמה, להביא ש ו ב לתשומת לב כב׳ הרבנים הראשיים בארצנו את בעית העגון של ימינו כפי שנתגלתה עתה בכל מוראה.

שאלת העגון והחליצה בתקופתנו אינה שאלה פרטית של האשה בלבד, זוהי גם בעיה לאומית. עמנו ששיכל שליש בניו מצווה לדאג להגברת כחו ועצמו.

בשם ארגוננו אנו מתכבדות לפנות אל כבודכם בבקשה גדולה ונמרצה להואיל להיות היוזמים של קריאת כינוס, שיהיה מורכב מגדולי התורה והסמכות בעמנו, כדי לבקש דרך, אשר תוביל לשחרורן של בנות ישראל צעירות מכבלי עגון וחליצה ולשם מתן להן אפשרות להקים משפחות חדשות ושלמות״.

נוסף על כך פנה הועד הפועל אל הרבנים הראשיים בא״י בתזכירים ומכתבים בענין הצעת חוק העונשין על ביגמיה בשביל הישוב העברי ובשאלות אקטואליות אחרות.

במשך השנה החולפת ערך הועד הפועל שלשה מכתבים חוזרים, מיועדים לסניפים, בהם הוא מסר חומר אינפורמטיבי על המתרחש בהתאחדות.

בתקופה זו נתקיימו שלש ישיבות המרכז.

שאלון הסתדרות הנשים השווייצרית.

הסתדרות הנשים השווייצרית הארצית לשווי זכויות פנתה אל התאחדותנו בבקשה למלא ש א ל ו ן, שהכיל שורה ארוכה מאד של שאלות, מתוך רצון לעמוד על יסוד התשובות על פרטי המאבק של ארגון נשים עבריות בארץ ישראל למען שחרורן המדיני והאזרחי ועל מדת הישגיהן בתחומים האלה.

השאלון הזה בצרוף תשובות מלאות על פעולות ההתאחדות, תכסיסיה והישגיה כבר נשלח בחזרה ע״י הועד הפועל לשווייץ.

ההזמנות מהודו.

בחדש נובמבר ש.ז. קבלה התאחדותנו שתי הזמנות מהודו. ההזמנה הראשונה היא מ ו ע ד ה ק ו נ ג ר ס ש ל נ ש י כ ל ־ ה ו ד ו

בה מוזמן ארגוננו לשלוח ב״כ בתור

אורחת נכבדה ובמיוחד מוזמנת ד"ר ח. ברכיהו להופיע בועידת נשי כל־הודו שתערך ב־31—28 לדצמבר באקולה. וזה תוכן המכתב:

בומבא (הודו), רח' לווינגטון 7.
22 לאוקטובר 1946.
ד"ר א. ברכיהו,
התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא"י
ת. ד. 371, ירושלים.

ד"ר ברכיהו היקרה,

המושב הבא של ועידת נשי כל־הודו יתקיים ב־31—28 לדצמבר 1946 באקולה (ברר) בנשיאותה של גב' ראמה ראו.

בקשר עם כנוס זה יש לי העונג הרב לפנות אליה באופן אישי בהזמנה לבבית לבוא אליו ואל הארגון שלה — לשגר משלחת של חברות למושב זה בתור אורחות נכבדות.

מתוך צפיה לתשובתה

בכבוד
(על החתום) קולמוס סאיאני
מזכירת הכבוד המרכזית.

ההזמנה השניה מופנת להתאחדותנו מטעם גוף הודי מאורגן גדול של גברים ונשים והוא — „הועידה ליחסים בין־אסיאטיים", אשר על יד „המועצה ההודית לעניני העולם"

הועידה הזאת, שסדר יומה מקיף בעיות רבות וחשובות, עומדת להתכנס בימים אשר בין 15 לפברואר ל־31 למרץ 1947.

חוץ מהתאחדותנו קבלה האונברסיטה העברית בלבד הזמנה לועידה הנ"ל. אך הואיל ולפי מכתב ההזמנה מתבקשת כל ארץ להקים משלחת שתהא מורכבת מחברים וחברות בני־סמך, אשר יוכלו לקחת חלק בדיון בפרובלימות שתעמודנה על הפרק, ראינו חובה לעצמנו לפנות אל המוסד העליון של הישוב — אל הועד הלאומי — בהצעה שהוא יקבל עליו את האחריות להרכב המשלחת הזאת. הועד הלאומי נענה לבקשתנו זו. גם האוניברסיטה פנתה בענין זה וברור זו אל הועד הלאומי.

בכדי שחברות התאחדותנו תוכלנה לעמוד על עצם מהותה של „הועידה ליחסים בין־אסיאטיים" ולקבל מושג נכון על כל היקף הבעיות, העתידות לעלות על הפרק באספה זו, שתהיה מורכבת מבאי כח של 32 מדינות וארצות באסיה, אנו מוצאות לנכון להביא בזה את תמצית ההזמנה וקצור סדר יומה של האספה.

„מועצה הודית לעניני העולם"
„ועידה ליחסים בין־אסיאטיים"
(סיעת הנשים)

דלהי החדשה (הודו), 9 לאוקטובר 1946

נשיא הכבוד של הועדה המארגנת
פנדית נרו
יושבת ראש הועדה המארגנת
הגב' סרוג'יני נאידו

גב' ד"ר א. ברכיהו
התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא"י
ת. ד. 371, ירושלים.

ד"ר ברכיהו היקרה,

זה מזמן הורגש חוסר מגע הדוק בין עמים ומדינות של אסיה, במדה שהשתתפות אסיה בשאלות בינלאומיות גוברת והולכת, גובר גם ההכרח לבקש תקון לפגם זה.

„המועצה ההודית לעניני עולם" — גוף בלתי פוליטי, השואף לטפח יחסים בינלאומיים תקינים, שיהיו מבוססים על הבנה ועזרה הדדית — הטילה על עצמה גם לכנס ועידה זו בימים שבין 15 לפברואר ובין 31 למרץ 1947 בדלהי (הודו).

המטרה העיקרית שועידה זו הציבה לה היא — לסקור את מעמדת של אסיה בעולם של אחר המלחמה, להחליף דעות על הבעיות שהן משותפות לכל ארצות אסיה ולבקש דרכים לקשירת קשרים הדוקים יותר בין הארצות הללו. תכנית מפורטת תקבע ע"י הועידה עצמה; לפי שעה מציעים מארגני הועידה את הסעיפים הבאים כנושאים לדיון:

א) תנועות שחרור לאומיות באסיה.
ב) בעיות גזעיות כתולדה של סכסוכים גזעיים.
ג) מעבר ממשטר כלכלה קולוניאלי למשטר כל־

כלי לאומי, מבוסס לכתחילה על אינטרסים לאומיים, אבל גם מכוון לקראת שתוף פעולה בינלאומית.

ד) הגירה בין־אסיאתית, מצבם החוקי של המהגרים והטפול בהם.

ה) פרובלמות סוציאליות בקשר עם הבריאות והתזונה של הצבור.

ו) בעיות עבודה בתעשיה וגורמי התפתחות התעשיה.

ז) בעיות התרבות בקשר עם חנוך, אמנות, אדריכלות, ספרות וחקירות מדעיות.

ח) המצב החוקי של האשה ותנועת הנשים באסיה.

כל ארץ, המתכוננת להשתתף בועידה, מתבקשת לשגר משלחת, אשר תבחר ע״י ארגונים המטפלים בנושאים הדומים לאלה שבהם עוסקת „המועצה ההודית לענייני עולם״. במקרים מיוחדים מן הרצוי לפנות בהזמנות לאנשי מדע נודעים.

ממשלות המדינות באסיה מתבקשות לשלוח משקיפים לועידה. אנו מציעים שכל ארץ, המוכנה להשתתף בועידה, תהיה מיוצגת ע״י 8 צירים ו־8 ממלאי מקום.

הועידה הבין־אסיאתית מעוניינת מאד שבכל משלחת תשתתפנה נציגות נשים למען אפשר יהיה ליצור יחסים הדוקים יותר בין נשי אסיה, ויכוח מקיף על מצבה החוקי של האשה ותנועת הנשים באסיה ועל לסייע לגבוש הפרובלמות המשותפות לכל נשים.

הנכן מתבקשות להמציא לנו חומר בנוגע לענינים הבאים:

א) התחוקה בנוגע לנשים וילדים.

ב) סקירה הסטורית קצרה על תנועת הנשים בארצכן.

ג) עובדות ופרטים בקשר עם אחד הסעיפים של התכנית המוצעת בזה.

ד) ביוגרפיות קצרות של נשים דגולות בצרוף תמונותיהן.

ה) רשימת ארגוני נשים בארצכן והמוסדות שהוקמו על ידן.

בכבוד

(על החתום) סרוג׳יני נאידו

לרגל ההזמנות הללו קרא הועד הפועל לישיבת המרכז הארצי בהשתתפות מספר חברות פעילות, שעמדה להתקיים בתל־אביב ב־5 לדצמבר. בסמכות הישיבה הזאת יהיה להחליט מה עדיף למה: האם השתתפותנו בועידת נשי־כל־הודו, ששם תופיע באת כחנו בתור אורחת פסיבית בלבד או השתתפותנו בועידה הבין־אסיאתית, אשר תכלול באי־כח משלש עשרות מדינות וארצות של אסיה, בה תהנה התאחדותנו מהזכות המלאה להרצות על תנועת האשה העבריה בארצנו, על השגיה וחלקה בבנין מולדתנו ויחד עם זה תוכל גם לקחת חלק בויכוח הכללי על פרובלמות נשי אסיה בכל היקפן.

ידיעות מחוץ־לארץ

הסתדרות נשים ציוניות „הדסה״ בארה״ב.

כל אלה, המכוונות את מאמציהן לקראת השגת זכויות האשה, באות על ספוקן, בעיקר כשהן רואות את האשה ממלאה את תפקידיה וחובותיה ביעילות וכושר פעולה, כי הרי עצם הדרישה מצד האשה להרחבת זכויותיה פירושו האמיתי אינו אלא דרישת האשה להרחבת תחום חובותיה לטובת החברה והמדינה.

רגש זה של ספוק וקורת רוח מילא בלי ספק את לב כל אשה עבריה שעקבה, לרגל הועידה האחרונה של „הדסה״ בבוסטון, אחרי פעולותיה הכבירות של הסתדרות נשים זו ובעיקר אחרי דרך התפתחותה המופלאה.

קומץ קטן של נשים בעלות שאיפות לאומיות, שעסקו בדיונים מופשטים בשאלות צבוריות, הפך משך שלש עשרות בשנים לארגון נשים יהודיות האדיר ביותר בעולם, המונה כעת 190.000 חברות.

פעולה זעירה — משלחת של שתי אחיות מוסמכות, ששוגרה מטעם קומץ נשים זה שנים אחדות לפני פרוץ המלחמה העולמית הראשונה — היתה לראש פנה למפעלים המזהירים של „הדסה״ בשטח המדיצינה.

ביניהם בית החולים המפואר על הר הצופים, בית הספר „לאחיות", בנין לחקירות מדעיות בתחום הרפואה ועוד. וידה של הסתדרות נשים „הדסה" עדיין נטויה: זה שנים היא עושה, מתוך שתוף פעולה עם עוד גופים צבוריים, את ההכנות הדרושות למען הקמת הפקולטה לרפואה — שעתידה להיות גולת הכותרת של האוניברסיטה העברית בארצנו.

הסתדרות נשי „הדסה" מקציבה מליונות דולרים למען בריאות הישוב, למען עלית הנוער, חנוכו, הכשרתו ובשביל עוד מטרות רבות. ויש לציין מתוך הערכה חיובית מיוחדת ש„הדסה" באמריקה היא אחד הגופים המועטים השולחת למפעליה בארץ ישראל את התרומות הנאספות במשרדה המרכזי כמו שהם בלי שום נכוי להוצאות האדמיניסטרציה.

כל המפעלים הנהדרים של „הדסה" בארץ קמו ונהיו תודות למסירותן והתלהבותן של רבבות חברות פעילות ב־750 סניפים בכל רחבי ארצות הברית; הם פותחו וטופחו ע"י הכחות הטמירים שבנפש האשה, אשר באו לידי גלוי אגב פעולות היצירה של „הדסה": הכחות הרדומים האלה נתעוררו לעבודה פוריה, יעילה ומאורגנת להפליא.

לדמותה של ועידת נשי כל־הודו.

(לרגל ההזמנה שנשלחה להתאחדות)

ההסתדרות „ועידת נשי כל־הודו" נוסדה ב־1927. מטרותיה: להרים את המצב החוקי והחברתי של האשה לרמה שוה לזה של הגבר; להחדיר ללב האשה את ההכרה שבצד זכויות ישנן חובות ולחנך את האשה ההודית לקראת מלוי חובותיה האזרחיות והמדיניות.

דרישות קונגרס נשי־כל־הודו הן:

א) זכות בחירה אקטיבית ופסיבית לאשה בהודו לכל המוסדות המחוקקים ורפרזנטיביים במדינה.

ב) חנוך עממי חנם ושוה לילד ולילדה מגיל 7 עד 14.

ג) העלאת משכרת המורים ושכון למורים ולמחנכים.

ד) בטול נשואי ילדים, עבודת ילדים ו„כסות עינים" לאשה ההודית.

ה) שרות בריאות חנם לעם.

ו) להרים את רמת החיים של ההמונים מתוך שאיפה לסלק את „סחר נשים וילדים".

הועדה המאוחדת של ארגונים בינלאומיים של נשים.

הועדה המאוחדת של 13 ארגונים בינלאומיים של נשים נוסדה בשנת 1925 והיתה פעילה על יד חבר הלאומים בכל הנוגע לבעיות הנשים.

באוגוסט 1946 נתכנסה ועדה זו לישיבה בעיר ברוסל (בלגיה) בראשותה של גב' בואל נשיאת מועצת הנשים הבינלאומית בפעם הראשונה אחר גמר המלחמה. בישיבה זו הוחלט לחדש את הפעולה של „הועדה המאוחדת", המדברת בשם הרבה מליונות נשים מאורגנות בעולם, על ידי יצירת מגע קרוב עם ארגון האומות המאוחדות, כדי לשמור על האינטרסים של נשי העולם.

ועדת המשנה לזכויות האשה, המתקיימת ע"י הועדה „לזכויות האדם", קבלה גם היא סטטוס של ועדה.

ארגון האומות המאוחדות.

בארגון האומות המאוחדות משתתפות 5 נשים בתור נציגות המדינות ו־4 — כממלאות מקום.

אלה שמות הנציגות: גב' אלינור רוזבלט נציגת ארצות הברית; גב' אגנס רוטר פורט — ניו־זלנד; גב' מינרבה ברנדינו — דומיניקו; גב' אמנדה לאבאריה — טשילי וגב' ויזאיה לאקשמי פנדיי — הודו, היא גם עומדת בראש המשלחת ההודית. גב' לאקשמי פנדיט היא מיניסטר הבריאות.

ואלה שמות הממלאות מקום: גב' לאפושה מטעם צרפת; גב' בודיל בגטרופ — דניה; גב' אאז ליונאס — נורבגית וגב' ד. דוגלס — ארצות הברית.

5 נשים־נציגות על המספר הכללי של 255 נציגים בהאו"מ, מה מצער מספר זה של נשים, שלהן ניתנה האפשרות להשתתף בקימום העולם המדיני החדש, הוא מהוה רק 2%; והרי בשנות הטבח העולמי — בימי דם וזעה ללאומים — נשאו הנשים בעול העמל והסבלות במכסה של כל — 100%.

קונגרס של נשי יון.

בימי 29—27 למאי ש.ז. נתקיים באתונה קונגרס של נשי כל־יון — "Pan-Hellenic Women's Organisation" בהשתתפות 450 נציגות של ארגוני נשים מכל רחבי יון.

מטרת הקונגרס הזה היא — כפי ששמו מעיד על כך — לכוד כל ארגוני נשים ביון, הפעילים בשטחים שונים של החיים והדוגלים בעקרונות הדמוקרטיה — לגוף מאורגן אחד שיוכל לפעול בכחות מיוחדים למען השגת שויון לאשה בחיים הכלכליים, האזרחיים והמדיניים בארץ זו. לארגון הארצי הזה כבר נספחו 200 הסתדרויות נשים ולמעלה ממספר זה עמד להצטרף אליו בעתיד הקרוב.

הקונגרס נפתח בנשיאותה של הגב' א. תאודו־רופולוס — סופרת נודעת — ובנוכחות המנהיגים של המפלגות הליברליות והדמוקרטיות.

הנושאים שהועמדו לויכוח:

האשה במשפחה, בתעשיה, בחיים הצבוריים, בתחומי הבריאות והחנוך ואחרון־אחרון או ראשון־ראשון — התביעה הנמרצת לזכות הבחירה לאשה. הדרישה לזכויות המדיניות מצד האשה היה הציר שעליו סובבו רוב הויכוחים.

אף בנוגע לזכות הבחירה למוסדות המוניציפליים [illegible]ת הפליה לרע לגבי האשה: לאשה יש זכות בחירה למועצות המקומיות וכו' כשהיא למעלה מגיל 30 שנה, ולגבר ניתנה זכות זו בגיל של 21 שנה.

אחת הנואמות שדיברה על החוקים הותיקים שעבר עליהם כלה ואף על פי כן כחם היורידי יפה עדיין, הביאה לדוגמה את החוק הבא: „עור, חרש, סהרורי ואשה אסור להם לחתום בתור עד על צוואה".

קונגרס של נשי שווייץ.

בסוף ספטמבר 1946 נתכנס בצוריך הקונגרס השלישי של נשי שווייץ. השתתפו בו 2000 נשים — באות כח 250 ארגוני נשים בארץ זו. הקונגרס שקדם לו — השני — נתקיים זמן לא רב אחר גמר מלחמת העולם הראשונה.

תכנית הקונגרס הקיפה בעיות רבות מתחומי הפעולה והאינטרסים השונים של האשה כגון, האשה במשק ביתה בתור צרכנית, האשה בבית החרושת, האשה כעובדת סוציאלית וכפעילה בשדה החנוך ועוד. בכל השאלות האלה הרצו נשים בעלות מקצוע ובנות סמך לבעיות הללו.

בנאומים ובויכוחים נשנתה וחזרה התביעה לקבלת זכויות מדיניות מלאות.

ארצות הברית.

המלחמה פתחה בפני האשה בארצות הברית ענפי עבודה חדשים ואף הרחיבה במדה רבה את שדות הפעולה הקודמים שלה. לפני המלחמה היתה השתתפות האשה בתעשית האויריה מצערה מאד — עבדו בה כ־4000 אשה ועתה עסוקות בה 400.000 פועלות. תעשית החשמל העסיקה לפני 7—6 שנים מספר מצומצם מאד של נשים ועכשיו — 375.000. לפני המלחמה לא היתה לאשה אף דריסת רגל בענף בנין אניות, כיום עובדות בו 150.000 פועלות. בתעשית הפלדה עבדו לפני מספר שנים רק נשים ספורות וכעת עסוקות בה 45.000 אשה.

בימי המלחמה קבע השלטון הצבאי בארצות הברית שכר שוה לאיש ולאשה עבור עבודה שוה. האגודות המקצועיות עמדו על המשמר שעקרון זה לא יסולף.

במדינה ניו־דג'רסי מונתה הגב' ליבי סאקר לשופטת בבית המשפט לעניני משפחה ולבני הנוער. זוהי השופטת הראשונה במדינה זו.

שוודיה.

בבחירות החדשות לפרלמנט בשוודיה נבחרו 5 צירות בתוך המספר הכללי של 150 צירים בבית הראשון ו־18 צירות בתוך המספר הכללי של 230 ציר בבית השני.

בפעם הראשונה נבחרה בשוודיה אשה בתור מנהלת בית נכות מחוזי.

חוק חדש בקשר להעסקת נשים נתקבל בזמן האחרון ע"י הפרלמנט השוודי: חוק זה אוסר על המע־

ביד לפטר אשה־פועלת עליפוד אירוסין, נישואים והריון.

בקשר עם לידה יש רשות לאם לקבל חופשה לזמן של ששת חדשים; ורק כעבור זמן מה רשאי המעביד לפטרה מעבודתה.

חוק זה כחו יפה גם לגבי העובדות בשכר במשק בית.

האשה הסינית של ימינו.

בחצי יובל השנים האחרונות חל שנוי כביר לטובה במצבה של האשה בסין. בצד האשה הסינית מהדור הישן, בעלת רגלים קטנטנות ורפות, חסרת ישע במובן הכלכלי והסוציאלי והעומדת מחוץ לאינטרסים של חיי הצבור, הופיעה האשה הסינית המודרנית, הבריאה והשלמה בגופה וברוחה.

מאז הונהג בסין — בשנת 1919 — חנוך מעורב, נפתחו לרווחה בפני הילדה הסינית שערי בתי הספר, בהם היא מקבלת חנוך כללי שיטתי וגם ח נ ו ך ג ו פ נ י. התחוקה האזרחית שנתפרסמה ב־1928 נתנה לאשה הסינית זכות שוה עם הגבר בעניני ירושה.

בשתי עשרות בשנים האחרונות לוקחת האשה בסין חלק פעיל בחיים הסוציאליים והמדיניים של הארץ. נשים מספר משתתפות כבר „במועצה המחוקקת של המדינה" ואף ב„מועצה הפוליטית של העם".

במשלחת הסינית בסן־פרנציסקו השתתפה גם א ש ה בתור חברה בעלת זכויות שוות עם שאר חברי המשלחת.

יוגוסלביה.

מהפכה גדולה נתחוללה בחיי האשה ביוגוסלביה עם תום מלחמת העולם השניה. מצבה החוקי והסוציאלי היה לפני המלחמה ירוד ועלוב. אבל התחוקה החדשה של מדינה מבוססת עתה על העקרון של שויון מלא לאיש ולאשה כמעט בכל שטחי החיים. בתחלת שנה זו נתקבל ביוגוסלביה ח ו ק ה א י ש ו ת חדש וגם ביסודו הונח פרינציפ השויון. לפי חוק זה ישנן לאב ולאם במשפחה זכויות שוות על ילדיהם; לאשה זכות בעלות על הרכוש, שהיא מביאה עמה בזמן הנשואין במקרה של פרוד מתחלק הרכוש, שנצבר בשנות החיים המשותפים במשפחה. חלק כחלק בין הבעל והאשה גם כשהאשה לא עסקה בעבודה בשכר מחוץ לביתה. את חלקה השוה מנכסי המשפחה מקבלת האשה כתגמול עבור עמלה שהיא השקיעה בגידול וחנוך הבנים ובהנהלת משק ביתה.

אוסטרליה.

בבחירות האחרונות באוסטרליה נבחרה הגב א. ראנקין ל פ ר ל מ נ ט ה פ ד ר ל י; זו הפעם ה ר א ש ו נ ה נבחרה אשה למוסד פדרלי זה.

באוסטרליה המערבית ובטסמניה נבחרו מחדש 2 הצירות הקודמות; במדינת ויקטוריה (אוסטרליה) נבחרה אשה — ציר חדש — לקונגרס המדינה.

בלגיה.

בפרלמנט הבלגי יושבות 3 צירות ובסנט הבלגי — 5 צירות.

התוכן:

1. הקונגרס העולמי ה־XIV — ד"ר ח. ברכיהו.
2. הברית הבינלאומית של נשים — ש. עזריהו.
3. הבעיות שנדונו בפגישה הארצית — י. קטינקא.
4. לזכר הנעדרות.
5. מפעולות המרכז.
6. ידיעות מחוץ לארץ.

דפוס קואופרטיבי „אחוה" בע"מ, ירושלים.

אסתר אורן - חבוויניק
Esther Oren - Chwoinik
רח. אונקל פיורי 11 5307.56
TEL - AVIV
תל אביב

אברהם

17.6.948

לכבוד שר האוצר ושר
פלוקס רוזנבלוט!

מס' 695
מחלקה:

22 יוני 1948
נתקבל:
מס' ניתוק:

תל-אביב

אנו, בני ארגון סניפי התאחדות ישראל
דברות לשלום וצדות בארץ, מבקשים בזה
מאות כב לאפשר לנו להפנות אתם בדברים פתוחים
בותר, שאינם סובלים דחוי.
משלחתנו ארכבת עם מתכלת עם מתלף לתל-
אביב ומנסודאן הנה נכונה בקושמה, על מן
נבקשתו לקבל אותן מחר, ומ18.6.48 בכל שעה,
הנוחה לכם.
לדעתנו, נדרש אותם לא יותר מעל רגע.

בכבוד רב,
בשם ההתאחדות,
מ. שוחרי יל
א. מלבסקי
י. פסמן

פנימי. לא למכירה

התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות
בארץ ישראל

טבת תש"ה — דצמבר 1944

חוברת יובל עשרים וחמש

דרכה של התאחדות נשים לשווי זכויות בא"י

(ליובלה העשרים וחמש)

בפרק זמן של עשרות בשנים — מימי הבילוי"ם עד הכרזת בלפור — לא נראו בקרב נשי הישוב כמעט שום סימני תנועה למען הרחבת זכויותיהן. כל השנים האלה עבדה האשה בארץ בשטחים רבים של החיים. היא עמלה הרבה וסבלה הרבה ואף לא נרתעה בפני קרבנות גדולים שהתנאים האכזריים של הימים ההם תבעו ממנה. האשה מלאה באומץ ובנכונות את התפקידים שתקופת החלוציות הטילה עליה. אולם היא לא עשתה אף מאמץ כל שהוא כדי להבטיח לעצמה השפעה על חיי הצבור; אף אשה אחת לא השתתפה בימים ההם בועדי הקהלות והמושבות. יתכן שהרבה גרמה להסתייגות זו של האשה האוירה המעיקה של שלטון עריץ ששרר אז בארץ.

ותנה את חשכת ימי המלחמה העולמית הראשונה בקע אורה המופלא של הכרזת בלפור. בשורת הגאולה משהגיעה ארצה חוללה התעוררות עצומה בישוב המדולדל ממוראות המלחמה. פתאום נפתחו בו מעינות של כחות טמירים שלא שערום קודם. כל לב נכסף לפעולה ולמאמץ. החלה עבודה קדחתנית למען ארגון הישוב. הוקמו כמה ועדות בקשר עם עבודות קונסטרוקטיביות שונות. האשה נתנה יד לכל הפעולות הללו מתוך מסירות ונאמנות.

ובאמצע ההתלהבות הצבורית הזאת עבר קול במחנה: „אשה בל תמצא בין הבוחרים והנבחרים למוסדות הישוב". הקול הזה יצא מחוגים חרדים והנוחים אחריהם.

יחס זה אל האשה בישוב, אל השותפה המסורה בבנין הארץ, הביא מהפכה בהלך רוחה. האשה נוכחה לדעת כי לחנם היא לא עמדה בכל התקף הדרוש עוד בראשית צעדיה בארץ על קביעת זכויותיה. כשם שהיא שקדה על מלוי חובותיה. מתוך דאגה וכאב ראתה בת הישוב שכדוגמת עמים אחרים, עתידה גם אצלנו לתפוס „שאלת זכויות האשה" מקום מרכזי בחיינו הצבוריים והיא הלא בטוחה היתה שהבעיה הזאת מצאה כבר את פתרונה עוד לפני דור אחד.

הרי כציונים וציוניות שווי זכויות עלינו ארצה על מנת להקים במאמצים משותפים את הריסות מולדתנו. ודאי ראה ד"ר הרצל בעיני רוחו את כל המעצורים הגדולים המונחים בדרך בנין זה וסבור היה שאת בצוע המפעל הענקי אין להעמיס על שכם מחצית העם — על הגברים בלבד, — אלא יש להטילו על כל העם — על בניו ובנותיו כאחד. מתוך הכרח לנצל את כל כחות היצירה הטמונים בו; ויתכן שעוד רעיון צפון בפתרון זה: עם, שבא לתבוע לעצמו עמדה של שויון וחרות בתוך משפחת עמי העולם, מצוה קודם כל לבסס את חייו הוא על העקרונות האלה ואסור לו לנהוג מנהג של הפליה בין שני חלקי עמו — הגברים והנשים. אך יהיו הנימוקים מה שיהיו, כבר עם שחר התנועה הציונית פתר ד"ר הרצל בחיוב את שאלת שויון האשה בתנועה הלאומית שלנו. בסמנו ע"י כך את הדרך בה ילכו מגשימי הציונות בציון גופא. ורעיון זה של שויון האשה בציונות שעליו הוא הכריז עוד לפני כ־50 שנה, לא מנע את מיסדי „המזרחי העולמי" — גדולי התורה בישראל — מלהצטרף לתנועה. העובדה הזאת נתנה

מקום לחשוב ולקוות שגם בארץ יוסיף שויון האשה להיות קו יסודי במפעל התחיה. ברם התקוה הזאת לא נתמלאה. ההתנגדות לזכות הבחירה של האשה, שיצאה מהחוגים החרדים, הלכה וגברה; גם מפלגת „המזרחי" בארץ נתנה לה יד ואף התיצבה בראשה.

כתשובה לשלילת זכויותיה השמיעה האשה תביעה ברורה ונמרצת: **„השתתפות האשה העבריה בהקמת המולדת, תקוים בתנאים שווים עם הגבר.** כדי להוסיף כח ומשקל לתביעה הזאת היה צורך דחוף בארגון כל הכחות הפעילים והערים שבין הנשים. ואמנם, מיד עם שחרור יהודה — בראשית 1918 — צצו באופן ספונטני בירושלים, תל־אביב ובמושבות אחדות אגודי נשים פעילות, שקראו לעצמן „אגודת נשים". אגודי הנשים האלה היו הראשונים בארץ שהציבו להם מטרות תרבותיות־מדיניות וכוון חדש זה הוא שהבדיל ביניהם לבין חברות נשים למעשי צדקה, אשר היו קיימות מכבר.

מגמתם של האגודים האלה היתה להפגין את רצון האשה להשפיע על עצוב צורות החיים בישוב; האגודים דרשו זכות מלאה לאשה לקחת חבל בחיים הצבוריים ובכל מוסדות הישוב. ככה „אגודת נשים" ביפו—תל־אביב החלה מיד עם הוסדה להלחם לזכות בחירה של האשה לועד הקהלה או כמו שקראו לו אז לועד העיר של יפו—ת"א, והיא לא רק רכשה זכות בחירה לאשה, כי אם גם העבירה למוסד זה מספר נשים נבחרות. ומיד עם שחרור הגליל — סוף 1918 — נתארגנה קבוצת נשים פעילות בחיפה בשם „אגודת נשים" ושוב על רקע של דרישת זכות בחירה לאשה לועד הקהלה החיפואי. ההצלחה האירה את פניה גם לה. אחרי מאמצים מסוימים קבלו נשי חיפה זכות בחירה ועלה בידן לבחור בחברה לועד הקהלה, שזכתה להיות האשה הנבחרת הראשונה בצפון הארץ. גם „אגודת נשים" בירושלים, ראשון לציון ועוד טפלו באותן הבעיות.

בינתים הלכה ההתנגדות לזכות בחירה של האשה לאספ"נ מצד החרדים הלוך וגבור. בעד זכות בחירה זו עמדו בתוקף הפועלים ואנשי הזרמים המתקדמים. אולם כשהוברר לאשה שמספר „השוללים" הולך ורב, היא החלה ללכד במרץ את הכחות הפעילים ועיבדה תכנית פעולה שטתית למען השגת זכויות אזרחיות ומדיניות לאשה בישוב. בסוף שנת 1919 יצא אל הפעול לכוד כל „אגודות הנשים" הפזורות לארגון ארצי אחד, בעל מטרה קבועה ומסוימת. ארגון זה בחר לו את השם:

התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא"י.

מסביב לדגלה של ההתאחדות התקבצו נשים בעלות השקפות ודעות שונות, אבל מאוחדות ע"י רעיון מרכזי: „שויון לאשה בכל שטחי חיינו".

בראש ההתאחדות לשווי זכויות עמדה מיד עם הוסדה — הגב' ד"ר רוזה וואלט־שטרוים —, אשה שלקחה חלק פעיל בתנועות הנשים בארצות הברית. נסיונה העשיר של ד"ר שטרוים, השכלתה הרחבה וקשריה הבנילאומיים האמיצים הביאו ברכה רבה לארגון.

ההתאחדות לשווי זכויות נוסדה מחוץ לכל מגע עם תנועות נשים פוליטיות בארצות אחרות. היא קמה בתוקף הגורמים המיוחדים של תקופת „ההגשמה" שלאחר כבוש הארץ. היא צמחה והתפתחה לפי הקרום שלה והלכה בדרך המיוחדת שלה. ואכן, אף בנוגע לקביעת מטרתה ושמה נקטה ההתאחדות בעמדה משלה. בזמן הוסדה של ההת. — בשנות העשרים למאה זו — כמעט כל ארגוני הנשים בעולם, שלחמו להרחבת זכויות האשה היו נקראים ארגונים „לזכות בחירה". אולם ההשג — זכות בחירה לאשה — הוא רק אחד השלבים המוליכים אל המטרה הסופית — „לשויון המלא של האשה" ולכן בחרה ההתאחדות בשם המסמן את המטרה במלואה.

גם אל המטרה היסודית של ההתאחדות — אל השגת זכות בחירה לאשה העברית — לא יכלו נשי הישוב להתקדם בדרכים הכבושות שנסללו ע"י החלוצות של תנועת הנשים בעולם — נשי אמריקה ובריטניה. — כי בארצות האלה החלה תנועת הנשים עוד במחצית השניה של המאה הקודמת ונמשכה, בהפסקות לא גדולות בערך, בתנאי משטר מדיני יציב, קבוע ועומד כשהחיים זורמים באפיקים רגילים. תהליך התנועה היה אטי והדרגתי. וככה כצעד ראשון בדרך שחרורה המדיני היתה מתאמצת האשה האנגלית או האמריקאית לרכוש לה את זכות הבחירה לועדי בתי הספר, למועצות כפריות, עירוניות ורק אחר כך היא היתה מרכזת את כל כחותיה לשם השגת זכות בחירה למוסד העליון במדינה — לפרלמנט.

אחר לגמרי היה תהליך התפתחות הדברים אצלנו.

ד"ר רוזה וולס־שטרוס ז"ל נשיאת ההתאחדות הנערצה

כי התקופה בה נעוצה ראשית תנועת האשה העבריה היתה תקופת תסיסה והתעוררות עצומה בישוב שבאו בעקבות הכרזת בלפור. אלה היו ימים של גלוי כחות יצירה ושדוד מערכות. החיים הצבוריים בארץ זרמו בקצב מהיר. ויש להטעים שביצירת החיים החדשים במולדת המתחדשת כבר השתתפה אז האשה בפועל בהרבה ענפי עבודה. וכאשר העומדו על הפרק בישוב אחר כבוש הארץ הבחירות למוסד העליון — לאספת הנבחרים — וגם כמעט לכל ועדי הקהלות והמושבות בזמן אחד. נאלצה היתה האשה העבריה להתחיל במאבק לזכות בחירה לאשה לכל המוסדות האלה בעת ובעונה אחת. וככה הוטל עליה לפתוח במלחמה בחזיתות אחדות בזמן אחד.

אמנם את מיטב כחותיה רכזה ההתאחדות למען רכישת זכות בחירה לאספת הנבחרים — למוסד העליון של הישוב. המאבק לזכות זו היה קשה ולעתים גם מר מאד. לשיאו הוא הגיע בשנת 1925 כשהועד הלאומי הכריז על „משאל עם" בשאלת זכות הבחירה לאשה. פירושו של אותו „רפורונדום" היה ברור — הוא התכוון לשלול מאת האשה זכות הבחירה לאס"נ שנתן לה ע"י האספה המכוננת בשנת תרע"ט (1919) ואשר בתקף זכות זו נבחרו בזמנן 14 צירות למוסד זה וישבו בו ברציפות זה חמש שנים. „משאל עם" זה. שהוכרז תחת לחץ קשה מצד קבוצות חרדים והנוהרים אחריהם ובראשם „המזרחי". היה פגיעה חמורה ביסודות הדמוקרטיים שעליהם התכונן הישוב להקים את „ביתנו" החדש. הוא עורר גל של מחאות בין הנשים. במחנה העובדים והחוגים הפרוגרסיביים. וכאשר למרות הכל הוא לא הוסר מעל סדר היום. פתחה ההתאחדות לשווי זכויות בפעולה נמרצת נגד נסיון זה. היא הקהילה בערים ובמושבות אספות מחאה פומביות נגד משאל העם. וכדי ליצור לחץ נגדו גם מבחוץ. פנתה ההתאחדות בקול קורא לארגוני נשים יהודיות — ציוניות כבלתי ציוניות — בכל קצוות עולם בבקשת עזרה מוסרית. בהיאבקותה לזכות בחירה של האשה בארץ ישראל.

תשובת ארגוני נשים מתפוצות הגולה על קול קורא זה היתה מהירה ומעודדת. במכתבים וטלגרמות שזרמו מאירופה ואמריקה הביעו הארגונים האלה את תמיכתם החמה בדרישת האשה הארצישראלית לשמור לעצמה את זכות הבחירה האקטיבית והפסיבית שהיא

רכשה כבר לפני חמש שנים. משקל וערך מיוחד היה לטלגרמה של „נשי הדסה" מאמריקה — של ארגון הנשים הציוניות הגדול בעולם — בה הובעה תביעה נמרצת מאת הועד הלאומי לשמור על שויון הזכויות המדיניות של האשה העבריה בארץ ישראל.

עם התקרב יום „משאל העם" (כ"א חשון תרפ"ו 8.XI.25) הלכה וגברה התנגדות לו מצד ההתאחדות לשווי זכויות. אגף העבודה וגופים מתקדמים שונים. ולפתע הגיעה עזרה מן הצד שלא צפו לה — „אגודת ישראל" הכריזה חרם על משאל עם זה, כמובן מטעמים שלה. „המזרחי" שעמד בראש הדורשים של רפרנדום, הרגיש את עצמו „מבודד" ע"י חרם זה והצטרף אל הצבור המאורגן של אסה"נ. משאל העם הוסר מעל הפרק וכעבור זמן קצר (5.XII.25) הוצאו אל הפועל הבחירות לאספת הנבחרים השניה. בהם נחלה רשימת הנשים של ההת. לשווי זכויות הצלחה רבה: ע"י רשימה זו נבחרו 12 צירות, כמספר הצירות של כל שאר המפלגות יחד.

ובמושב הראשון של אסה"נ השניה (כ"ט שבט תרפ"ו — 5.I.1926) הוברזה ההכרזה ההיסטורית בנוגע לעמדת האשה בישוב וזו לשונה: „אספת הנבחרים השאיה ליהודי א"י מכריזה על שויון הזכויות של הנשים בכל ענפי החיים האזרחיים המדיניים והכלכליים של הישוב העברי ודורשת מאת הממשלה את הבטחתו של שויון זכויות זה בחוקי הארץ".

ככה נסתיים המאבק של האשה על קבלת זכות בחירה למוסד העליון של הישוב. הוא נמשך בערך שמונה שנים (26—1918). פרק זמן די קצר באופן יחסי. מעין „קפיצת הדרך". נשי עמים אחרים לחמו לזכות בחירה למוסדותיהן המחוקקים 60—50 שנה. לעומת זאת נמשכה מלחמת האשה בארץ לזכות בחירה לועדי הקהלות והמו־שבות זמן ארוך פי כמה — 22 שנה (40—1918). היא החלה בשנת 1918, כשנבחרו בפעם הראשונה בקורות הישוב חברות ועד הקהלה של יפו — תל־אביב ולועד המושבה ראשון לציון והיא נסתיימה בשנת 1940 כשנשי פתח־תקוה — בנות אם המושבות — הש־תתפו בפעם הראשונה בבחירות למועצת מושבתן בזכות בחירה אקטיבית ופסיבית. כעת קיימת זכות בחירה לאשה העבריה בכל ועדי הקהלות והמושבות.

מלבד רכישת זכויות מדיניות לאשה היתה לנגד עיני ההת. לשווי זכויות עוד מטרה חשובה והיא — שפור מצבה החוקי של האשה הנשואה. כל עניני האישות מסורים כידוע לסמכות בתי הדין של משרדי הרבנות, כי הסטטוס המשפטי של האשה העבריה מיוסד על עקרוני הדת. ההתאחדות נמצאת במגע עם המוסדות הדתיים המוסמכים ע"י תזכירים. פגישות ומשלחות ובאופן זה היא משתדלת להדגיש את הצורך הדחוף בשורת תקנות ושפורים במצב החוקי של האשה. אמנם בשנים האחרונות פרסמה מועצת הרבנות המורחבת בארץ תקנות מסוימות העשויות להיות לברכה לאשה הנשואה. אולם הרבה מאד נשאר עוד לפעול בכוון זה כדי להרים את כבודה ואת קרנה של עקרת הבית ואם הבנים.

במיוחד טעון תקון יסודי חוק הירושה שלנו. כי לפי חוק זה אין האשה הנשואה יורשת. דבר זה, מלבד מה שהוא פוגע קשה במצבה הכלכלי של האשה הנשואה, הוא בא גם לערער את עמדתה במשפחה. — בזמן שהממשלה עמדה למסור למשרדי הרבנות את השפוט בעניני אישות, נתבקשה על ידה ההתאחדות לשווי זכויות להביע את השקפתה על יסודות חוק הירושה שהיתה מגיחה את דעת האשה העבריה בארץ. ההתאחדות הגישה בשאלה זו תזכיר מפורט לממשלה וגם מסרה הסברים שונים בעל־פה. כל אלה החישו במדה לא קטנה את פרסום „חוק העזבונות" הממשלתי (1923) שלפיו נהנית היור־שת מאותן הזכויות כמו היורש.

מחוץ לבעיות העיקריות האלה מטפלת ההת. לשווי זכויות בהרבה שאלות אחרות, בחוג התענינותה. נכללות כל אותן התופעות בחיינו, בהן רואה האשה את עצמה מקופחת ונפגעת או בתוקף החוק הקיים או ע"י מנהג ושגרה.

ככה למשל נעשתה פעולה מאומצת ע"י ההתאחדות בקשר עם מפקד האוכלוסין בשנת 1931. היא מחתה נגד הסעיף בשאלון המפקד שעל פיו היתה שייכת האשה העוסקת במשק ביתה או העוזרת לבעלה בבית מסחרם המשותף לסוג „התלויים". המחאה השיגה תוצאות חיוביות. ההתאחדות עמדה על כך שהן שייכות לסוג עובדים.

הרבה מרץ וזמן הקדישה ההתאחדות לבעיה של נשואי ילדות בגיל רך. בשנת 1936 נקבע הגיל המיני־

מלי של נשואי בנות והוא — 15 שנה.

תשומת לב מיוחדת גלתה ההתאחדות לבעית הנתינות של האשה, כי חוק הנתינות שולל מאת האשה הא״י, כמו מנשי ארצות רבות אחרות, את החופש לבחור לה את הנתינות כרצונה, כי אם כופה עליה את נתינות בעלה.

ההתאחדות סייעה במיטב יכלתה לעורכות דין בארץ במלחמתן לזכות עבודה בלתי מוגבלת בכל בתי הדין בארץ.

וכאשר בימי שפל כלכלי וחוסר עבודה היו באים בשם „הצדק" והיושר לשלול מאת האשה הנשו״אה את זכותה לעבודה — ז.א. את זכותו האלמנטרית של כל אדם באשר הוא אדם — היתה ההתאחדות לוחמת בתוקף ובמרץ נגד הלך רוח זה בישוב.

ההת. לשווי זכויות מקדישה תשומת לב ראויה לעבודת התרבות בקרב חברותיה. לעבודתה זו יש צביון מיוחד משלו. מגמתה העיקרית של עבודת התרבות היא לתת לאשה מושג ברור על מצבה במשפחה ובחברה; על מצבה המשפטי ועל תפקידיה כאם וכבת הישוב. ההתאחדות מקצה מקום רחב להרצאות על המצב החוקי של האשה מפי מומחים. ברוב הסניפים סודרו בזמנם סמינריונים שיטתיים על מצב האשה בחוק העברי. יחד עם זה תופסות מקום בראש הרצאות על תולדות תנועת האשה העולמית. על מאורעות חשובים בחיי הנשים בעולם וידיעות מתוך עתונות עולמית של נשים. כל הפרקים האלה מוגשים לחברות מתוך שאיפה לקרב אותן לבעיות האשה בעולם כולו ולהחדיר ללבן את ההכרה שתנועת שחרור האשה העבריה בארצנו היא אינה אלא חוליה אחת בתוך השרשרת הארוכה של שחרור מחצית האנושיות — של נשי כל העולם.

זמן קצר אחרי הוסדה (1920) נצטרפה ההתאחדות לשווי זכויות אל הברית העולמית של נשים לזכויות מדיניות ובחלקה נפלה הזכות הגדולה להיות הארגון הראשון באי״י שנתקבל כחבר ארצי ע״י גוף בינלאומי. לא קטן הוא מספר הצירות היהודיות הלוקחות חלק בקונגרסים עולמיים לסוגיהם. אולם צירות אלה מופיעות לא כבנות העם היהודי, כי אם כבנות העמים שבתוכן הן ישובות. והנה בפעם הראשונה בקורות עמנו הופיעו נשים עבריות — עוד לפני חצי יובל שנים — בקונגרס בינלאומי כבנות עם ישראל מארץ ישראל.

במשך כמחצית יובל שנים שמרה ההתאחדות מכל משמר על הקשרים הבינלאומיים שהוקמו באופן זה בין נשים עבריות לבין נשי עמים ומדינות מכל קצוות תבל, כי היא שמחה לקראת ההזדמנות להביא בפני פורום עולמי את בשורת העם העברי הקם לתחיה בארצו — במולדתו.

שרה עזריהו

הלשכות המשפטיות של ההת. לשווי זכיות

תפקידיהן ופעולותיהן

התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות היא הארגון הראשון והיחיד בארץ שהטיל על עצמו את הדאגה לתקון המצב החוקי של האשה העבריה בישוב. ארגון זה הוא גם היחידי שפתח בערי הארץ לפני כעשרים שנה לשכות משפטיות לשם הגשת עזרה משפטית לאשה הנשואה בעניני משפחה. העזרה הזאת מכוונת במיוחד לאשה מחוסרת אמצעים שאין ידה משגת להזמין עורך דין שינהל את משפטה. חברות הלשכה קרובות ללבה של האשה הסובלת והן מבינות יותר לנפשה, מאשר כל עורך דין הממלא את תפקידו בתור בעל מקצוע בלבד; ומשום כך הן מצליחות לעתים קרובות לדלות מעמקי לבה של האשה גם את הסבות הכמוסות שגרמו לסכסוך המשפחתי ובאופן זה יש וגם עולה בידי חברות הלשכה לסלק את הסבות האלה ולהשכין שלום בין היריבים.

רבים ודאי שמעו על פעולות הלשכות המשפטיות של ההת. לשווי זכויות. אף רבות נעזרו על ידן. אולם אך למעטים ידועות פעולותיהן והשגיהן לכל היקפן. השם „לשכה משפטית" מעיד על מהותו של המוסד המטפל בהגשת עזרה משפטית בעניני משפחה לאשה הזקוקה לכך. העבודה היום־יומית של „הלשכה" היא יישוב סכ־סוכים משפחתיים, המובאים לפניה לדאבון לב במספר רב מאד. מיותר הוא להדגיש את ערכה החשוב של עזרת

זו המושטת לאשה ברגעים הקשים ביותר בחייה כשכל תקוותיה וחלומותיה, שהיא חלמה על חיי משפחה, חלפו ונגוזו ומאוכזבת ומושפלת היא עומדת עזובה וגלמודה בחיים. חברת הלשכה היא שעומדת לצדה בשעת צרה זו; עליה הוטל תפקיד ידידה, אחות ויועצת לאשה האומ־ללה; היא מחזקת את ידיה ומשפיעה עליה אומץ לבל תפול ברוחה ולבל תזניח את חובותיה כאם המשפחה. מלבד זה מוטל על חברת הלשכה תפקיד חשוב אחר — הוא תפקיד של טוענת לאשה העזובה והמחוסרת אמצעים בבתי דין של משרדי הרבנות המקומיים בכל עיר וגם בבית הדין העליון שלנו שמושבו בירושלים. וכל זה נעשה שלא על מנת לקבל פרס.

קשה ורב אחריות הוא תפקיד החברה בלשכה ושבעתים קשה הוא כשפתרון שאלת ילדים עומד לפניה, כי הילדים הם הקרבן הראשון בסכסוך המשפחה. אין לתאר את מעשי האכזריות אליהם עלול להגיע איש העוזב את משפחתו, כדי להציק לאשתו למען תסכים לקבל ממנו גט. במקרים כאלה הוא מוכן לשלול ממנה את מזונותיה ומזונות ילדיו. האם העמוסה עבודה במשקה ובטפול בילדיה לא תמיד יכולה להפנות לעבודת חוץ, כדי להרויח את לחמה ויש וכל המשפחה צפויה לחרפת רעב או לסיוע הדל שהלשכה הסוציאלית יכולה להושיט לה.

על הלשכה המשפטית הוטל או להחזיר את האב המתנכר לביתו או להכריחו לדאג לכלכלת בני משפחתו ע״י קביעת מזונות מספיקים. לא קלה היא הדרך הזאת, זרועה היא מכשולים רבים הן מצד החוק והן מצד החב־רה. עזיבת הבית ע״י האב אינה מעוררת כמעט כל הת־מרמרות בחוגי החברה שהוא משתייך אליה. על הנגע המסוכן של עזיבת משפחה, שפשה בארץ שתוצאותיו הולכות ומחמירות משנה לשנה, מוכיח האחוז העצום של גטין בישוב — שהוא למעלה מ־40% של הנשואים.

ההתאחדות לשווי זכויות היא הלוחמת היחידה בתופעה ההרסנית הזאת והיא מצביעה תכופות על הסכנה הצפויה לקיום המשפחה העברית כתא יסודי של האומה. אך אפשרויותיה של ההתאחדות בשטח זה הן מוגבלות מאוד באין דעת קהל שיוקיע את המעשים הללו ובהעדר חוק המעניש את המתנכר למשפחתו, בהטפת מוסר כלבד לא תבוער הרעה שדבקה בכל שדרות החברה ובכל שכבות הצבור, בעיר ובכפר. התפוררות המשפחה אינה ענין פרטי הנוגע רק לאותה משפחה בלבד. זוהי שאלה חברותית־לאומית ממדרגה ראשונה. לא יתכן בנין ביתנו הלאומי על יסודות רעועים. אשה בעלת הכרה ובעלת רגש אחריות תהסס לבנות את „ביתה" ולטפח דור באוירה זו.

תמוהה ומכאיבה היא הקלות, בה נפרד זוג זמן קצר אחר הנשואין, עתים כעבור חדשים מספר. ומאידך גיסא מדאיבים לא פחות הם המקרים, בהם מתגרשים זוגות לאחר תקופה ארוכה של חיים משותפים. מחובתנו לתהות על שרשי בעיה כואבת זו. אין ספק שרבות ושונות הן הסבות של תופעה עגומה זו. לי נדמה כי סבת הסבות היא חוסר הכנה חנוכית־מוסרית כל שהיא של האיש והאשה לקראת חיי משפחה משותפים וגם העדרו של טפוח יחסי כבוד לזולת בכלל ולחבר וחברת בחיים בפרט. מן הראוי הוא שכל זה יכנס בתכנית החנוך של בנינו ובנותינו. ואפשר מאד שנכרת כאן. כפי שהראו לנו מקרים לא מעטים שעברו דרך הלשכות שלנו, השפעת הקולא שבחוק הגרושין. אמנם חוק הגטין של ישראל נחשב כמתקדם ביותר בין החוקים מסוג זה של עמים אחרים. אבל זה בחינת אליה וקוץ בה. הקלות בה מחלי־טים על גט, לעתים ללא חקירה מבוססת וללא שקול דעת רציני משני הצדדים, באה בעקבות קלות הדעת בה מתקבלת ההחלטה על עצם הנשואין. גם הנשואין וגם הגט נושאים לעתים אופי של ענין ארעי נטול יסוד מוצק.

בבעיה חמורה מאד בקשר לנשואין נתלה ההת־אחדות עוד בראשית עבודתה בלשכות שלה והיא — בעית נשואי ילדות. לפני למעלה משתי עשרות בשנים היה נפוץ המנהג בקרב עדות המזרח להשיא את בנותיהן גם החל מגיל 11—10 שנה. מורות בבתי הספר שלנו היו פונות אל הלשכות המשפטיות בבקשת עזרה מוסרית וחוקית כדי להציל מהרס גופני ורוחני ילדות קטנות — לפעמים תלמידות כתות ב׳—ג׳, שהוריהן עמדו להשיאן לאנשים מבוגרים ולעתים גם לזקנים. חברות הלשכות היו מתאמצות להפריע בעד נשואים כאלה ע״י השפעה אישית ולחץ על בני המשפחה של הילדה, הן היו פונות בבקשת עזרה גם למשרדי הרבנות. אך ללא תוצאות חיוביות. אז החליטה ההתאחדות להפנות את

מאמציה בכוון אחר; היא נגשה לעשות צעדים מסוימים כדי להשפיע על הוצאת חוק ממשלתי שיקבע גיל מינימלי של נשואי בנות.

נשיאת ההתאחדות — הגב׳ ד״ר שטרויס, רופאה לפי מקצועה — החלה באוסף חומר בבתי החולים בנוגע לגיל התבגרות הבנות בא״י; חומר זה צריך היה לשמש יסוד לדרישות שלנו מהממשלה בענין קביעת הגיל.

באותו פרק זמן עמדה בועדת המנדטים של חבר הלאומים על סדר יומה הבעיה של נשואים מוקדמים בהיקף עולמי. ההתאחדות מצאה אפשרות לנצל הזדמנות זו כדי לעורר גם שם את השאלה הכואבה שלנו. באותם הימים ישבה בועדת המנדטים מכירתה של נשיאתנו — הגב׳ וויקסל — מטעם הממשלה השווידית, היא היתה עורכת דין נודעת והתענינה במיוחד בבעיה הזאת. ובאמ־צעותה של ד״ר וויקסל, שלידיה הועבר גם החומר שנאסף על ידינו, עלה בידינו לשלב את שאלת נשואי ילדות בארצנו בבעיה העולמית של נשואים מוק־דמים. לצערנו הדיונים בועדת המנדטים בשאלה הזאת לא מצאה כידוע את פתרונה הסופי. אך בשנת 1936 פורסם בארץ חוק ממשלתי הקובע את הגיל 15 שנה כגיל מינימלי של נשואי בנות. יש בחוק זה הקלה פורתא אבל גיל זה אינו יכול להניח את דעתנו.

פעולות העזרה המשפטית לאשה — לפרט — הן רק אחד התפקידים של הלשכות המשפטיות; את העקרי שבהם ממלאות הלשכות כגורם מסייע לאחת המטרות היסודיות שהתה. לשווי זכויות הציבה לה והיא — השגת התקונים הדרושים במצבה החוקי של האשה הנשואה — תקונים שיהיו לברכה לכלל — לכל נשי הישוב. החומר העובדתי הרב שנצטבר בלשכות במשך שתי עשרות בשנים נתן להתאחדות את האפשרות לגולל בפני המוסדות המוסמכים את התמונה העגומה של מצבה המשפטי של האשה ובתוקף העובדות הללו היא תבעה את השפורים הדרושים בחוקי האישות.

בעל פה ובכתב, בפגישות עם נציגי הרבנות בארץ, ע״י הגשת תזכירים המטפלים בכל בעיה לחוד, עמדה ההתאחדות על דרישותיה אלה. היא גם התאמצה להוכיח לרבנות הראשית שהכנסת תקונים בחוקים האלה עלולה לא רק לשפר את עמדת האשה בביתה, כי אם גם למנוע במדת מה את התערערות היסודות של המש־פחה. כל אם משפחה, המסורה בלב ונפש לגדול וחנוך בניה ולעניני משקה, אינה יכולה לבלי להרגיש את עצמה נפגעת עד עומק נפשה ע״י העובדה שבאופן חוקי אין לה שליטה על רכוש ביתה, רכוש שנצבר ונאגר בהשתתפותה היא באופן ישיר או בעקיפין.

התקונים בחוקי האישות שהתה. לשווי זכויות תובעת אותם נוגעים בבעיות החליצה, העגונה, בזכות אם ועקרת הבית על מחצית רכוש ביתה, קביעת מזונות לילדים עזובים מאביהם בצורה שיהיו הולמים את תנאי הזמן, הגדלת ערך הכתובה, אשור חוקי של ההיתר חוק ביגמיה, חוקי ירושה ועוד.

רק בחשון תש״ג (1942) פרסמה מועצת הרבנות המורחבת תקנות חשובות אחדות: ואלה הן כלשונן:

א. בכל כתובה יכתבו תוספת של חמשים לא״י — בס״ה הכתובה והתוספת ששים לא״י.

ב. אותו החיוב המשפטי לזון את בניו ואת בנותיו שהיה מוטל על האב עד שהגיעו הבנים והבנות לגיל של שש יהא מוטל עליו לפי התקנות החדשות עד שיגיעו לגיל של ט״ו.

ג. היבם חייב במזונות היבמה מהיום שיצא פסק־דין של בי״ד מוסמך, המחייבו לחלוץ ליבמתו, ועד שיחלוץ לה כדין.

ד. ...שום בי״ד או רב אינו רשאי לסדר היתר מבלי שיביא מלמפרע את הצעת ההיתר בפני מועצת הרבנות הראשית והיא תביא את הצעת ההיתר בפני מועצת רבנים מורחבת, מיוחדת מכל הארץ... לשם אשור.

ודאי שערך רב לתקנות האלה ואולם האשה הנשו־אה בארץ זקוקה לעוד תקונים רבים ודחופים.

המוסד המשפטי שלנו — משרד הרבנות הראשית יחד עם כל בתי דין הרבנים בארץ לא יוכלו להתעלם מן ההכרח להכניס תקונים יסודיים בעניני העגונה וחליצה ולדאוג לפתרון בעית הביגמיה.

האשה הצעירה, הזקוקה לחליצה כשאחי בעלה המנוח נמצא במרחקים — מחוץ לא״י, לא תושע ע״י התקנה של שנת תש״ג, כי יד ביה״ד שלנו לא תוכל להשיג את היבם המתוגרר בחוץ לארץ.

רבים הם לדאבוננו המקרים בהם עוזב האיש את אשתו וילדיו ונושא אשה שניה מבלי שיהיה צפוי לעונש

על כך. לגבי הישוב העברי (כמו לגבי המושלמי) אינו קיים חוק העונש את העובר על אסור ביגמיה. שנים על שנים תובעת התאחדותנו מאת הרבנות הראשית לפעול אצל שלטון הארץ למען תקון המעוות. בזמן האחרון נעשו אמנם על ידם הצעדים הראשונים בכוון זה ואנו רוצות לקוות שמוסדותינו המוסמכים יתאמצו להחיש את הוצאת חוק עונשים של ביגמיה גם לגבי הישוב.

שאלה חמורה וכואבת היא שאלת העגונה. עם גמר המלחמה תופיע הבעיה הזאת בכל מוראתה. כשאלפי נשים צעירות תשארנה אלמנות או עגונות שאין להוכיח את אלמנותן.

בארצנו חיים ופועלים כעת גדולי התורה שנצלו בנס מן הגיהנום של הגולה. הם היו עדים להרס והשמדה של מאות אלפי משפחות יהודיות. עליהם ועל הרבנות בארץ למצא את התקנה הדרושה, שתאפשר לאשה העב־ריה, הרוצה בכך, לחיות חיי משפחה מיוסדים על מסורת ישראל.

כרבנו גרשום מאור הגולה בשעתו, מצווים עתה גדולי התורה אשר בארצנו לתקן תקנות בעניני עגונה, חליצה ועוד, שתהיינה למקור ברכה לאשה העבריה ובזה גם למשפחה העברית שהיא יסוד האומה.

יהודית קטינקא

למלאות עשרים וחמש שנה להתאחדות לשווי זכויות בא"י

ראשית צעדיה של תנועת האשה לזכויותיה המדיניות

בקפוח ובהגבלת זכויות נשים במשפחה, בחברה, בחוק ובשטחי החיים הכלכליים הרגישה האשה מעדן ועדנין, עוד בימי בנות צלפחד שבאו בתלונה: «למה יגרע חלקנו?» גם בעניני חנוך היתה יד האשה על התח־תונה, כי לא למדוה תורה ולא שלחוה לבית אולפנא. האשה היתה סגורה בד' אמותיה של ביתה — «כבודה בת מלך פנימה»; היא לא התכוננה לעמוד ברשות עצמה, כי בת לא למלאכה נולדה. היא נועדה להיות רחיים על צואר אביה ואחר כך — למשא על שכם בעלה משום חוסר אפשרות לשאת את עצמה. ברור שחנוך מסוג זה הפך את האשה ליצור תלוי ברצונו של הגבר. במשך דורות התרגלה האשה למצב זה, שלפי דברי המשורר יהודה ליב גורדון תפקידה בחיים «עבדות נצחת, מביתה לא תצא אנה ואנה, תהרי, תלדי, תינוקי, תגמולי, תאפי ותבשלי ובלא עת תבלי».

ולא הרגישה כמעט האשה במצבה הירוד, ובכל העלבון שנפל בחלקה, כי ההרגל הוא טבע שני. היא השלימה עם גורלה המר מבלי להתקומם ומבלי לטכס עצה איך לצאת אל מרחבי החיים מתוך המסגרת הצרה שנקבעו לה לפני דורי דורות. והנה הגיעה תקופת ההש־כלה לישראל, שמשה האירה גם לבנות. האשה שהתהלכה בחושך כל ימי חייה, ראתה פתאום אור גדול. בחוגים מסוימים, אמנם מעטים, הכירו שיש צורך בשנוי שטת החנוך של אשה, אף פרצו את הגדר ושלחו את בנותיהם לבתי ספר עממיים וגם תיכוניים. והבנות הראו את כושר יכולתן לא רק בפלך, כי אם גם בלמודים. הבת הלומדת פקחה את עיניה והחלה לחלום אפילו על בית־ספר גבוה, על רכישת מקצוע, על עמידה ברשות עצמה. היא הגיעה לידי הכרה, כי לא טוב להיות תלוי במי שהוא, אפילו בהורים, כי יש לה צורך חיוני לשנות את סדרי חייה ולהשתחרר מכבלים מעיקים; כי עליה לשאוף להיות אדם חפשי, עובד וחי נושא את עצמו. לאט לאט חרגה האשה בעלת ההכרה ממסגרתה הצרה וכשרונותיה באו לידי גלוי לא רק בלמודים, כי אם גם בפעולה ועבודה ממש. היא התחילה לקחת חלק בתנועת התחיה. הצטרפה לתנועת ביל"ו ועלתה ארצה — לארץ שוממה, ארץ לא זרועה. וכאן היא לא נמנעה מלקחת חלק פעיל בכל ענפי בנין הארץ כגון: בחקלאות, בסלילת כבישים, בחנוך, ברפואה ועוד. האשה לא נרתעה בפני כל מכשול. היא מלאה בנאמנות כל מה שהוטל עליה: «פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה»; כל היסורים האלה היא קבלה באהבה, כי לבנין המולדת התכוונה. אבל אפילו אחרי כל הסתגלותה זו של האשה לשנוי ערכין יסודי בדרכי חייה, עדיין היתה אופוטרופסות הגבר מלוה אותה על כל צעד ושעל כמעט; להלכה היו אולי מעריכים את סגולותיה, אולם למעשה היא לא הגיעה לשויון גמור עם הגבר והשיגה אך מעט מאד מזכויותיה.

עם תום המלחמה העולמית הראשונה, אחרי שנים קשות של רעב ומחסור, גרושים ועלבונות, הגיעה אלינו עם כניסת האנגלים, בשורת התחיה — בשורת בנין בית לאומי לעמנו בארצנו, התקופה החדשה — תקופת השחרור — שנפתחה היתה חדורה התעוררות עמוקה לפעולה ולמעשה. התעוררה גם האשה העבריה, שהכירה ביתר בהירות, כי לא רק עזר לגבר היא היתה, כי אם עובדת פעילה במדה שוה עם הגבר בכל אנפי חיינו. האשה שאפה בכל לבה ונפשה להצטרף אל שורות היוצרים והמגשימים את הקמת המפעל הלאומי הכביר, היא שאפה להיות חוליה חזקה בתוך השרשרת הארוכה של היוצרים והבונים. מתוך הכרת ערך עצמי ואמונה בכחותיה היא נגשה לעבודה ונתנה יד לכל פעולה צבורית. והיא לא יכלה להעלות על הדעת, כי השתתפותה בעבודה הצבורית עלולה להביא חוגים שונים לידי סערת מלחמה. ואמנם כעבור זמן קצר צפה בישוב שאלה ששמה „שאלת האשה" שגרמה למלחמת דעות חריפה וקשה בצבוריות שלנו.

המלחמה הזאת פרצה בקשר עם קביעת חוקת הבחירות לועד הקהלה של יפו—תלאביב (או נקרא ועד העיר). כאן באה בפעם הראשונה לידי גלוי התנגדות נמרצת להשתתפות האשה בבחירות לועד הקהלה. המתנגדים להשתתפותה זו של האשה נסו לטהר את השרץ בקל"ן טעמים. הן טענו שכאילו זה נגד התורה או המנהג; מנהג ישראל דין הוא ואין לבטלו. יתכן שהיו להם טעמים כמוסים אחרים. אך כלפי חוץ הם לבשו אצטלא של בנים נאמנים למסורת העברית שאינם יכולים להסכים להפקרות זו רחמנא ליצלן. הם התעטפו בטלית שכלה תכלת והגנו על השקפותיהם ע"י מימרות מן התורה והתלמוד; בין המגינים על זכויות האשה היו אנשי תורה שידעו לסתור יפה את דבריהם.

ובימים ההם — והגליל נמצא עדיין בידי התורכים — נתכנסה האספה המכוננת של הישוב בשטח המשוחרר כדי לטפל בהכנות לקריאת האספה המיסדת (כעת אספת הנבחרים). במרכז הדיונים באספה זו עמדה תוקת הבחירות למוסד עליון זה ושוב עלתה וצפה השאלה הכואבת בדבר זכות בחירה של האשה. המתנגדים לנו היו מרובים, הידידים מעטים וכתוצאה נתקבלה החלטת פשרה: לאשה תנתן רק זכות בחירה אקטבית, ז.א. הזכות לבחור, אבל לא להבחר, חס וחלילה.

אולם הנשים לא נפלו ברוחן. אדרבה, הן הגבירו את מאמציהן וארגנו את כחותיהן הפעילים לקראת המאבק הקשה למען זכות בחירה מלאה. הזכות לבחור ולהבחר. כי הנשים ראו בהשג זה ערבות לתקון מצבה החוקי של האשה בעניני משפחה בגון, ירושה, אופוטרופסות וכו' האשר בכל אלה האשה כה עשוקה במשפט העברי. והיכן וכיצד תגן האשה עלזכויותיה, אם תשאר מחוץ למוסד העליון שלנו?

בראשית תרע"ט — סוף 1918 — כאשר כל הארץ נכבשה ע"י האנגלים נקראה מועצה מב"כ כל הישוב העברי. המועצה הארצישראלית הזאת נתכנסה בט"ו שבת תרע"ט. על הפרק שוב הועלתה לדיון השאלה החמורה של זכות בחירה לאשה. הפעם לפי יזמת „הירי־בים" שדרשו לבטל גם את זכות הבחירה האקטיבית שעליה הוחלט בזמנו באספה המוכננת. אחרי התאבקות קשה נצח עקרון הצדק: נתקבלה החלטה שזכות בחירה לאספה המיסדת ישנה לפל בוגר ובוגרת בישוב. ההחלטה הזאת היתה טעונה אשור סופי משעם האספה המיסדת בעצמה. רבני ירושלים, שהשתתפו במועצה הנ"ל, הצהירו שהם נמנעים מלהשתתף בהצבעה זו.

קודם לכך נבחרו בראשון־לציון 2 נשים לועד המושבה אחרי מלחמת קשה, ולועד העיר ליהודי יפו ותל־אביב צורפה אשה עד אשר תתקיימנה הבחירות לועד קהלה זו.

מה נעמה על אשה זו ישיבתה בועד העיר בימים ההם בין 35 גברים מכל הסוגים לא קשה לתאר. אף אומרי כן ז.א. אוהדי העקרון של שויון האשה היו מביטים בעינים משונות על נוכחותה של אשה במוסד, כי חוזון זר ובלתי רגיל היה זה. על אחת כמה וכמה אומרי הלאו. אלה בחרו להם בתכסיס מיוחד כבטוי התנגדותם למשתתפת בלתי רצויה זו. בכל ישיבה הם היו נוהגים להגיש תזכיר ארוך ליושב ראש בצרוף הערת כעל פה: „זה הכל ביחס לנשים", וכמה נמשך הדבר משך זמן רב. סוף סוף פקעה סעם סבלנותה של חברת הועד הזאת והיא אמרה להם: „רבותי, אתם כאן 35 גברים ואשה יחידה היושבת אתכם עשויה להטיל עליכם אימה ופחד כה גדולים, סימן הוא שכוח עצום

שרוי בה והואיל וכל דאלים גבר, עליכם להניח את את נשקכם ולהכנע לרעיון של שויון נשים. אינני רוצה ואינני יכולה להיות תמיד עדה לחזיון זה העלול לעורר צחוק ולעג בישוב תרבותי כמו הישוב העברי". מאז פסקה ההתנגדות הגלויה. אבל מאחורי הפרגוד המשיכו רבים ביניהם לעורר את דעת הקהל נגד השתתפותה של האשה בבחירות לועד הקהלה. אך הדבר הזה לא עלה בידם. במלחמת הבחירות האלה הצטרפו הנשים לרשימת השמאל ונבחרו 3 נשים: הגב' עדה פישמן, הגב' א. ייבין והגב' מטמון־כהן. השג זה היה נצחון גדול לתנועת הנשים הצעירה.

כדי להכשיל את הנשים הנבחרות, בחרו להם חברי ועד הקהלה בתכסיס חדש: הם בכוונה לא היו מודיעים לנשים על מועד ישיבות הועד ולא היו שולחים להן הזמנות אישיות (ואז טרם היה נהוג להודיע על כך באמצעות העתונות). ע"י כך חשבו למנע מאת חברות הועד את האפשרות להשתתף בישיבות ועד הקהלה ולהפוך את בחירתן לאל. ברם מאמצעי זה גם כן נתאכזבו. חברי הועד מן השמאל היו מודיעים לחברות את מועד האספות, ואלה היו במחשבה ותחלה מאחרות קצת להופיע. בינתים שאר חברי ועד הקהלה נכנסים להתלהבות הויכוחים ופתאם... היתה הדלת נפתחת ואחת אחרי השניה היו נכנסות החברות הנעדרות. עם הופעתן היתה קמה לרגע מהומה, אחד מהמתנגדים העיקריים היה קם ממקומו, לובש את מעילו ופונה לחברו: „אתה נשארז? — אני הולך!" חזיון זה נשנה פעמים אחדות ואחרי ש„המתנגדים המושבעים" נוכחו שגם אמ־צעי זה לא הצליח בידם, הם הסתלקו ממנו והנשים הנבחרות הוסיפו להשתתף ללא כל הפרעה בישיבות ועד הקהלה של יפו ותל־אביב.

ובירושלים החרדים עומדים במריים ואי אפשר היה להוציא אל המועל את הבחירות לאספת הנבחרים. וקרה לא פעם שאחרי שנעשו כל ההכנות לבחירות, אף המועד המופי נקבע היו פתאם מודיעים על דחיה חדשה משום שהחוגים החרדיהפרו את ההסכם ומסרבים ללכת אל הבחירות כל עוד לא יוסר מכשול „הנשים" מעל דרכם. אחריהם נגררו „המזרחי" ועוד. ואז נמצאו „רודפי שלום" בישוב שהציעו לנשים לוותר „הפעם" ולחכות לזמן יותר מתאים.

הנשים שעמדו אותו זמן בראש התנועה להשגת זכויות מדיניות מצאו די אומץ בלבן כדי לא להרתע בפני כל המכשולים שפגשו בדרכן. על הצעות של ויתו־רים הן ענו בהמרצת המאמצים ובבצור הארגון. ההס־תדרויות המקומיות „אגודת נשים" בערים התלכדו לארגון ארצי שנקרא: התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא"י. עם מטרה ברורה: השגת שויון לבת הישוב בשטחי החיים המשפחתיים, האזרחיים, המדיניים והכל־כליים.

ואחר מאבק קשה ונמרץ הוסרו כל העכובים והישוב הלך אל הבחירות לאספת הנבחרים בר"חאייר תר"ם (19.IV.1920). בבחירות האלה נבחרו 5 נשים רק ע"י רשימת נשים של „אגודת נשים". קרי ההתאחדות לשווי זכויות.

אולם התסיסה מצד החרדים נגד השתתפות האשה באספת הנבחרים לא פסקה; יתר על כן. אחרי הבחירות היא התלקחה ביתר עוז — עד שנמצאו אישים מבין השמאל שדברו על לב הנשים לוותר על זכותן „הפעם" מתוך רצון טוב. הנשים ענו שהן עומדות לא רק על זכויותיהן הן, כי אם בעיקר על זכויות אחיותיהן בגולה, העתידות לעלות ארצה ועל אלה אסור להן לוותר.

גם בתוך כותלי אסה"נ לא נחו ולא שקטו החוגים החרדים. הם דרשו בכל תוקף שלא תבחר אשה לועד הלאומי. בענין זה התפשרו על חשבון האשה כמובן והוחלט כי אשה תבחר רק כסגנית מתוך הנחה שבחירה זותשאר רק על הניר. לדאבונם הרב של „המתנגדים" לא הסכימה האשה־הסגנית להיות אות מתה והיא היתה נוהגת להופיע בכל ישיבות הועד הלאומי ולקחת חלק בויכוחים. אלה הם השלבים הראשונים במאבק האשה העבריה לזכויותיה. ולאט לאט התגברה האשה על שגרה ומשפטים קדומים שעמדו לה למכשול וכבשה לה עמדה בחיינו הצבוריים. ודאי שאין לאשה בארץ שויון גמור. אבל הרבה כבר הושג. במלחמה זו למדה האשה לקח חשוב שאין לדחות פתרון שאלות חשובות לזמנים אחרים ושאין לסמוך על תמיכת הזולת. אלא תמיד לזכור: „אם אין אני לי מי לי, ואם לא עכשיו אימתי".

אסתר ייבין

הקשרים שלנו עם ברית נשים בינלאומית

לזכויות מדיניות

בשנת 1920, זמן קצר אחרי הוסדה, נספחה התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא״י בתורת חברה ארצית אל הברית הבינלאומית של נשים לזכויות פוליטיות שמרכזה בלונדון. לפני שאדבר על קשרינו עם ברית עולמית זו מן הראוי אולי לעמוד על מהותה ומטרותיה.

בשנות ה־60 של המאה ה־19 התחילה ברוב הארצות הדמוקרטיות, ארצות בעלות משטר קונסטיטוציוני, תנועה מאורגנת של נשים למען השגת זכויות מדיניות. המטרה המשותפת יצרה את הרעיון בדבר לכוד הכחות המפוזרים למען הקמת תנועה בינלאומית של נשים.

ביזמתו של אגרון הנשים בארצות הברית באמריקה להשגת זכויות פוליטיות, נקרא בשנת 1904 קונגרס בברלין ואליו הוזמנו כל הארגונים הארציים של נשים לשווי זכויות, שהיו כבר קיימים בעולם — מספרם היה 9. בקונגרס זה התלכדו החברות הארציות האלה לגוף בינלאומי מאורגן של נשים וככה נוצרה: „הברית הבינלאומית של נשים למען זכויות מדיניות״.

מאז הלכה „הברית״ הלוך וגבור ומידי שנה בשנה היו מצטרפים אליה ארגונים ארציים חדשים עד שמספרם הגיע ל־42.

נצחון הרעיון הדמוקרטי בעולם אחרי מלחמת העולם הראשונה הביא בעקבותיו השגת זכויות פוליטיות ע״י נשים ב־20 מדינות נוסף על 6 המדינות שבהן נהנו נשים מזכויות אלה עוד לפני זה.

לא עבר זמן רב ו„לברית״ הוברר שלא די בהשגת זכויות מדיניות בלבד, אלא שמן ההכרח לבדוק את הדרכים, בהן יש ללכת, די לנצל את הזכויות שהושגו למען בטול ההפליות בחוק ובחברה לגבי האשה. ככה חגרו תכניות „הברית״ ממסגרתן שנקבעו מלכתחלה. במשך השנים הרחבו מטרותיה והן נתגבשו בצורה שנתקבלה בקונגרס הבינלאומי האחרון של הברית שנתקיים בקופנהגן בשנת 1939 ואלה הן:

1) שחרור נשים של כל האומות ע״י השגת זכויות מדיניות וכל שאר הרפורמות הדרושות למען להבטיח לאיש ולאשה שויון מלא לגבי החוק וכל האפשריות בחיים.

2) עדוד נשים להשתמש בזכויותיהן ובהשפעתן בחיים הצבוריים כדי להבטיח, כי היחסים אל הפרט, ללא הבדל מין, גזע ומעמד, יהיו מבוססים על יחסי כבוד אל האדם, באשר אלה הם הערובה היחידה לחופש האדם.

ככה מטילה הברית על עצמה תפקיד נוסף: לחנך את הנשים למען מלוי חובותיהן האזרחיות ולמען הגברת השפעתן בחיים הצבוריים.

„הברית הבינלאומית״ קבלה עליה מתוך הסכמת כל החברות הארציות אלה, לשמור בקפדנות על יחסי ניטרליות בנוגע לכל השאלות שהן לאומיות גרידא, לכבד את העצמאות של כל אחד מהארגונים הארציים ולהכיר בזכותו לחפש הפעולה בכל הענינים שלו בתוך ארצו.

הברית היא בלתי מפלגתית ונשים בעלות השקפות מדיניות שונות — שמרניות, לברליות וסוציאליסטיות, גם בעלות דתות שונות נמנות בין חברותיה. רק רעיון משותף מאחד ומלהיב אותן — רעיון שחרור האשה.

הרעיון הזה קשור קשר אמיץ עם התפיסה הדמוקרטית על חופש הפרט. כשהתגברה התנועה הפשיסטית בארצות אחדות (איטליה, גרמניה ועוד) בוטלו בהן זכויות הנשים יחד עם זכויות הגברים; חברות נשים לשווי זכויות נתפרקו וכל מגע עם התנועה הבינלאומית היתה בחזקת איסור.

אז ראתה „הברית״ הכרח לעצמה להכריז ברורות על ה„אני מאמין״ שלה ועל תמיכתה בעקרונות של הדמוקרטיה. בקונגרס האחרון ב־1939 נדונה הבעיה הזאת בכל היקפה ונתקבלה ההכרזה שזוהי תמציתה:

הכרזה של הברית

אבני יסוד של תנועת האשה הן: חרות האדם, חופש הפרט וזכותו הבלתי מוגבלת להשתתף בפועל בעצוב דמותם של ארצו ועמו; התנגדות נמרצת לשעבוד האדם מטעמי הגזע, הדת המעמד והמין.

האבקותה של האשה לעקרונות חללו הולכת בד בבד עם המאבק של המין האנושי כולו לפריבילגיפים האלה.

במקום שאין חופש הפרט אין גם חופש לאשה; במקום שהחוקים נחקקים ע״י שליט עריץ אין גם צדק ואפשרות של הגדרה עצמית לאשה. על האשה להחות

את יסודות הדמוקרטי ה. על תנועת האשה להתעורר לפעולה מאומצת ולהשפיע מרוחה על חזוק רגשות הרחמים והאהבה לזולת שהן מסגולות נפשה של האשה".

לברית ישנו האורגן שלו: „ידיעות בינ־לאומיות של נשים" המופיע פעם לחדש בלונדון.

בזמן ישיבות חבר הלאומים היתה הברית נוהגת לפתח משרד בג'נבה ולמנות משקיפה כדי לעקוב מקרוב אחרי הדיונים המתנהלים בו.

הברית היא חברה „בועד המאוחד" של נשים המורכב מבאות כח של 12 ארגוני נשים בינלאו־מיים "Liaison Committee"- ל„ועד מאוחד" זה היתה דעה מיעצת בועדה הסוציאלית של חבר הלאומים ובועדות אחרות שלו בשעת דיונים בענינים הנוגעים בנשים באופן ישר.

פעם ל־3 שנים מתכנס כרגיל הקונגרס הבינלאומי של הברית. בו משתתפות מאות צירות מכל קצוות תבל וקהל רב שלאורחים ואורחות. ואלה שמות הועדות התמידיות הקיימות ע"י הקונגרס:

1. ועדה לזכויות פוליטיות של נשים.
2. ועדה למצבה החוקי של האשה (זכויות האשה הנשואה, נתינות האשה וכו').
3. ועדה למוסר שוה לאיש ולאשה ומלחמה במסחר בנשים.
4. ועדה לתנאי עבודה שווים לאיש ולאשה שכר שוה בעד עבודה שוה, בטול הפליות לגבי נשים בעלות מקצועות חפשיים ובתעשיה.

גם שאלות אנושיות כלליות, כגון שאלת הכנסת פליטים לארצות שונות, שאלת בתי משפט מיוחדים לעבריינים צעירים וכיוצא באלה נדונות בקונגרסים של הברית.

בראש הברית והארגונים הארציים שלה עומדות נשים בעלות שעור קומה, התופסות עמדות צבוריות חשובות בארצותיהן. ביניהן ישנן חברות בפרלמנט הבריטי, חברת הסנט הצ'כי, מי שהיתה מיניסטר בממ־שלת בלום הסוציאליסטית בצרפת, חברת הריכסטג לשעבר, חברות עיריות, סופרות, עורכות דין וכו'. ובין צירות הקונגרסים האלה מלאה במשך שנים רבות הצירה שלנו — הגב' ד"ר רוזה וואלט־שטרוים תפקיד סעיל ונכבד. תודות לידיעותיה המרובות, להשקפותיה המת־קדמות, להגיונה הבהיר ולכח הדבור שלה היא רכשה לה עמדת כבוד בחוגי הקונגרס ומלאה תפקידים חשובים בברית גופא. היא השתתפה במשלחת המצומצמת מטעם הקונגרס שנתקיים בפריז ב־1926 לנשיא הרפובליקה הצרפתית ולראש עיר פריס. יחד עם הצירה מסיאם (אסיה) ייצגה ד"ר שטרוים את האינטרסים המיוחדים של „נשי אסיה" „בועד המאוחד" (Liaison Committee) שעמד בקשרים עם ועדות שונות של חבר הלאומים.

ד"ר שטרוים נמנתה בין המיסדות של הברית הבינלאומית לזכויות מדיניות שהוקמה בשנת 1904 וב־קונגרס בברלין ב־1929 במקום שחגגו את יובל של 25 שנה לקיום הברית, היא נתכבדה במדליה של היובל יחד עם שאר המיסדות.

בבואה ארצה ב־1919 — מיד אחר כבוש הארץ — היא מצאה את ארגוננו הצעיר בראשית הוסדו ללא מגע עם תנועת הנשים העולמית והיא היא שגשרה את הגשר בינינו ובין הברית הבנילאומית של נשים לזכויות מדיניות.

וההתאחדות לשווי זכויות היא הארגון העברי הארצישראלי הראשון אשר הופיע על במה בינלאומית בתורת ארגון לאומי-ארצי.

הדחיפה להצטרפותנו אל „הברית" נבעה מהרצון שלנו ליטול חלק, לפי מיטב כוחותינו, במאמצים המאו־חדים של נשים מכל קצוות תבל למען השחרור המדיני של האשה בעולם כולו. מלבד זה הניעו אותנה לכניסה זו גם טעמים לאומיים. חברותינו השתתפו בקונגרסים של הברית — כנציגות העם העברי היושב בארצו — בא"י, דוגמת שאר הנציגות הלאומיות־הארציות. צירות התאחדותנו היו הראשונות בארץ, אשר הגיפו דגלנו הלאומי בין דגלי שאר האומות שנציגותיהן השתתפו בקונגרס.

בשנת 1926, בעת שקונגרס הברית נתכנס בפריס, סודרה תהלוכה מפוארת של הצירות באוטומובילים דרך הרחובות הראשיים של הבירה. האוטו של כל משלחת ארצית היה מסומן בשלט שנשא את שם הארץ ועל ידו התנוסס דגלה הלאומי. גם על האוטו בו נסעו הצירות שלנו התנוססו דגלנו ושם ארצנו.

הדוגלים אמנם בשווי־זכויות, אבל אינם מוכנים להתחשב עם תביעות האשה בעיקר מטעמי התחרות ופוליטיקה.

עם סיום המלחמה יעמוד צבור הנשים בארץ בפני פרובלימות ישנות וחדשות. אין כל ספק ששנוי רב יבוא בסטטוס הקונסטיטוציוני של א״י ועלינו לעמוד על המש־מר, שהזכויות שכבר רכשנו לנו לא תתבטלנה מתוך רצון להתפשרות עם כוחות שמרניים או התחשבות עם מצבה הירוד של האשה אצל שכנינו. כמו כן יהיה עלינו להמ־שיך להלחם להכנסת תיקונים בחוק העברי. אבל עכשיו לא נוכל עוד להצטמצם במערכה קטנה יומיומית נגד הקפוח של האשה במוסדות הדתיים שלנו. ישנם תקונים שיהיו דחופים עד מאד לאחר המלחמה, כמו שאלות העגונות והגטין. אנו נצטרך לצאת במלחמת תנופה להש־גת דרישותינו במהירות האפשרית. לשם כך יהיה עלינו לחנך את האשה העבריה, את המשכילה ואת הנבערה, את בעלת ההכרה המעמדית החושבת את עצמה לבעלת כל הזכויות ואת זו הנאמנה למסורת וסובלת במסתרין את קפוחה, להבין מת הן דרישותינו מן החוק ומדוע עליהן לעמוד עמנו במלחמה זו למענן.

נוכל אמנם לדרוש את בטול החוק העברי העתיק לגמרי ולהעמיד במקומו חוק אישי מודרני כנהוג בכל הארצות. אך חלילה לנו מעשות זאת. לא נוכל לפסוח על החוק העברי ולמרות הכל נצטרך לבנות את המדינה העברית העתידה שלנו על יסודות המסורת העברית. כי מסורת זו היא היא הזכות ההיסטורית שלנו על ארץ יש־ראל. עלינו לדרוש שנויים מרחיקי לכת אבל בתוך המסגרת של החוק העברי. ורק אם כל הנשים תצטרפנה לשורת הלוחמות למען זכות האשה, נצליח להפוך את החוק שלנו, שאחר הכל הנו החוק המוסרי ביותר בעולם, מחוק שניתן לפני אלפי שנים לחוק המתאים לבני המאה העשרים.

ברם מלחמתנו לזכויות האשה לא תצטמצם בשמירה על זכות הבחירה אשר לנו לאספת הנבחרים ולמוסדות הישוביים והמוניציפיאליים שלנו או לשנויים בחוק העברי בלבד, אלא גם לזכויות האשה בחיים הסוציאליים ובחברה. רגילים לומר כי לאשה העבריה בארץ כל הזכויות, אבל אליבא דאמת לא כן הוא. יש רק לדפדף ב„דבר לפועלת" ולראות כמה שם בחברת הפועלים מקפחים את זכות החברה. ואם בחברה פרוגרסיבית סוציאליסטית־דימוק־רטית כך, בחברה של אזרחים, ספרדים, תימנים וחרדים על אחת כמה וכמה.

בעיה חשובה אחרת אשר תעמוד לפנינו עם סיום המלחמה ושחרור הכוחות הלוחמים היא בעית „החיילת" העבריה. ממצבם של החיילים וביחוד החיילות המשוח־ררים עכשיו אפשר ללמוד מה עגום יהיה מצבן של אחיותינו החיילות לכשתחזורנה לביתן. אז לא תעמוד לפנינו שאלת סדורן של אחת או שתים אלא של מאות נשים. יהיה עלינו לעמוד על המשמר שלא תקופחנה בסדור בעבודה ובמשרה. יהיה צריך לדאוג לעזרה משפטית והדרכה להן בעניני פצויים, דירה וכדומה. בלי כל ספק שאצל רבות מהן יתפתחו סכסוכי משפחה ועל הלשכות המשפטיות שלנו להיות מוכנות להגיש לכלן את העזרה הדרושה ואת התגנה על זכויותיהן. שום מוסד מפלגתי או פילנטרופי לא יוכל לתת להן את העזרה המתאימה, כי עליהם יהיה תמיד להתחשב עם צו המפלגה או עם התנ־אים הישוביים באותה שעה, מה־שאין כן אצלנו במקום שהאשה תוכל לקבל כל עזרה בתור אשה מבלי להתחשב עם השקפתה הפוליטית או מעמדה בחברה.

בעיה שניה לא פחותה במעלה היא שאלת האשה העובדת, ודאי הוא ואינו מוטל בספק כלל וכלל, שלאחר המלחמה עם צמצום העבודה והצורך בסדור החיילים החוזרים יתחילו מתוך הנמוק „שהגבר זכאי תמיד יותר לעבודה" לסדר את המובטלים ודורשי העבודה על חשבון העובדות. עלינו יהיה לעמוד על המשמר שלאשה הזכות לעבודה ולפרנסה כמו הגבר. עלינו יהיה להתריע על כל מקרה של קפוח ולהשגיח שנשים לא תשלחנה ממקומות עבודתן אך ורק משום שהן נשים. המצב ברוסיה, במקום שכבר עכשיו מתכנים תכניות חוקיות להוציא את האשה מן העבודה ולשלחה בחזרה אל הפלך ואל הסיר אינו מבשר טובות ומלחמת זכויות כבירה תעמוד לפנינו.

לרגלי הגירושים והפורעניות שעברו על בני עמנו תתוספנה המוני עגונות שאבדו את בעליהן וצריך יהיה לעמוד על זכותן לבנות להן בית מחדש בארצנו. כרגיל לאחר כל מלחמה יוצרו בין החוזרים מן הצבא סכסוכי משפחה ויהיה עלינו שוב לעמוד לימין אחיותינו שלא תקופחנה.

כל התפקידים החשובים האלה, שיעמדו על הפרק בעתיד הקרוב, קוראים אותנו להתכוננות ויש כבר מעתה

לעשות את הצעדים הדרושים להוצאת הדבר אל הפועל. התאחדותנו, כארגון בלתי מפלגתי שאינו מפלה בין אשה לאשה בגלל השקפותיה ושיש לו רק מטרה אחת: הגנה על האשה ועזרה לאשה, נתבעת להטיל על שכמה את העומס הזה. אולם לשם כך יש להגביר את כחה והשפעתה. עלינו ליצור תנועה כבירה של נשים למען הנשים. דבר זה יתכן רק ע"י הסברה רחבה בע"פ ובכתב. ע"י יצירת סניפים רבים בארץ וע"י רכישת אלפי חברות משלמות מסים אשר תאפשרנה לנו ליצור את המנגנון הדרוש שיפעל למען מטרותינו. יש לנו צורך בקרן לתעמולה, הוצאת עלונים וספרים אשר יסבירו את שאיפותינו ואשר יתנכו את האשה להכרת ערכה העצמי. עלינו לפתוח מועדונים בהם תוכלנה הנשים להפגש יחד, להחליף דעות ולשאוף עדוד במלחמתן למען זכויותיהן מתוך סיוע הדדי. יש צורך ביצירת קרן לעזרה משפטית לכל אשה הנזקקת לכך. עלינו יהיה להכשיר עובדות בשביל מפעלנו שתהיינה הדבק אשר ילכד את צבור הנשים לתנועה אשר תדבר בשמן ולמענן. סיסמתנו לעתיד צריכה להיות: תנועת נשים רחבה וחזקה, כי רק ארגון חזק יכל להבטיח לאשה את זכויותיה.

במלאת להתאחדותנו 25 שנה עלינו לפנות אל צבור הנשים בקריאה להספח על מחננו, כי הכניסה להתאחדות נשים לשווי זכויות הנה בשביל האשה מעין הבטחה באחריות של עתידה בתור אשה. זוהי השקעה של כח ומרץ בתוך רעיון, שאם אלפי נשים תדגלנה ותתמוכנה בו, הריהו עלול להיהפך לכח אשר יתן פרי ויגן על חברותיו בפני כל צרה העלולה לפגוע בהן בתור נשים.

תהלה מטמון

חלקה של עקרת הבית בנכסי דלא נידי של משפחתה

אנו — בני העליה השניה — חונכנו על עקרונות של שויון בתנועה הלאומית שלנו וראינו את חזון עם ישראל בהקמת מולדתו המחודשת שתבנה מתוך שתוף פעולה של איש ואשה בעמנו. ספוגות רעיונות ושאיפות אלה, עלינו גם אנו — בנות העליה הזאת — ארצה וכל אחת מאתנו התאמצה להשקיע את מיטב כחותיה בשדה הפעולה, שבחרה לה. האשה החלה להשתתף בפועל כמעט בכל ענפי החיים שלנו בכפר ובעיר. היא נתנה את ידה להתישבות החל מתקופת ה„בראשית" שלה בתנאים קשים מנשוא, ובעיר עסקה במלאכה ובמסחר ואף בשטח המקצועות החפשיים היתה פעילה, מורות, גננות, רופאות ועוד עמלו „כחלוצות" כל אחת בתחומה שלה ובמסיבות קשות עד מאד.

והנה אחר הדכאון שהשתרר בישוב בשנות המלחמה העולמית הקודמת הגיעה עם שביתת הנשק תקופת הזוהר של „הצהרת בלפור" על כל התקוות הגדולות לגאולת העם והארץ. התעוררות עצומה הקיפה את כל שכבות הישוב, החלה פעילות אינטנסיבית בחיי הצבור, נגשו להכנות הדרושות לארגון הישוב וכו'. האשה התמסרה לכל הפעולות האלה שהזמן גרמן בהתלהבות ובמסירות. אולם כאן ארבה לה אכזבה מרה מאד. חוגים מסוימים בישוב התקוממו נגד שתוף פעולה צבורית עם האשה ובעיקר התנגדו לזכות בחירה של האשה למוסדותינו הנבחרים.

כתשובה לשלילת זכויותיה הוקמה אז כידוע התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא"י שכתבה על דגלה: „חוקה אחת ומשפט אחד לאיש ולאשה" והיא החלה להלחם לזכויות האשה העבריה בכל היקפן, ולא דוקא לזכויותיה האזרחיות והמדיניות בלבד. היא שמה לה גם למטרה חזוק מצבה הכלכלי של האשה הנשואה והתאמצה להבטיח את חלקה של עקרת הבית בנכסי דלא נידי של המשפחה.

והשנים שלאחרי המלחמה העולמית הראשונה היו שנות בנין בישוב, זו אחר זו הוקמו בכל פנות הארץ שכונות, כפרים וכו' וממילא התעוררה השאלה מה חלקה החוקי של אם המשפחה בכל נכסי דלא נידי של משפחתה. בכח השגרה היו גרשמים קרקעות ומגרשים וגם בנינים שהוקמו עליהם על שם אבי המשפחה או כמו שנוהגים לקרוא לו ראש המשפחה בלבד. ככה גם „באחוזת בית" — בתל־אביב הצעירה והמודרנית שהוקמה גם בעמלה ומסירותה של האשה — גרשמו כמעט כל הבתים הראשונים על שם הבעל בלבד.

אנו: נתגרש בשקט. «אתן לך מעט כסף, הוא הוסיף, תוכלי בזה להתקיים זמן מה עד שתמצאי לך עבודה מתאימה; גם הבת כבר גדלה, בת 15 שנה, גם היא תעבוד ותחיו יחד».

בראות בעלי שאיני מוכנה לקבל את הצעתו, התחיל בעונשים נגדי: חדל מתת לי כסף להוצאות הבית; פקד על החנוני לבלי למכור לי בהקפה על חשבונו; הפסיק את החשמל בבית ועוד ועוד.

לפנות לבית דין? ולי אין כל. אין בידי הלירה הראשונה כדי לשלם עבור הוצאות המשפט. רק לפני זמן קצר הייתי בעלת אמצעים גדולים והנה עתה, אני מחוסרת הכל, הכל»...

ב. אשה צעירה נכנסה וספור חייה עמה. «בהיותי בת 20 שנה נשאתי לאיש, בת יחידה אני להורי. לנשואי קנו הורי מתנה לחתן — מגרש יפה — ורשמו על שמו; את דירתנו קשטו במערכת רהיטים וכלים נאים שעלו בשש מאות לא"י ולי העניקו שמלות ומעילים לרב. עברו 8 שנים. בא משבר בחיינו המשפחתיים. מתוך מבוכה, בהלה וחרפה יצאתי מביתי וזו השמלה היחידה עלי. את הכל סגר על מנעול הבית וכל אשר בו לו הוא. זה שבועות וחדשים אני מתדיינת עם בעלי ואין יד הדין משיגה להשיב לי אפילו את בגדי; ולי שמלה אחת לבשרי ואני בחוסר כל...».

ג. הדלת שוב נפתחת. 2 בחורים צעירים נכנסים ללשכה. שניהם מעוצבים וחוורים; בעיניהם ניצוצות של חרפה, מבוכה וכעס עצור. «באנו לשאול בעצתכן איך ובמה לעזור לאמנו. פתח אחד מהם. היא — אמנו בגיל של 46 שנה, בעלת השכלה רחבה, מלאת חן ואשה במיטב שנותיה. לאבינו הרבה עסקים. הוא בעל רכוש גדול. ואמנו היתה המזכירה שלו, היתה ממונה על החשבונות; כבקיאה בענייני מסחרו, היא היתה תמיד היד הנאמנה והמדריכה את אבינו בדרך עסקיו. ככה נהגה בחוץ לארץ וכן גם בארץ.

לפתע בא האסון. אמנו חלתה. הרופאים מצאו שהסבה ארעית היא ואחרי זמן מסוים היא תשוב לאיתנה. בזמן הראשון טפל בה אבינו, שאל בעצת רופאים והגיש לה את העזרה הדרושה. והנה לפני זמן מה לבו נהפך עליו. התחיל לקמץ בהוצאות הבית, סלק את העזרה במשק ביתנו, הפסיק לאכול אתנו, את בניו הצעירים שלח לאן ששלח לשם סדור... ומאמא התחיל לדרוש שתקבל גט פטורין. «יש ברצוני להתחתן שנית», טוען האב. — ולאשת נעוריו, לחברתו בחיים ולשותפה נאמנה בעסקיו, לאם ילדיו מבטיח האב להקציב... הקצבה חדשית שתוכל להתקיים בה. וכל הנכסים המרובים, שנרכשו גם בעמלה של אמנו, שייכים, לדעת אבינו, רק לו לבדו והוא השליט היחיד עליהם. האמנם אפשרי אי־צדק כזה בחיים? היתכן?

והנה פרשות עגומות אחרות.

ד. לפני עמדה בלשכה אשה תימניה; פניה החרושים קמטים מביעים צער ויאוש. במקרה פגשתיה לפני שנים אחדות. אשה יפת תאר היתה, אשת חיל, בריאה ומוצקה בגוף ובנפש. מתימן באה עם בעלה, שבעה מדורי גיהנום עברה אתו. ילדה לו עשרה ילדים וילדות. רצה הגורל המר והביא אסון גדול על המשפחה: מהילדים נשארו בחיים רק... 3 בנות. האשה ובנותיה עבדו קשה שנים רצופות. והבנות לשבח ולתהלה הן בכל הסביבה. אין כמותן לעמל ולחריצות. ביגיעת כפיהן של האשה והבנות קנו מגרש קטן ועליו הקימו בית קטן. האשה הגיעה לגיל שלמעלה מ־40 שנה. «מה יהיה הסוף, טוען הבעל, היתכן שאשר חשוך «בן זכר»? רוצה אני בעוד אשה, שתביא לי בנים זכרים כיאה לאדם מישראל. וכשהאשה לא הסכימה לעצתו הלך לו האיש ולקח אשה על אשתו הראשונה בלי הסכמתה. וכעת הוא עומד לגרש אותה ואת בנותיה מביתה הקט. משענתה היחידה בחיים. והיא באה אלינו לבקש עצה, רחמים וצדק...

ה. והנה עוד מקרה. אשה תימניה כבת 32 שנה. בתימן התחתנו לפני 20 שנה. מספרת היא לי. באנו ארצה בחוסר כל. הרבה יגיעות יגעתי כאן. עבדתי בלי הרף. הסכתי אוכל מפי ושמלה מגופי. צברתי פרוטה לפרוטה ואספתי די כסף כדי לקנות מגרש ועליו הקימונו אחר כך בית קטן. הכנסתי רהיט וקשוט למעוני. ילדים אין לנו. היא ממשיכה כשעיניה נוצצות ופקוחות לרווחה ופניה החננים מתכסים אודם. רופאים מומבים מצאו בו בבעלי את המום. לא עמדתי על כך — גזירה היא מן השמים ואין לבטלה. נחיה את חיינו במעשים טובים. והנה קם האיש ביום בהיר אחד ואומר להוציאני מביתי; רוצה הוא לקחת אשה צעירה והיא תביא לו ילדים. הוא ממרר את חיי, מקלל את אמי, מכה אותי ומשלח אותי

החוצה. הוא צריך לבנות לו בבית שלי חיים חדשים. והבית הזה הוא אומר וכל אשר בו שייכים רק לו לבדו ולי — אין בו כלום, כלום...

המקרים הקודרים האלה בחיי האשה הנשואה יסודם כפי שראינו בחוסר בסיס חוקי למצבה הכלכלי במשפחתה. מצב הדברים בשטח זה ההולך ומחמיר בשנים האחרונות, מחייב את התאחדותנו, המטפלת אמנם זה מזמן בבעיה זו, לפעולה יותר נמרצת ומרוכזת, לפעולה שתבטיח לאם המשפחה שליטה חוקית על מחצית רכוש משפחתה.

לאה פינס

תפקידיה של התאחדות נשים לשווי זכויות

לקראת העתיד

שעת ההכרעה הגורלית של מלחמת האיתנים בין כוחות החושך הזדון ושעבוד האדם, לבין כוחות האור, השחרור וזכות האדם לחיות כאדם בן חורין ממשמשת ובאה. בני האדם אשר עברו בכור אימי המלחמה הזאת ידרשו לפתוח דף חדש בספר חיי העמים, כי אין הדבר מוטל עוד בספק: אנו עומדים לפני מפנה כביר בהיס־טוריה האנושית. המלחמה בתוצאותיה תחרוץ לא רק את גורלו של עמנו מתוך גורלם של עמים אחרים, אלא תביא גם שנוי גדול בכל הבנין הפנימי והסוציאלי של עמים רבים.

אחד השנויים הראשונים (המעניינים אותנו במיוחד) ושמהם לא יוכל להתעלם העולם, הוא מצבה החוקי והחברתי של האשה בחברה העתידה. אמנם באופן חוקי היתה האשה זה מזמן שות־זכויות ברוב הארצות הדימוק־רטיות, אך כל זה היה עפ״ר רק להלכה, למעשה קפחו את האשה כתמיד.

במלחמה הנוכחית נושאת האשה בעול המלחמה כמו הגבר; אמנם עדיין אינה בקו האש ממש, אבל אילולא עזרתה בתעשית המלחמה, באדמיניסטרציה המלחמתית, בשרותי העזר שמאחורי החזית, יתכן שגם החיל המודרני לא היה מועיל בהרבה. מלבד זה נושאת האשה העובדת גם בעול המלחמתי הכספי ממש כמו הגבר, ומה ששיך לחזית הפנימית הרי העול, המצוקה, האסונות והקרבנות הם בעיקר חלקן של הנשים. דברים אלה יחייבו מן הצדק, מתן זכויות רחבות יותר לאשה בכל ארץ וארץ.

ברם, מתן זכויות בלבד אינו מספיק, יש לדאוג לכך שלא יסלפון. כי כרגיל תכתבנה הזכויות על ספר ותחתמנה על גבי הניר אבל לכשתגיע השעה להגשימן בחיים, יעמידו נותני הזכויות עצמם מכשולים על דרך ההגשמה. ייצרו קשיים וינסו לקפח את האשה בכל השטחים. דוגמה אופינית לכך הוא מקרה השואת משכורות המורות למורים באנגליה. הפרלמנט נדרש להצביע בחיוב בעד שאלה קטנה זו של השואת המשכורות, הפרש של 2 מיליונים פונט לשנה בתקציב המדינה. והנה מסבת התנגדות הממשלה נהפכה השאלה לנקודה פוליטית, לשאלת הצבעת אימון, ונכשלה. מקרה זה באנגליה אינו בודד כל עיקר ומתוך בטאונה של האגודה האנגלית לשווי זכויות וכן משולי עתונות אחרת אפשר לעמוד על מאות מקרי קפוח זכויות האשה. קיפוחים מורגשים אפילו במקומות ששירות הנשים לטובת המאמץ המלחמתי אינו פחות מזה של הגבר. קפוח מתמיד זה הביא את צבור הנשים והמדברות בשמן באנגליה לדעה כי אין לסמוך על זכויות כתובות ועל עזרת מפלגות שונות. אלא יש להכין את האשה לחיים פוליטיים וצבוריים בעתיד ולאר־גנת בתנועת נשים כללית בכדי שתוכל להגן על זכויותיהן של הנשים בכל מקום ובכל מקרה.

מצב זה אינו מיוחד לאנגליה בלבד, הוא קיים גם בארצות אחרות. לדוגמה, בכל הממשלות החדשות שהוקמו בזמן האחרון אחרי השחרור אין לדאבוננו אף אשה אחת.

גם בארצנו אין המצב שונה בהרבה, אף בהנהלת הועד הלאומי אין אף אשה אחת. אלא שיחד עם הקפוח הסוציאלי שכבר הזרתי, נוסף אצלנו גם הקפוח המסורתי של האשה העבריה שיסודו נעוץ בחוק העברי, שאינו רחב לב ביותר כלפי האשה. ומשום כך מלחמתנו לזכויותינו כאן בארץ היא קשה יותר ואטית יותר. מצד אחד עלינו להלחם עם אלמנטים חשוכים שונים המתנגדים בכלל לשחרור האשה ומצד שני, עלינו להחדיר בתמידות את הכרת ערך דרישותינו באלמנטים הפרוגרסיביים

עלינו לראותם כפתיחה לשורת תקנות דחופות אחרות כדי להביא התאמה בין המציאות והחוק.

מתוך עבודתי בלשכה המשפטית אוכל להביא כאן דוגמאות אחדות — „האשה פסולת לעדות". אמנם, ישנם כעת רבנים נאורים ששומעים את עדות האשה, אבל הלא יתכן לחייב אותה „בשבועה" או לקבל עדות של אשה על „תנאים", „כתובה", „גט" או „צוואה", או את חוק הירושה. מן הראוי לסמן כאן שהחל משנת 1923 קיים חוק ירושה ממשלתי הנותן לאשה כמו לאיש את הברירה להשפט בעניני ירושה גם בבתי המשפט הכלליים; בבתי הדין האלה נעשית חלוקת העזבונות על יסוד עקרון של שויון בין איש לאשה. אגב, בהשגת חוק ממשלתי זה השקיעה ההתאחדות מאמצים כבירים.

אולם לפי החוק שלנו אין האשה יורשת את בעלה. על היורשים לפרנס את האלמנה, יתארו לכן את מצב האשה, שעוד תמול־שלשום היתה אשה עצמאית, „גברת" בביתה, בעלת עסק גדול, תורמת נדבות ותרומות וכו' ועם מות בעלה היא נהפכת פתאום לאדם זקוק לרחמי בניה או במקרה שאין לה בנים — לרחמי אנשים זרים, שמשתלטים על רכושה היא, שבעמלה ובמרצה נוצר. ובאין לאלמנה כזו האמצעים הכספיים כדי להתדיין בבתי המשפט הממשלתיים, היא נדונה לגורל מר של אדם התלוי באחרים. הבעל יורש את אשתו תמיד.

אף הבת הנשואה אינה יורשת את אביה. גם הבת הבלתי נשואה אינה מקבלת את החלק המגיע לה מעזבון אביה, במקום זה מטיל החוק חובה על אחיה להעניק לה את הדרוש כדי להשיאה לאיש. אבל סדר שהתאים אולי לתקופה של תלות גמורה של האשה בגבר, עומד כעת בסתירה מוחלטת לצורות החיים שלנו. בתנאי החברה של עכשיו מבקשת בדרך כלל כל בחורה צעירה קודם כל אפשרות ללמוד מקצוע, כדי להכשיר את עצמה לחיים עצמאיים ואת חברה בחיים היא נוהגת לבחור לה לפי רצונה היא ללא אופוטרופסות מאיזה צד שהוא.

בחיים המשותפים של בעל ואשה הכל שייך לבעל — אפילו רוחי האשה מעבודתה מחוץ לביתה. „מה שקנתה האשה — קנה בעלה" אם יש לאשה רכוש על שמה — הבעל אוכל את פירותיו. הנדוניה של האשה — רכושו של הבעל היא.

אם חלתה האשה במחלת רוח והיא חשוכת מרפא, יכול הבעל לקבל היתר לשאת אשה שניה. ומה יהיה גורלה של האשה במקרה שבעלה חלה במחלת רוח שאין לה תרופה? לאשה כזו לא ינתן היתר להנשא לאיש אחר. לגבי האשה לא קיים שום היתר.

אלמנה שאין לה ילדים זקוקה „לחליצה". בלי „חליצה" היא „אשת איש". אם היבם ילד קטן, על האלמנה לחכות עד שיגיע „לבר מצוה". אם הוא נמצא מעבר לים עליה להביאו או לנסוע אליו. אם הוא ברוסיה — מקום שאסורה יציאה וכניסה, עליה להכנע לגורלה המר ולוותר על חיי משפחה.

העגונה. אחרי המלחמה העולמית הקודמת, נשארו באירופה עשרות אלפים עגונות. הפעם אחרי המלחמה האיומה הנוכחית יהיה מספרן בלי ספק עצום יותר. מה יהיה גורלן של כל הצעירות האומללות האלה? מלבד זה ישנם מקרים רבים שהבעל עוזב את משפחתו, נודד למרחקים, מקים לו שם משפחה חדשה ואינו מעוניין להודיע על מקום מגוריו. ואשתו הראשונה „עגונה" היא, לה אסור להנשא לאחר — „אשת איש היא". ועוברות שנים וחייה אבודים. למה תסבול כל כך האשה? הרי אין אנו חיים כיום בתקופת הגמל וסירת המפרש ואינם כבר כיום איים בלתי ידועים. זמננו הלא זמן הרדיו והאוי־רון. אם אין אדם מודיע על קיומו הרי אחת משתי אלה: אי שהוא אינו בחיים או שאין ברצונו לחזור למשפחתו הראשונה. למה איפוא תוסיף אשתו הראשונה של האיש, שעקבותיו נעלמו, לשאת את הכנוי „עגונה" הסוגר בפניה את הדרך לחיים חדשים? למה?

על כל תביעותינו מהרבנות הראשית להכניס תקונים בחוקים הפוגעים ברגשות האשה, המפקחים את זכויותיה, המקלקלים את חייה — מקבלות אנו תשובה אחת: „החוק הוא מן התורה ואין אנו רשאים להכניס בו שנויים". אולם חוקי התורה ניתנו „כדי לחיות בהם ולא למות בהם". הלא עין תחת עין חוק מן התורה הוא ותקונו — דמים — כסף. גם לנשוך נשך אסור מן התורה ומצאו היתר עסקא. לא ימצא חמץ בביתך בפסח והונהגה „מכירת חמץ" וכו' וכו'. וכששבנו לא"י בזמננו בתור עובדי אדמה ונתקלנו בחוק „השמטה" נמצא תקון גם לזה.

—ובטוחה אני שכל חוק מן התורה שיפריע לחיים הכל־כליים שלנו בארצנו — יתוקן בצורה זו או אחרת ע״י גדולי התורה שבארץ — ולא יתכן שהחוקים הפוגעים ישר בחיי האשה לא ימצאו את תקנתם הם.

על התאחדות נשים לשווי זכויות מוטלת חובה גדולה להוסיף לדרוש ביתר שאת וביתר עוז את שפור מצבה החוקי של האשה — והאשה הנשואה במיוחד. כי פרוש דבר זה הוא לא רק שפור מצב האשה האם, כי אם גם תקון מצב ילדיה ואף שמירה על שלמות המשפחה כולה.

אמנם ישנו חלק מסוים בישובנו כאן ובתוך עמנו המפורר עדיין בתפוצות הגולה שאינו חוגל בקדושת „הרכוש״, אינו מעונין בדיני ירושה ואינו נזקק גם להיתר, כדי לסדר את חייו הפרטיים. אולם הישוב רובו ועמנו בכללו שואף לבנות פה את „ביתו״ ואת עתידו על יסודות עברו מתוך התאמה עם דרישות הזמן והדור.

אכן, רחוקה היא עדיין הדרך לשויון המלא של האשה בישוב בכל שטחי החיים, אך עלינו לחתור ללא לאות לקראת מטרת זו עד שנגיע אליה.

פ. מטמון־כהן

האשה הנשואה משוללת שליטה חוקית על רכוש ביתה

רבים הם קפוחי הזכויות של האשה הנשואה בישובנו, אך עולת על כולם בחריפותו הקפוח הכלכלי של האשה הנשואה. החוק הקיים אינו נותן לאם המשפחה כמעט שום זכות שליטה על רכוש ביתה.

בימים כתיקונם, כשיחסי האשה והבעל חדורים הבנה הדדית ורצון טוב חולך הכל למישרים. אם המשפחה כאילו שולטת בכל. היא המוציאה והמביאה ועל פיה ישק כל ביתה. „והשוררת״ בביתה אינה חוששת אף לרגע קט, ש„שלטונה״ זה ברכוש משפחתה על בלימה הוא תלוי וכי כל רוח בלתי מצויה עשויה לסלקו כתרף עין. היא אינה שמה אל לבה כי שלטון זה אינו מ י ו ס ד ע ל ח ו ק, אשר בשעת צרה היה יכול להגן על האינ־טרסים הכלכליים של האשה כאם וכעקרת הבית.

ואכן, די באי הבנה רצינית שתפול בין הבעל והאשה או סכסוך חריף שיתגלע ביניהם ועמידתה של האשה במשפחתה תתעורר עד היסוד. לא מעטים הם המקרים שאם משפחה, שעוד אתמול שלטה בביתה הנאה המלא כל טוב מתוך הכרה מלאה שכל זה מ ש ל ת הוא, תהפך בין יום לאדם מחוסר גג מעל לראשה וכסות לבשרה.

החוק הקיים עכשיו קובע שכל הנכסים שנאגרים במשפחה בשנות החיים המשותפים של האיש והאשה ש י י ב י ם ל„ר א ש ה מ ש פ ח ה״, ז.א. לבעל ב ל ב ד. ולאשה, שיגעה ועמלה בהנהלת משק הבית ובגידול וחנוך הבנים, אין בהם חלק ונחלה, וברצותו של הבעל יש לו אפשרות חוקית לשלול מאת אשתו את כל רכוש המשפחה ולהשאירה בעירום ובחוסר כל. ואת הדבר הזה יש ביכלתו להוציא אל הפועל באופנים שונים: על ידי סגירת כל הרכוש על המנעול או העברתו למקום אחר.

כדי לשפוך מעט אור על הבעיה החמורה הזאת יש ברצוני להביא בזה מקרים אחדים מהרשומים ביומנה של הלשכה המשפטית של ההת. לשווי זכויות בתל־אביב. תדברנה נא העובדות הקודרות בעדן.

א. כאילו בגנבה. דרך דלת פתוחה למחצה היא נכנסה ללשכה. גבוהה, אצילה. עיניה האפורות גדולות ומבוישות. הסתכלה לצדדין ברוצה להתחמק מעיני זרים. נכנסה וישבה על הכסא. התחילה לספר בהבליגה על דמעות. דבורה מקוטע. „באתי לבעלי בהיותי בת עשירים. רכוש רב הבאתי אתי מבית הורי. כספי שמש אבן היסוד לעסקיו בחו״ל. לפני כמה שנים באנו ארצה כבעלי הון. בעלי קנה בית גדול ונהדר. לפי הסגנון החדיש ביותר. הבית נרשם על שמו וכי חשבתי פעם שהבדל יש בכך על שם מי ירשם. חיינו בטוב. גם הילדים חונכו על כל טוב... והנה בא האסון.

יצאתי בקיץ לכמה שבועות לשאוף אויר הרים. בעלי לוה אותי כדרכו באהבה ובמסירות. לקיטנה לא בא הפעם לבקרני, התנצל שטרוד הנהו ביותר. כעבור ששה שבועות חזרתי הביתה. ב ע ל י לא פגשני בשובי. בא במאוחר. כמעט שלא הסתכל בי; פניו זועפים, פיו מכוון. התחיל להסביר לי כי סר לבו מעלי וכי התאהב באשה אחרת. „עלינו להפרד בטוב ובשקט, טען הוא. לשם מה מריבות ושערוריות. הרי אנשים בעלי תרבות

בפתיחות החגיגיות של הקונגרסים מקובל שיושבת ראש של משלחת מוסרת ברכה בשם ארצה. היו"ר של המשלחת שלנו היתה מברכת את הקונגרסים בשם ארץ־ישראל — ארץ העם העברי. צירותינו בקונגרסים האלה עומדות על משמר האינטרסים הלאומיים של עמנו. כך, הוצעה בקונגרס האחרון הצעה ע"י ב"כ אחת הארצות השכנות שלנו לבקש מאת הממשלות לאסור כניסת פליטים לארצות בלי נטילת רשות לזה מאת תושביהן. תודות למאמצי המשלחת של התאחדות הוסרה ההצעה הזאת מעל סדר היום. לעצם הופעת הצירות שלנו כבאות כח ארגון עברי לאומי מארץ ישראל היתה לעתים השפעה גדולה על צירות יהודיות, אשר השתתפו במשלחות של ארצות ומדינות שונות.

ההתאחדות לשווי זכויות השתתפה בכל הקונגרסים של הברית שנתקיימו בפרק הזמן שבין הצטרפותה לברית עד פרוץ המלחמה. הקונגרסים האלה נתכנסו: בשנת 1920 — בג'נבה, 1923 — ברומא, 1926 — פריס, 1929 — בברלין, 1935 — בקושטא והאחרון בפרוס המלחמה ב־1939 — בקופנהגן.

בין ההתאחדות ומרכז הברית אשר בלונדון קיימת חליפת מכתבים ערה. המרכז מראה התענינות רבה בכל המתרחש בארגוננו. מזמן לזמן אנו מוסרות לו דין וחשבון מפורט על מאמצינו והשגינו בכל שטחי פעולות ההתאחדות. — בימי האימה של הטבח והשמדה של אחינו באירופה קבלנו מנשיאת הברית מכתבים וטלגרמות בהם הביעה את השתתפותה הכנה בכאבנו ובאבלנו ונכונותה לעשות כל מה שיהיה ביכלתה למען הצלת הפליטים שלנו.

ד"ר חנה ברכיהו

מכתב למרכז

לכבוד
מרכז התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא"י
ירושלים.
ג.נ.

בעוד מספר ימים תחוג התאחדותכן את יובל 25 שנים לקיומה. בקשר לזה נזכרתי בחוב של כבוד שאני חייבת לארגונכן על פעולותיו למען קביעת עמדתה של עורכת דין בארצנו על יסודות של שוויון עם עורכי הדין כאן.

בתור מוסמכת למשפטים ע"י בית אולפנא גבוה בחוץ לארץ פניתי לפני 20 שנה אל ממשלת הארץ בבקשה לתת לי את האפשרות לעמוד בבחינות למען אוכל לעסוק כאן במקצועי. הממשלה הארצישראלית ענתה לי על כך שלפי חוקי הארץ מקצוע של עורך דין מיועד לגברים בלבד".

במאמצי להשפיע על הממשלה בירושלים ובלונדון להכנים שנוי בחוק הנ"ל, אשר יתן גם לעורכת דין את הזכות לעבוד בתנאים שווים עם עורך הדין, מצאתי עדוד ותמיכה גדולה מצד ארגוננן.

באמצעות הברית הבינלאומית של נשים לזכויות מדיניות פנתה התאחדותכן למיניסטריון המושבות בבקשה לאפשר לעורכות דין בארץ לעמוד בבחינות בארץ ולעסוק כאן אחר כך במקצוען. ביולי 1925 קבלתן תשובה מהמיניסטריון האומרת: שמר אמארי — מיניסטר המושבות — החליט לדחות את ההחלטה עד שלורד פלומר יתחיל לכהן במשרתו בתור נציב עליון של א"י ויוכל לתת את המלצתו בענין הנ"ל. ביונואר 1926 קבלה התאחדותכן עוד מכתב ממינסטריון המושבות ובו נאמר: „בטוחני למתן רשות לנשים לעבוד בתור עורכות דין בא"י עלי להודיעכן שלורד פלומר החליט לעת עתה לבלי לחוקק חוק חדש בשאלה הנ"ל".

למרות כשלון זה לא בלבד שהתאחדותכן לא הפסיקה את מאמצית למען עניני עורכת דין בא"י, כי אם הוטיפה ביתר שאת לעורר את דעת הקהל לטובתם. בהשפעת הברית הבינלאומית הוכנסו מזמן לזמן אינטרפלציות לפרלמנט הבריטי בשאלה הנידונה — בשנות 1926—29.

בשנת 1929 הגשתי לבית המשפט העליון בירושלים ערעור על פירוש החוק הקיים בעניני עורכי דין. אחרי עכובים מרובים וגם ויכוח ארוך, שבמידה נכרת עמד על פירוש המונח היורידי „בן אדם" (Person) אם הוא כולל גם אשה או לא... החליט בית המשפט העליון לטובת האשה.

אך הממשלה בא"י, שלא רצתה „לשנות את המצב

הקיים", הזדרזה מיד אחר פרסום החלטת בית המשפט הנ"ל והכינה הצעת חוק חדש שימנע מאת עורכת דין ע"י תקנות מיוחדות כמעט את כל אפשרות של פעולה והיא התכוונה ע"י כך לעשות לאל את החלטת בית המשפט העליון.

ושוב עמד ארגונכן בפרץ והוא תמך תמיכה מלאה במאמצי שהיו מכוונים נגד החוק המוצע.

ההתאחדות לשווי זכויות פנתה בתזכיר לממשלת הארץ בו מחתה נמרצת נגד הצעת החוק הנ"ל, העלול לקפח את זכויותיה של אשה עורכת דין. בתביעתה לתת לעורכת דין סטטוס שוה לזה של עורך דין הסתמכה התאחדותכן על התקדים הקיים בארץ זה מזמן והוא — העובדה שבפני בתי הדין העברים מופיעות ותובעות נשים. מבלי שאף רב אחד יתנגד לכך. בתזכיר שהתאחדותכן הגישה לממשלה היא דרשה להשוות בכל את זכויות עורכות דין לאלה של עורכי דין. היא התקוממה נגד נסיון זה של הממשלה לצעוד אחורנית בשטח שכבר נכבש ע"י האשה בארץ.

ארגונכן דאג לתת פרסום לבעיה של עורכת דין בעתונות העברית והאנגלית, בה הופיעו מאמרים נגד הצעת החוק הנ"ל ובה גם פורסמה תמצית תזכירכן אל הממשלה בשאלה הזאת. — כתוצאה מהמאמצים האלה הסירה הממשלה מעל הפרק את הצעת החוק הזה והחלטת בית המשפט העליון בדבר מתן זכויות מלאות גם לעורכות דין לעסוק בארץ במקצועה ללא הגבלות נכ"נסה לתקפה בשנת 1930.

מאז עברו כ־15 שנה. לפני בתי המשפט בארץ מופיעות עשרות עורכות דין העובדות בתנאים שווים עם חבריהן — עורכי הדין: יתכן שלרבות מביניהן בלתי ידועה העובדה שעזרתה הנמרצת של התאחדותכן היא שסייעה לסלול לפניהן את הדרך אל שדהפעולתן על יסודות של שוויון עם חבריהן — עורכי הדין.

אני רואה חובה נעימה לעצמי להביע לכן בשמן ובשמי אני את הוקרתנו ותודתנו על כל מה שפעל ארגונכן למען בצור עמדת עורכת דין בארצנו. אני מאחלת לכן ספוק מלא בעבודתכן. מי יתן וכל מאמציכן ישאו פרי נאה דומה לזה בו נתברכה פעולתכן למען קביעת שוויון זכויות של עורכת דין בא"י.

בכבוד רב

רוזה גינצבורג, עורכת דין

רחוקה עדיין הדרך לשויון האשה בישוב

לא פעם נזדמן לי לשמוע מפי גברים ואפילו נשים שעבר זמנה של מלחמת נשים לשויון זכויות בישוב ולהתאחדות לשווי זכויות. מכיון שכל מטרותיה כבר הושגו. אין יותר זכות קיום. ורבות הן ההוכחות לכך. האשה בישוב בוחרת והיא גם נבחרת. באספת הנבחרים — בפרלמנט שלנו — אחוז הצירות גדול פי כמה מזה של הצירות בפרלמנטים אשר לעמים הגאורים ביותר. לאשה ישנה אפשרות לתפוס מקום בכל ענפי חיינו ובכל מוסדותינו הצבוריים. האשה והגבר מקבלים חנוך שוה וכו' וכו'.

האנשים האומרים ככה מסיחים את דעתם מעובדה שמלבד הישגים מסוימים בשטח המדיני ובמקצת גם בשטח הכלכלי (כי בחיינו הכלכליים אינו שולט עדיין העקרון: שכר שוה עבור עבודה שוה לאיש ולאשה), ישנו תחום רחב ידים בו רואה האשה את עצמה מקופחת מאד. זהו תחום חוקי האישות כגון, דיני נשואין, גטין, ירושה, בעלות על רכוש המשפחה וכו'. כל דיני משפחה אלה קדומים מאד, בזמנם שמשו מגדלאור לגוים רבים. אולם במשך אלפי שנים — שנות נדודי ישראל בגולה — כמעט שלא חלו בהם שנויים ניכרים והם כאילו קפאו על שמריהם, בה בשעה שצורות החיים שלנו הלכו והתפתחו בינתים בהשפעת רוח הזמן והקדמה האנושית.

מצבה החוקי של האשה הנשואה בישוב בשטח האקונומי אינו הולם את עמדתה העצמאית של האשה בחיים והרי השפוט בעניני משפחה נמסר כולו לפני שתי עשרות בשנים לסמכותם היחידה של בתי הדין הדתיים שלנו. במשך כל 25 שנות קיומה תבעה ההאחדות לשווי זכויות ללא לאות תקונים ושפורים בחוקי המשפחה. ואמנם אפשר כבר להראות על הישגים מסוימים בשטח זה ואי־אלו תקנות רצויות בנוגע לחוק זה או אחר פורסמו ע"י מועצת הרבנות בא"י. כגון בעניני חליצה. מזונות. כתובה והיתר. אולם חלילה לנו להסתפק בזה.

התוצאות השליליות של סדר בלתי צודק זה לא אחרו לבוא לידי גלוי והתבלטו במיוחד במקרה אסון של מות הבעל. כי במקרים כאלה האשה — האלמנה — אינה יורשת לפי החוקים שלנו וכל נכסי דלא ניידי של המשפחה עוברים לידי יורשים אחרים או אופוטרופסיהם. והאשה שעמלה קשה ואולי גם סבלה מחסור משך הרבה שנות חיה למען רכישת הבית כדי להבטיח לה פנה לעת זקנה — נמצאת פתאום מחוסרת גג ולעתים גם מחוסרת לחם. אותו הדין הוא במקרים של סכסוכי משפחה כשאין הרכוש נרשם גם על שם אם המשפחה, כי גם אז נשקפת לה הסכנה להשאר בערום ובחוסר כל.

מתוך שאיפתה להבטיח את עמדתה הכלכלית של האשה הנשואה במשפחתה, עוררה ההתאחדות לשווי זכויות תנועה בצבור הארצישראלי להפצת הרעיון שרכוש המשפחה, הנרכש כרגיל ע"י הבעל והאשה כאחד, יהא רשום על שני השמות האלה לפי צו הצדק והיושר. ההתאחדות פתחה בפעולת הסבר רחבה בערים ובמושבות. ובשנות 22—1921, עם התחלת בנין השכונות החדשות בית־הכרם, תלפיות ועוד בסביבות ירושלים, כנסה ההתאחדות אספות הסברה בשאלה זו בהשתתפות עורכי דין ומומחים אחרים, בהן הראתה על הצורך לרשום את הבתים החדשים הנבנים בשכונות האלה על שם האיש והאשה, כדי למנע תקלות חמורות העלולות להתרחש בחיי האשה הנשואה בנסיבות מסוימות. חברות התאחדותנו נהלו מו"מ עם מנהלי הבנקים שהקציבו הלוואות לבניני השכונות האלה והתאמצו להשפיע אליהם שלא יעכבו את מתן ההלוואות לבתים שיהיו רשומים על שני שמות. המאמצים האלה של ההתאחדות נשאו פרי, וכעת גם הנשים וגם הצבור העירוני בכללו חדורים הכרה שלאם המשפחה יש זכות מלאה על מחצית רכוש משפחתה היא וכתוצאה מזה הנכסי דלא ניידי בערים הם ברובם הגדול רשומים עתה על שם האיש והאשה כאחד.

אותה הבעיה קיימת לא רק במושבות במקום שקרקעות המתישבים הם רכוש פרטי, אלא גם בנקודות ישוביות על אדמת פיק"א וקה"ק.

החברה פיק"א מכירה את בעלות אבי המשפחה בלבד על יחידת ההתישבות שהיא מסרה לו. במקרה של מותו אין פיק"א מסכימה להשאיר במשק את אלמנת המנוח בטמכות בעלת המשק, למרות זה שהיא השקיעה בו את מיטב כחותיה. באופן הטוב ביותר מתמנית האכרה — האלמנה — כאופוטרופוס על משק ילדיה עד שאלה יגדלו. ובהגיע הבנים לגיל בגרות נעשית האם המוציאה והמביאה במשק, לאדם תלוי בחסדי בניה. ואירעו מקרים מזעזעים אחדים ביהודה ובגליל כשהבנים תראו קשיחות לב לגבי אמם הורתם וזו ראתה הכרח לעצמה לעזוב את ביתה בחוסר כל.

אף במושבים ובעיקר במשקי עזר ושכונות מגורים, המוקמים על אדמת קרן הקיימת, עמדה בעיה זו של הרשמת הרכוש על שני שמות — האיש והאשה — בעינה. חברות ההת. לשווי זכויות פנו בשאלה זו אל הנהלת קה"ק עם הסבר בדבר התקלות שיכולות לצמוח לאשה מצורת התקשרות עם אבי המשפחה בלבד. קה"ק סרבה לערוך את החוזים עם שני כ"כ המשפחה לא מטעמים עקרוניים כי אם מנמוקים פורמליים.

מועצת הפועלות באה אף היא בדרישות נמרצות לרשום את הקרקע על שני השמות — של האיש והאשה.

חברות ההתאחדות הוסיפו את מאמציהן בכוון זה לפני הנהלת קרן הקימת, היו לה גם פגישות אחדות בענין זה עם המנוח מ. אוסישקין ז"ל.

לבסוף קבלה קה"ק את העקרון, שלפי בקשת בני המשפחה יערכו החוזים על שם האיש והאשה. ובשנת 1938 הוצא בפעם הראשונה הרעיון הזה אל הפועל.

ח. פינסוד־סוקניק

קוים ושרטוטים של עבודתנו התרבותית

ההת. לשווי זכויות בפתח־תקוה

משך מאות שנים היתה רווחת הדעה בקרב הצבור היהודי שאין לאשה לצאת מגדר עבודתה היום־יומית המוקדשת למשק ביתה ולדאגה לילדיה, כי כל התעסקות צבורית עלולה להסיח את דעתה של האשה מהעיקר — ממלוי חובותיה לגבי ביתה.

אמנם בשנים האחרונות חל שנוי ניכר ביחסי החב־רה לעמדתה של האשה, אולם נתנה האמת להאמר, כי גם עכשיו קימת הסתייגות ברורה כלפי האשה מבחינת כושר פעולותיה בשטחים רבים, יותר מדי בולטת הנטיה לבקר קשה את פעולות האשה ולמנות ולספור את לקוייה הנסתרים והנגלים כאחד. אמרנו, אין תקנה להלך רוח זה, אלא בפעולות נשים בשטחים שונים של חיינו, בפעולות מרוכזות ומתוכנות היטב, אשר בהן תבאנה לידי גלוי כל המסירות והיעילות שבמעשי האשה, כי רק אלה עשו־יות לסלול את הדרך בפני האשה להשפעתה על חיי הצבור.

אנו החלטנו לגשת לעבודה תרבותית מסועפת המכוונת לצבור הרחב ובעיקר לאלה שמקרוב באו למושבתנו מתפוצות הגולה וששפתנו ותרבותנו היו להם כ„ספר החתום". באופן מיוחד השתדלנו למשוך לתוך מעגל עבודתנו התרבותית את האשה, את האם היהודיה, כדי לעורר בה הכרה עצמית וענין במצב האשה ובגורל האשה.

אנו פתחנו את הפעולה במחזור רחב של הרצאות על נושאים מדיניים, ספרותיים והסטוריים, על תולדות תנועת האשה בעולם, מלחמתה לשחרורה והשגיה ועוד. ההרצאות האלה משכו אליהן קהל מגוון משכבות שונות וגם מקרב העולות החדשות שהתקרבו באופן זה לתרבות הלאומית, ביחוד עם קביעת השעורים לתנ"ך.

האשה מצאה בלמוד התנ"ך תנחומים ללבה הדואב, כבחבלי קסם היא נמשכה אחרי הטפוסים בעלי הרגשות עמוקים שידעו לסבול ולפעול. האשה מצאה את השביל למקורות האומה, מהם שאבה מסירות ונאמנות ללאום ולארץ כת דרושות לנו בשנים הגורליות האלה.

לעתים קרובות נזדמן לי לראות בשעורים האלה כשאם ובתה קוראות יחד בפרק התנ"ך, יחד מעיינות בפרק זה ויחד הן מתקשרות והולכות באותם הנכסים הרוחניים שטפחו בנו את האמונה ביעוד הלאומי שלנו ושמרו על נפשנו מנוח וכליון.

אבל אנו לא שקטנו עד אשר עלה בידינו לפעול גם לטובת הפצת שפתנו. לא בנקל מצאנו פתרון רצוי לשאלה זו: ראינו בשעורי הערב לעברית שנפתחו מטעם מוסדות שונים לא רבו ביותר הלומדות ונוכחנו שיש צורך בגישה אחרת לבעיה זו של הקנית הלשון העברית לאשה העולה. ראינו בהכרח ליצור תנאים נוחים בשביל אם המשפחה הטרודה והקשורה לביתה ואנו פתחנו „פנות" לדבור העברי בבתים פרטיים, באוירה נוחה ומשפחתית, במקומות רבים ושונים במושבה, כדי לאפשר לכל אשה, השואפת לרכוש לה את ידיעת השפה, להש־תתף בהן, בסביבה הקרובה לביתה. „הפנות" האלה הת־חבבו מאד על המבקרות בהן ומספרן הלך וגדל.

לא אשכח לעולם שעור אחד שהיה בו משום שלומים לנו על מפעל זה. בליל סערה ומטרות עז מצאתי באחת „הפנות" האלה בבית הגב' ק. לתמהוני הרב 15 לומדות ולומדים שבאו אל השעור ולמדו מתוך התלהבות רבת מלים ובטויים חדשים מתוך שיחה על הנושא: „הגשם והרוח". ומה רב היה אושרם של המתלמדים כאשר יכלו, בחזרנו יחד מהשעור הביתה, להשתמש במלים החדשות למעשה ומתוך שמחה רבה היו חוזרים על הפסוקים: „רוח חזקה נושבת", „אני דורכת בבוץ", „לי ערדלים" ועוד.

השעורים האלה גשרו גשר בין ביה"ס ובין בית המשפחה של העולים. הבית על הלועזיות שלו ואוירה הגלותית שבו עמד לרוב כצר ואויב מול בית הספר. הילד־העולה היה מרגיש בהתנכרות הוריו למה שבית הספר היה מרים על נס וככה היתה נוצרת סתירה מכאיבה בלבו. לא כל הילדים יכלו להתפשר עם מצב דברים זה. בידי מפעל „הפנות" עלה במדת מה לגשור את הגשר מעל „תהום רבה" זו. הוא נתן לאם־העולה את היכולת ללמוד את הדבור העברי בתנאים קלים ונוחים וע"י כך אפשר לה לבוא במגע קרוב יותר עם בית הספר בו לומדים ילדיה, להכיר את דרכיו ולעמוד על שאיפותו,

ז א. להבין אותו ולקבל את מרותו הרוחנית. הרבה עזרו לתהליך זה הילדים עצמם. מן הראוי אולי לציין בזה מקרה אופיני אחד.

באחד הבקרים, בשעה מוקדמת, באה לביתי הגב' ל' ובקשה מפליאה בפיה: „קבלוני נא לאחת „הפנות" לדבור העברי", אמרה לי. (ועוד לפני ימים אחדים היא סרבה להשתתף בהן על אף הפצרותי!) וכששאלתיה בזהירות לסבת השנוי בדעתה, היא ספרה לי בדמעות על בנה יחידה שלא נענה לקריאתה לגשת אליה בשעת פגישה ברחוב. בשובה לביתה היא דרשה מבנה באורים על העלבון שהוא העליב אותה. על זה ענה לה בנה מתוך כעס עצור: „אל תפני אלי, אמא, ברחוב. כי לא אענה לך. מתביש אני שאמי מדברת אלי גרמנית; השפה הזאת נמאסה עלי". ודברי הבן פעלו את פעולתן.

לתואצות המבורכות של „הפנות" סייעו לא מעט השיחות המרוכזות שלנו על חגי ישראל. הלומדות היו נמשכות אל השעורים האלה מתוך מסירות ודבקות מיו־חדת. נראה היה שהשיחות הללו היו מעלות מעומק נפשן זכרונות נעורים יקירים על מנהגים וסדרי חגים במשפחותיהן בעבר הרחוק. הלבבות היו נפתחים לקראת כל מלה והסבר והם היו נקלטים במוחם בקלות מפליאה.

זכור לי היטב השעור בו למדנו את ההגדה של פסח. מה ערה ועמוקה היתה התענינות הלומדות בחומר זה באיזו יראת כבוד השתתפו כולן בשיחה הזאת! אי אפשר לי לשכוח גם ליל חנוכה אחד, בו ישבו הלומדות סביב השלחן וקראו „בדחילו ורחימו" ספור על „חנה ושבעת בניה". דמעות זלגו מעיני אחדות ותלמידה אחת העירה: „ככה הוא המצב גם בימינו אנו; מחללים את בתי הכנסיות ושורפים והורגים"... — השיחות האלה על חגים ומועדים חזקו את הכרתן הלאומית של הלומדות „בפנות" ועוררו בהן התענינות בבעיות העם.

הפצת הדבור העברי בפי אמהות במושבתנו היא תוצאה ישירה של מאמצי חברותינו המסורות בלב ונפש לרעיון התחיה ואל השאיפה העמוקה להרים את קרנה של האשה — של אם המשפחה. השאיפה הזאת היא שמאמצת אותן לקרב את האשה אל מקורות האומה ואל ערכי תרוח והתרבות שלנו. כי אין זכות קיום לכל קניני הרוח שלנו ולהשגים הגדולים ביותר בחיינו, אם אנו — הנשים — לא נכנס לתוך מעגל החיים הצבוריים ות־תרבותיים על כל גלוייהם כאן במולדתנו.

רבקה גוזני

יל"ג כלוחם לשחרור בת ישראל

ביום מלאות 25 שנה לקיום הארגון התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות בא"י, ברגעי סיכום וחשבון הנפש, נפנים הפנים מאליהם אחורנית. אנו רואים את הדרך רבת המכשולים וסוגת היסורים שעברה בה האשה העבריה. את המשאלות הישנות, הכואבות שבאו במדת מה על מלואן. ואת האישים הדגולים שלוונו ועזרונו בשושבינותם להגיע עד הלום. וכאשר אנו עומדים עם הפנים מול העבר האין מזדקרת בראש וראשנה, בכל הודה וגדולתה דמותו הבלתי נשכחת של המשורר יהודה ליב גורדון? הרי הוא היה הסניגור הגדול של האשה בכל הדורות. הוא לחם בשער מלחמת תנופה לטובת שחרורה. נפץ בקרדומו־עטו חומות שגרה ודן כבלי שעבוד להיתוך.

בשירו הנפלא „קוצו של יוד" הוא השחיל את כל הקיפוחים וההגבלות כלפינו על חוט שני ספרותי, מגת אותם אחד־אחד. הוקיעם לפני העם ותבע בתקפיות בקולנות את סילוק הבתמים האלה משמש מוסרנו. — מוסדות ההשכלה סגורים בפני האשה.

הֵן תּוֹרָה לָךְ תִּפְלָה, יֹפִי לָךְ דֹּפִי,
כָּל כִּשְׁרוֹן לָךְ חֶסְרוֹן, דַּעַת מְגֹרָעַת.

בסידור יש בטוי מעליב לאשה.

טוֹב לָךְ כִּי לֹא תֵדְעִי שֶׁפֶת אֲבוֹתַיִךְ
כִּי בֵּית אֱלֹהַיִךְ בִּפְנֵיךְ נָעֲלוּ
כִּי עַתָּה לֹא תִשְׁמְעִי בִּרְכַּת מְנַאֲצַיִךְ
„שֶׁלֹּא עָשָׂם אִשָּׁה" יוֹם יוֹם יִתְפַּלָּלוּ

בשעת הנשואים אין שואלים מפי האשה את הסכמתה.

כְּחֶפֶץ נִמְכָּר, מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת אֹתְ עוֹבֶרֶת.
הָאֲרַמִּים הֵם כִּי פִּי נַעֲרָה יִשְׁאָלוּ

וכן ממשיך יל"ג ומראה את כל מדורי לבה של האשה ותיאור מזעזע זה הרעיד את הלבבות. הדור נער מעלין

אבק קדומים, האדיקות צרת הנפש רפתה, מנהגים מכבי־דים בטלו, הוכנה הקרקע לשנוי ערכין וצלצלה השעה לשחרור האשה. מוסדות ההשכלה נפתחו לפניה ואתם גם מקורות העבודה השונים, השקפת העולם החנוטה על הצורך בישובת האשה בבית עברה ואמנו יצאה מהיגטו הפרטי שלה לתוך הגיטו הכללי היהודי.

וביום חגנו זה — חג היובל — זכור נזכור את אלה שנתנו לנו יד בשעת המאבק, על כלם יבורך זכרו של יל״ג, אשר לחם כיהושע ביריחו ע״י צעקה ותקיעה בשופר הספרות, חומות יריחו נפלו, אף חומות המסורת נתמוטטו. יהי ברוך על כך יל״ג.

לאה זלוטרבסקי

מהרהורי אם

רבה וחשובה היא הפעולה שנעשתה ע״י התאח־דותנו עד כה ועתה יש ברצוני לעמוד על נקודות אחדות בחיינו.

ידוע הוא שהרבה תלוי באשה, כמובן אם היא אינה נתקלת במשפחתה בהשפעה מתנגדת ומכרעת, העושה לאל את מאמציה היא.

אם האשה מקבלת באהבה את חבלי היצירה של התחדשות העם והארץ, היא נותנת את הכוון הזה לכל המשפחה, אחרת היא, אם האשה אינה מוכנה לשום קרבן לשום ויתור על הנוחיות שהיו לה בגולה, ואז היא מושכת את כל המשפחה אחריה. ועוד, אם האשה האם — היא בעלת הכרה לאומית, אם היא מבירה ומחשיבה את כל ענפי בנין האומה, אם היא מתאמצת לפי מדת יכולתה לקחת חלק פעיל בעבודה צבורית במובנה הרחב ואם היא חיה את כל אלה, אז הרוח בבית לאומית היא. הבנים מושרשים בארץ, נענים לכל קריאה לאומית והם הממשיכים את דרך הראשונים. אחרת היא אם האשה רחוקה ממצוות הארץ, אז שוררת גם בבית רוח של התנכרות. הילדים שואפים להנאה פרטית בלבד ואם קורה שהבן מוכן להענות לצו הלאום, מפריעה לו האם ללכת בדרך החלוצית. מקרים אמנם נדירים, אבל עצובים עד מאד.

יש גם לעמוד על תפקיד האשה בחיי המשפחה בארץ. על האשה לזכור ולדעת, כי תפקיד מכובד ואחראי הוטל עליה, לחנך דור הבונה את עתיד העם, לה ניתן ליצור את הוי ביתה ולעצב דמות ילדיה ואשריה, אם מזלה גרם לה להגשים את רצונה הטוב מתוך הבנה הדדית עם חברה בחיים. על האשה להתאמץ ולבליג על הרבה מצבי נפש ולשמור מכל משמר על הרוח הטובה שתהא שוררת בבית; עליה להקפיד על יחסי כבוד ואהדה בינה ובין האב, כדי שגם בין הילדים תתמיד מסירות בין אח לאחיו.

על האם גם לשאוף לכך שתהא לה שפה משותפת עם בניה. לשם זה עליה לא לקפוא על שמריה, ולא להיות אם מפגרת, אלא עליה להוסיף ללמוד ולהתקדם, למצוא תמיד זמן לקריאת עתון וספר — ולתקדם יחד עם ילדיה, כי רק אז תרכוש לה את כבוד בניה. עליה לדעת כי לילד דרושים לא רק מזון ובגד נקי, דרושה לו גם שפה נקיה, תרבותית וגם מאור פנים רוחני של האם. והעיקר יש לשמור. עד כמה שזה רק תלוי באשה, על שלמות קן המשפחה. כל פרוד בבית פוגע קשה בנשמת הילד ולעתים אף שובר את רוחו לכל ימי חייו. נתאמץ נא לעשות כל מה שבכחנו למען לקיים משפחה בריאה ושלמה ואז גם הדור הצעיר יגדל בריא ושלם בגופו ובנפשו.

יהודית חצרוני

השתתפותה של ההתאחדות לשווי זכויות

בבחירות לאספה־נ

אחרי התלבטויות רבות וממושכות החליטה „האספה המכוננת" השלישית בטבת תרע״ט (1919) על מתן לאשה זכות בחירה אקטיבית ופסיבית לאספת הנבחרים, אולם כל מה שקדם למתן זכות זו נתן יסוד להניח שגם בין כתלי אספה״נ עתידה האשה לעמוד אולי שוב בפני מאבק חדש לזכויותיה המדיניות. היה הכרח להעביר לאסה״נ מספר נשים־נבחרות גדול ככל האפשר, למען תוכלנה לעמוד במערכה הכבדה בשעת הצורך.

תחיים הפוליטיים בישוב לא היו עדיין מפותחים כל צרכם. היו קיימות אז שתי מפלגות פועלים: „אחדות עבודה" ו„הפועל הצעיר" וזרם בלתי מלוכד של חוגים מתקדמים. ההתאחדות לשווי זכויות הועמדה בפני פתרון הבעיה מה הם האמצעים שבעזרתם אפשר יהיה למשוך אל החיים הצבוריים את רוב מגינו של צבור הנשים בישוב, שנמצאו מחוץ למסגרת הצרה של המפלגות באותו זמן; צריך היה לפתור את השאלה איך להחדיר ללב האשה את ההכרה שבמלחמה לזכויותיה עליה לסמוך קודם כל על כוחות עצמה ושעליה להתאמץ לשלוח אל אסה"נ מספר נבחרות גדול ביותר, כדי שתעמודנה על משמר זכויותיה בכל עת ובכל שעה.

אחרי הסוסים רבים החליטה ההת. לשווי זכויות לבחור בדרך יחידה במינה ומקורית, שאין לה תקדים בתנועות נשים אחרות; היא החליטה ללכת אל הבחירות לאסה"נ ברשימת נשים מיוחדת. בהחלטה הזאת היו גלומות שתי מטרות: הראשונה — לעודד את הנשים לפעולה מאומצת למען בצור עמדתן המדינית בישוב והמטרה השניה — להשפיע בעקיפין ע"י עצם קיומה של רשימת נשים מיוחדת על המפלגות הקיימות במובן זה שאלה תראינה הכרח לעצמן לתת גם למעומדות מקומות בטוחים ברשימותיהן.

על סמך נסיון של 25 שנה יש לנו הרשות המלאה להגיד שהצעד הנועז הזה של ההתאחדות לשווי זכויות הוכתר בהצלחה. הנשים הבלתי מאורגנות בישוב התלכדו מסביב לרשימת הנשים המיוחדת, הן נתנו לה את קולותיהן והעבירו מספר נבחרות די גדול באופן יחסי. ההוכחה לכך היא העובדה שמספר הצירות, שנבחרו ע"י „רשימת הנשים" לאספת הנבחרים הראשונה, השניה והשלישית — לכל אחת לחוד שוה למספר הצירות הכללי שנבחרו ע"י כל המפלגות והזרמים יחד. וככה עלה בידי „רשימת הנשים" להכפיל את מספר הנשים הנבחרות בשלש אסה"נ הראשונות. גם המטרה השניה הושגה במדה לא קטנה, מתוך התחרות עם רשימת הנשים נאלצו רוב המפלגות להקצות מקום „מכובד" גם למספר מועמדות.

ואלה שמות הצירות באספת הנבחרים שנבחרו מטעם „רשימת נשים מיוחדת":

אספת הנבחרים הראשונה — (י"ח אייר תר"פ — 19.IV.1920).

שם הרשימה — „אגודת נשים" (אחר כך הת. לשווי זכויות).

5 צירות: הגב' גיסין־שרויט א. — פתח תקוה. ייבין אסתר — תל־אביב — אחר כך מטמן־כהן פ. תל־אביב. פוחצ'בסקי נחמה — ראשון לציון, רוזנברג חמדה פתח־תקוה, שופין חנה — צפת.

2 צירות: עוזרקובסקי (עזריהו) שרה — ירושלים, קטינקא יהודית — חיפה, נבחרו ע"י רשימת המתקדמים.

7 צירות שייכות לאגודת נשים, ו־7 צירות — לכל שאר המפלגות. יחד 14 צירות 4½% מהמספר הכללי.

אספת הנבחרים השניה — (י"ט כסלו תרפ"ו — 5.XII.25).

רשימת נשים ארצית — „התאחדות נשים לשווי זכויות".

12 צירות: אשבל רוחמה — פתח תקוה, אברונין שמחה — תל אביב, טברסקי עדת — תל־אביב, ייבין אסתר — תל־אביב, כגן הלנה ד"ר — ירושלים, כרמית פרחה — חיפה, מטמן כהן פ. — תל־אביב, מיוחס מרגלית — ירושלים, עזריה שרה — ירושלים, פוחצ'סקי נחמה — ראשון לציון, פינסוד־סוקניק ח.—ירושלים, קלויזנר צפורה — ירושלים.

12 צירות נבחרו ע"י הרשימה ההת.לשווי זכויות. 12 צירות — ע"י שאר המפלגות. יחד 24 צירות — 11% מהמספר הכללי.

אספת הנבחרים השלישית — (ט"ו טבת תרצ"א — 5.I.1931).

רשימת נשים ארצית — הת. נשים לשווי זכויות והס. נשים עבריות.

3 צירות: סולד הנריטה — ירושלים, עזריהו שרה — ירושלים, כגן הלנה ד"ר — ירושלים.

3 צירות נבחרו ע"י רשימת נשים, 3 צירות — ע"י שאר המפלגות. יחד 6 צירות — 9% מהמספר הכללי.

אספת הנבחרים הרביעית — (י"ב אב תש"ד — 1.VIII.44).

רשימת נשים ארצית — הת. נשים לשווי זכויות והס. נשים ציוניות (ויצ"ו).

4 צירות: כגן רחל — חיפה, עזריהו שרה — ירושלים, אשבל שרה — ירושלים, איזנברג מיכל — רחובות.

4 צירות — ע"י רשימת נשים, 22 — ע"י שאר המפלגות, יחד 26 צירות, 15% מהמספר הכללי.

ש. ע.

ציון

לחברות נעדרות

בסקרנו בימי יובל אלה את הדרך, בה עברה ההת. לשווי זכויות, הננו מעלות על לבנו מתוך רחשי תודה והוקרה את זכר חברותינו שהלכו לעולמן. הננו נזכרות בחברותינו והפעילות — חברות הועדות — שסייעו בכחן ובמרצן לבצור עמדת האשה העבריה בארצה, ואלה שמותיהן:

ד"ר רוזה וואלט־שטרוס — נשיאת ההתאחדות לשעבר. ד"ר מרים נופך, נחמה פוחצ'בסקי, רבקה אמירה, ל. וילקוביץ, אסתר סילמן ושרה דינגוט.

יהיה זכרן שמור בצרור החיים.

זכרונות

מהימים ההם

ראשון לציון

הימים ימי שלהי דקיטא. הישוב הקטן דל ומנוון. תל־אביב המטרופולין נתרוקנה מיושביה. הרעב אורח קבוע ברוב בתי המושבה המלאה מפה לפה גולים מתל־אביב ויפו. אין רואים קץ ותכלה למלחמה. הגזרות מת־חדשות חדשים לבקרים.

ופתאום בבוקר בהיר אחד נתבשרנו: המושבה מוקפה מכל עבר. חפושים. על כל הגברים לבוא לבית הכנסת. כל באי בית הכנסת הוגלו לדמשק. זקני המושבה ועסקניה נאסרו ונשלחו ירושלימה. בין־יום נהפכה המו־שבה לממלכת נשים. הנשים ממלאות את כל התפקידים במושבה, וכך יום אחר יום.

מורגשת קרבת החזית. נשמעות יריות עמומות ההלכות וקרבות. יום אחד ועל גבעות המושבה מלחמה ממש ובו בלילה נסוג הצבא התורכי. הבוקר אור. מצד אחד שורה ארוכה של הנסוגים על תחמשתם הכבדה ומצד השני כבר נראה הצבא הכובש. על סוסים אבירים נכנסו האוסטרליים עם נוצות בכובעיהם. אמיצים ומחיכים. נשמה לרוחה המושבה. הגולים חזרו לתל־אביב ויפו.

בינתים התחילו להגיע שמועות על גאולת ישראל. על הצהרת בלפור. ידיעות בלתי ברורות על דוקטור או פרופסור משלנו אשר השיג את כל־זה. עתה נשיאנו הנערץ פרופ' חיים וייצמן שאנו חוגגים בימים האלה את יובלו השבעים. הלב פועם בחזקה. הישוב בשטח הנבבש מתעורר לתחיה. יש להתארגן. הגאולה צריכה למצוא אותנו מוכנים לכך. ומה תפקיד האשה בכל התכונה הזאת? לכאורה לא היינו מקופחות במושבה. אולי משום שלא התעמקנו בשאלה זו.

ראשון לציון נתברכה במספר נשים בילוי"ות. בעלות הכרה ציונית עמוקה וממילא גם בעלות הכרה לזכות שוה לאיש ולאשה ולחובת האשה להשתתף בחיי הצבור. נשים אלה התעוררו עתה לפעולה בקרב הנשים. בראש החבורה הזאת עמדה האכרה הסופרת נחמה פוחצ'בסקי ז"ל.

זו האשה החמודה קטנת הקומה והזריזה. אשר לכל מקום באה בזמן הנכון והשמיעה את דבורה הקצר והקולע. הסדר ונקיון המוחלט אשר שררו בביתה, בחצרה, לבושה

המתוקן והנקי ללא רבב. גנת הירק וגן הפירות שלה אשר הצטיינו תמיד בכל פרי בכיר. משק החלב שלה והחזקת הבית בטעם וחסכון — כל אלה שמו לאל את טענות הגברים, שאם האשה תקח חלק בחיי הצבור, יהיה זה על חשבון חובותיה לבית ולמשפחה. — ובכל אלה לא אמרה די, אלא עסקה בצרכי צבור באמונה. לינת הצדק במקום הוא פועל כפיה; הטפול במשפחות התימנים אשר זה מקרוב באו הוא בסדר יומה. ועם כל אלה מצאה לה זמן לכתוב את ספוריה הקטנים המושכים לב. לא היתה מחסירה כל הרצאה או אספה. עתה עם התעוררות הישוב לפעולה צבורית וארגונית מצאה היא כר נרחב לפעילות חדשה. לא רק היא לבדה פועלת, אלא היא מתאמצת להפעיל אחרות, מבית לבית הולכת היא ומזעיקה את הנשים לאספות, אבל רק מעטות עוזרות על ידה.

הנשים הצעירות מטופלות בתינוקות ואינן מתפנות לעבודה זו. הקשישות אין להן די מרץ ועניין בכל אלה. רק היא לבדה אינה יודעת ליאות, נוסעת מזמן לזמן לתל־אביב ומקבלת הוראות ועדוד לפעולותיה. ושם במרכז יושבות שרה טהון ז"ל ותבדלנה לחיים אסתר ייבין ועדה פישמן; יתר העסקניות עודן בשטח הבלתי נכבש — בשומרון ובגליל.

באים הגדודים היהודיים — האמריקאי והאנגלי. שדה הפעולה הולך ומתרחב. הטפול בחולים שבאו מרחוק והתנדבות לגדוד העברי הארצישראלי הכו גלים וסחפו בזרם את כולנו. הנשים אף הן רוצות לתת את חלקן להתגיסות, אולם אין שומע להן לא בישוב ולא במפקדה הצבאית.

והנה נכבשה ושוחררה כבר כל הארץ, הוקם הקשר בין כל חלקיה וכל המרץ מתרכז בבחירות לאספת הנבחרים הראשונה. יש להפעיל את כל נשי הישוב לקראת הבחירות האלה. נשי יהודה יש להן ותק בשאלה זו לגבי נשי השומרון והגליל. מתחילות נסיעות מהכא להתם לשם תעמולה. הגברים מביטים עלינו קצת בהיתול וקצת בפחד, בבחינת „נשים משלו בנו". סעד ותמיכה קבלנו רק מהחוגים המתקדמים ומהפועלים. ובעצם העבודה הרותחת וממש ערב הבחירות, באים אלינו בהצעה ודוקא מבין החוגים המתקדמים, אותם שעודדו אותנו ותמכו בנו במלחמתנו, לוותר „הפעם" על השתתפותנו באספת הנבחרים, כי אנשי „המזרחי" והחוגים הדתיים אינם רוצים לשבת אתנו יחד באספה, באשר נשים אנחנו. „ועליהם הרי אי אפשר לותר, באשר הם מהווים חלק חשוב בארץ, אבל עלינו — נשים — המהוות מחצית הישוב אפשר ואפשר לוותר בנקל. ולא עוד ששומה עלינו מרצוננו הטוב ומתוך הבנת המצב לותר וזה כמובן רק „הפעם". נקל לשער את הסערה שקמה בתוכנו. ההצעה הזאת של ויתור מצדנו השיגה מטרה הפוכה. היא הוסיפה אבק־שריפה לתוך מלחמתנו. הנשים שעד עתה הסכו אם לתת יד ללוחמות לשווי זכויות, נוכחו לדעת שהמלחמה הזאת היא מלחמתן. הכחות נתלכדו והמאמצים הוגברו ונשאו פרי. אמנם, נציגות הנשים באספת הנבחרים הראשונה היתה לא גדולה, אולם הפרינציפ ניצח. ואם בבחירות האחרונות לאסה"נ הרביעית נבחר מספר די גדול של צירות מכל הזרמים, ללא כל התנגדות וויכוחים, הרי הוכשרה הקרקע לכך ע"י הלוחמות הראשונות לזכויות האשה.

בתיה הלוי

רשמים מקונגרס בינלאומי

באמצע שנת 1939, בפרוס המלחמה העולמית הנוכחית, השתתפתי במשלחת מטעם ההתאחדות לשווי זכויות בא"י בקונגרס הבינלאומי שהתקיים בעיר המפולאה קופנהגן — בירת דניה.

זה היה מחזה מרהיב עין לראות בשבת יחד מאות רבות של נשים מכל קצוות תבל שנתכנסו כאן חדורות רעיון אחד משותף לכולן — רעיון של שוויון האשה, המאחד לחטיבה אחת את כל הנשים האלה בעלות השקפות ודעות שונות, כל הצירות האלה שבאו מכל פנות העולם באו להלחם נגד אי־שוויון והפליה שהם מנת חלקן של נשים.

רושם עז ובלתי נשכח עשה עלי כמו על שאר חברות המשלחת (אנו היינו ארבע) מאורע שהיה קשור עם הצעה שהוכנסה להצבעה ביום האחרון של הקונגרס. תוכן ההצעה הזאת היה בערך זה: אסור לתת בארץ מקלט לפליטים בלי הסכמת תושבי המ־

קום". היא הוכנסה ע"י יו"ר של המשלחת המצרית. כוונת ההצעה המוסואה הזאת היתה ברורה — היא היתה מכוונת לנו ושאפה לנעול את שערי ארצנו בפני אחינו פליטי־חרב. כי לו נתקבלה ההחלטה הזאת ע"י הקונגרס הזה היה מטיל חובה על ההתאחדות בא"י לבוא בדרישה הזאת לפני ממשלת הארץ.

חברות המשלחת שלנו החלו מיד בפעולת הסבר בין צירות הקונגרס והתאמצו לבאר להן את כל גודל הסכנה הצפויה לתקוות עמנו מקבלת ההצעה הזאת. כל ארבע הצירות בקשו רשות דבור נגד ההצעה. הן נתנו בטוי לרגשות עלבון צורב ונוקב עד מעמקי הנפש שמלאו את לבן בעת שהכ־או את עצומותיהן בפני קהל הקונגרס. אני בקושי שלטתי ברוחי הסוערת בעת שדברתי בשאלה זו מעל במת הקונגרס.

הסברותינו בין חברות הקונגרס נשאו כנראה פרי. הרבה פעלה הרוח הטובה ששררה באולם הקונגרס. הה־צעה הזאת הוסרה מעל הפרק. המשלחת המצרית לאות מחאה עזבה את האולם. אנו בנות א"י נשמנו לרווחה.

באותם הימים נתקיים בקופנהגן עוד קונגרס בינלאומי של נשים לעבודה סוציאלית. באחת המסיבות החגיגיות של קונגרס זה נתנה לי הזדמנות — לאורחת מארץ ישראל — לשאת נאום קצר.

אני דברתי באותו מעמד על רבבות ילדי ישראל התועים בדרכים וביערות ללא גג לראשם וללא לחם וטפול. לאחר שסיימתי את דברי נגשו אלי צירות הקונגרס מארצות סקנדינביה. לחצו את ידי ואמרו ברגש: אנו מצטערות צער עמוק על שלא עלה על דעתנו אנו להשמיע את הדברים האלה בפני חברותינו. אנו מבקשות את סליחתך.

אורות מאופל!

אסתר בורשטין — אורן

מהימים הראשונים

(זכרונות)

בחנוכה תר"פ (סוף 1919) באתי לארץ ישראל בספינת „רוסלאן". לאחר חדשים אחדים התודעתי בביתם של איטה ודוד ילין ז"ל עם הגב' ד"ר רוזה וואלט —שטרוס.

הרושם שעשתה עלי הגב' ד"ר שטרוס היה נהדר: אשה עומדת על מרום השכלת זמנה, חכמה ומלאת מרץ ולפניה מטרה גדולה אחת: שווי זכויות למחצית המין האנושי — לנשים.

היא הודיעה לי שכבר נוסדה בירושלים התאחדות נשים עבריות לשווי זכויות ובין חברותיה הראשונות בזמן ובמעלה מנתה את הגבירות ד"ר נופך, סוקניק ועזריהו. נכנסתי ברצון ל„תאחדות", שתכניתה הכללית ופרטי סעיפיה היו לפי רוחי. ועד מהרה נמצאה לי גם עבודה מתאימה בהתאחדות. והימים ימי ההכנות לבחירות לאספת הנבחרים שנקבעו לר"ח אייר תר"פ (19.IV.1920). הדבר לא היה קל. היתה מחלוקת עצומה בין החוגים המתקדמים בישוב ובין „החרדים" מכל המינים. לא רק האדוקים הקצונים מבני הישוב הישן. אלא גם „המזרחי" ובני עדות־המזרח דרשו בכל תוקף שלא תנתן זכות לבחור והבחר לאשה היהודית. הרב קוק ז"ל הלך בדרך אחרת הוא אמר: „מטעם הדין יכול הוא למצא „היתר" להשתתפותה של האשה בבחירות; אלא שאינו רוצה לסחוב את האשה לתוך הבוץ והרפש של קנוניות מפלגתיות וכל מיני אינטריגות של בחירות. שהרי פסוק מפורש הוא: „כבודה בת מלך פנימה", כבודה של האשה הוא פנים־ביתה. וחלילה לה לצאת לשוק של הפוליטיקה...". ובתנאים כאלה צריך היה לעשות תעמולה לבחירות לאס־פת הנבחרים בהשתתפותה של האשה.

ההתאחדות לשווי זכויות פרסמה כרוזים ובהם הוכיחה שזה לא מן היושר ומן הצדק לגזול זכויות ממח־צית הישוב; בהם נאמר שהאשה משתתפת באופן סעיל בכל ענפיו של בנין הארץ; שיש נשים רופאות בארץ שמסרו את נפשן למען בריאות הישוב; שיש נשים זורעות, נוטעות וקוצרות ואף נשים העובדות בכבישים ובבנינים החדשים בארץ ובכן עוול גדול הוא לגזול מהן את הזכות לחוות דעה על כל הנעשה והצריך להעשות

בארץ. והרי בקונגרסים הציונים היו זכויות שוות לגבר ולאשה. וזוכרת אני שבאחד הקונגרסים הציונים, שהש־תתפתי בו בתור ציר, ישב במקרה בקרבתי הרב ריינס, המיסד של „המזרחי".

הכרוזים של ההתאחדות היו טובים ויפים וצריך היה להפיצם ברבים. קבלתי עלי להיות אחת מן המפי־צות. לקחתי חבילה גדולה של כרוזים והלכתי למקור ההתנגדות — „לבית ישראל". שם היתה הקנאות גדולה ביותר וצריך היה לשבור אותה.

רק התחלתי להפיץ את הכרוזים — והנה מיד פגשו אותי בצעקות וחרפות. יהודים בעלי זקן ארוך ופאות מסולסלות הרעישו עלי שמים וארץ על שאני באה להפיץ „טומאה" בשכונה הקדושה של ירושלים עיר הקו־דש. נסיתי להסביר להם, שאינם צודקים. ואז לא הסתפ־קו עוד בדברים חריפים בלבד: הם נגשו לדחוף אותי, לגרשני מעמדתי בחוזק יד ואיפלו נסו להרים יד עלי... לא נבהלתי. השיבותי נזיפה על נזיפה ודחיפה על דחיפה — והתריתי בהם, שאם לא ירפו ממני, אני מוכנה להשיב מכה על מכה.

התקפתם של בני „בית ישראל" לא הצליחה. אני המשכתי לעסוק בהפצת כל הכרוזים שהיו ברשותי. ונראה הדבר שנמצאו אף בין החרדים אנשים שקול הצדק עורר בלבותיהם יחס חדש לשאלת גזל־הזכויות של האשה. הבחירות נתקיימו במועדן ואספת הנבחרים החליטה ברוב דעות לתת לאשה העברית זכות בחירה פעילה וסבילה ומאז נעשה הדבר לחוק בישוב.

אבל כדאי שתדענה אחיותינו הצעירות כי זכות בחירה זו לאשה הושגה אחר מלחמה קשה; כי בלי מלחמה, מלחמת דעות אמיצה ועקשנית אין להשיג שום דבר חדש.

צפורה קלוזנר

מלחמת נשי פתח תקוה לזכות בחירה

עוד לפני הרבה עשרות בשנים לחמו נשי פ"ת להרחבת זכויותיהן. הרבה עמלו וסבלו אמהות המושבה הזאת והרבה קרבנות הביאו למענה; יחד עם האיש נשאה בעול הכבד של בנין המושבה גם האשה ולעתים היתה המעמסה שלה גדולה משלו. ולהבין לא יכלה למה ומדוע תהיה משוללת זכות להשתתף בהנהלת המושבה. בהרבה הזדמנויות הביאו נשי פתח תקוה את תביעותיהן להרחבת זכויותיהן ואת המרמרותן על אי הצדק שנהגו בהן.

אבל עד עולם לא אשכח אספה אחת, זו היתה אספת מושבה גדולה רבת המשתתפים. ולפתע עלתה על הכסא אשה אמיצה ועצמאית בכל דרכיה — חנה זהבי ז"ל (זלוטויפקי) ואמרה בקול רם: אחים, איך אתם יכולים בנידה כזו לבייש אותנו — נשי פ"ת ואותי. את הבן שילדתי וגדלתי אתם מצדפים אל אספתכם ומקבלים את דעתו. ואני — אמו — אין לי רשות לחוות את דעתי על מהלך חיי המושבה שלי.

דבריה אלה עשו רושם עז על השומעים. אבל החרדים עמדו על דעתם שאין רוצים הם לשבת יחד עם אשה על יד שולחן אחד".

עוד מקרה אחד נחרת בזכרוני ולא אשכחהו.

הגב' זפרן ואנכי חזרנו מהמושל בת"א ומכתב בידינו שאין שום מניעה להשתתפותנו בבחירות למועצת פתח תקוה. עלינו לאולם המועצה. שם ישב אותה שעה על יד השולחן בחור צעיר מאד מ. ש. מסרנו את מכתבנו ובתשובה הכריז הצעיר בקול גאוה: „ואנו לא נתן זכיות לנשים".

ההכרזה הזאת אחרה לבוא. זאת היתה האספה האחרונה בלי השתתפות נשים.

מ. סקיבין

נשי צפת הולכות אל הקלפי

בהתפזר הישוב התל־אביבי בגזרת השלטון התורכי בימי המלחמה העולמית הקודמת, מצאתי את דרכי לצפת — לעיר הצפונית של ארצנו. הרבה עוני ורעב ראיתי שם. הפליאני במיוחד ההרכב המוזר של האוכלוסיה היהודית: בכל מקום הייתי פוגשת כמעט רק נשים וילדים. אחר כך הוברר לי שהבעלים הגרו לארצות רחוקות, לאמריקה, אוסטרליה ועוד. סבת ההגירה הזאת היתה העוני האיום ששרר בעדה הזאת. לפי המנהג הנפוץ היו מתחתנים בגיל צעיר מאד. איש בן שלשים היה כבר לרוב אב למשפחה בת 6—5 נפשות ובאין אפשרות לכלכל את ביתו היה עוזב את הכל ונודד למרחקים. וככה הפכה אז צפת לעיר של נשים וילדים.

באחד הימים הגיעו לצפת מ. דיזנגוף ז"ל והמנוח קולונל קיש לרגל הסדורים של גולי תל־אביב. והימים ההם ימי ההכנות לבחירות לאספת הנבחרים. קבוצת נשים פעילות הגישה להם תזכיר, בו בקשו לעזור לתושבי צפת גופא, כי הרעב והמחסור עשו בהם שמות. יחד עם זה דרשנו בתזכיר לתת לנשי צפת זכות בחירה לאסת"נ.

באספת עם גדולה שנתכנסה בהשתתפות המנוח דיזנגוף וקיש כדי לדון בכל השאלות שעמדו על הפרק, הגן דיזנגוף ז"ל במרץ על דרישת נשי צפת להשתתף בבחירות. „הרי הן, האמהות האלה, טען הוא, נושאות בכל העול של כלכלת ילדיהן ובכל דאגות משפחתן בשעה שבעליהן נמצאים במרחקים; הן זכאיות לבחור יותר מאחרים. „נכבדי העיר" התנגדו לכך באופן חריף. נשים אחדות" גם כן דברו באותה האספה ודרשו זכות בחירה. לבסוף כשהשאלה העומדת להצבעה נתקבלה ברוב דעות ההחלטה שלנשי צפת יש זכות בחירה לאסת"נ.

וכשהוכרז מטעם „הועד הזמני" על הבחירות בארץ לאסת"נ הלכו נשי צפת אל הבחירות ברשימת נשים מיוחדת. ואלה שמות המועמדות של רשימת הנשים:

חנה סופינה; אלקה גודל; שמחה אברונין; לטיפה כהן; שרה קיזרמן; שרה ברהש.

חנה סופינה נבחרה ע"י נשי צפת והיא השתתפה כציר באספת הנבחרים הראשונה ליהודי א"י.

שמחה אברונין

החלטה נאה שנידונה לגניזה

בעצם היאבקותה האמיצה של האשה העבריה בארץ לזכויותיה המדיניות — בפרק זמן שלפני קריאת המושב השלישי של אספה"נ הראשונה — נתכנסה ישיבת הועד הלאומי באופן מיוחד לשם דיון וברור „שאלת האשה" שהיתה אותה שעה שאלה בוערת בצבורנו.

בישיבה זו השתתפו מלבד חברי הועד הלאומי גם עסקנים מזקני הישוב ובאות כח התאחדות נשים לשווי זכויות. הישיבה נתקיימה באחד מאולמי ועד העיר ליהודי ירושלים ומפני טעמים טכניים היא נפתחה בשעה מאוחרת בערב.

הדיון בבעית האשה, בתפקידי בת הישוב וזכויותיה היה רחב ומקיף. חברות ההתאחדות גוללו לפני הנאספים את מצבה החוקי של האשה לפי חוקי ישראל שלא הלמו את תנאי הזמן ועמדתה העצמאית של האשה בימינו. הן הראו על פעולת האשה בישוב בכל שטחי החיים בעיר ובכפר והן הביאו לפני חברי ועד הלאומי את תביעת האשה להשתתפות מלאה בחיי הצבור ובמוסדותיו הנבחרים, הן דרשו את שוויונה המדיני והאזרחי של האשה בארץ.

הויכוח עם ב"כ החרדים, שהתנגדו בתוקף לשוויונה החוקי של האשה, היה חריף ונמרץ והגיע לשיאו כשאשה אחת מחוג החרדים הכריזה גם היא מטעמים מסורתיים כביכול על התנגדותה למתן זכות בחירה לאשה לאספת הנבחרים. אחרי הכרזה זו התלקח הויכוח ביתר עוז והוא התנהל מתוך התלהבות משרכל הלילה עד אור הבוקר.

ערות הנאספים — וביניהם הבחיקו ראשים לבנים כשלג — והתעניינותם העמוקה בפרובלימה

הנדונה היתה כה רבה עד שאיש מהם לא הרגיש בחלוף הליל ובעלות עמוד השחר. וכשהועמדה עם תום הויכוח הרזולוציה בדבר מתן שויון מלא לאשה בישוב היא נתקבלה. פה אחד — פרט לקולו של ב"כ החרדים.

אולם לאור היום נראתה הרזולוציה הזאת נועזה יותר מדי ותחת לחץ דרישת החרדים נדון כל הפרוטוכל ...לגניזה.

ח. פינסוד־סוקניק

חברות המרכז הארצי של ההתאחדות לשווי זכויות

ד"ר. ח. ברכיהו, א. בורשטין־אורן, ד. גוזני, א. גודל, ח. גלעדי, ל. זולוטרבסקי, י. חולודנקו, א. ייבין, ר. לונץ, פ. מטמון־כהן, ת. מטמון, ש. עזריהו, ח. פינסוד־סוקניק, ל. פינס ח. פסמניק, ו. קטינקא, צ. קלויזנר, צ. שוהם.

המרכז, ירושלים ת. ד. 371

לוח התאריכים

1918. האשה השתתפה בפעם הראשונה בבחירות לועד הקהלה יפו—ת"א ולועד המושבה ראשון לציון.

1920. האשה השתתפה בבחירות לאספת הנבחרים בזכות בחירה אקטיבית ופסיבית.

1920. התאחדות נשים לשווי זכויות בא"י הצטרפה אל הברית הבנילאומית של נשים לזכויות מדיניות.

1923. נתפרסם חוק הירושה הממשלתי (זכויות היורשות והיורשים שוות).

1926. אספת הנבחרים הכריזה על שויון זכויות של הנשים בכל ענפי החיים האזרחיים, מדיניים ובלכליים.

1930. לעורכות דין נתנה רשות לעבוד בארץ בתנאים שווים עם עורכי דין.

1932. האשה קבלה זכות בחירה לועד הקהלה בירושלים (העיר הקדושה הראשית).

1936. פורסם חוק ממשלתי הקובע את הגיל 15 שנה כמינימלי בשביל נשואי בנות.

1942. מועצת הרבנות המורחבת בא"י פרסמה „שורת תקנות" הנוגעת בעניני חליצה, מזונות, היתר וכתובה.

ההישגים של האשה העבריה בארץ

1. זכות בחירה אקטיבית ופסיבית לאשה לאספת הנבחרים.
2. חוק ירושה ממשלתי הקובע זכויות שוות ליורשת וליורש בבתי הדין הכלליים.
3. נשואים מוקדמים. חוק ממשלתי קבע את גיל 15 שנה כגיל מינימלי לנשואי בנות. לפני זה היו נוהגים להשיא ילדות בגיל 12—10 שנים.
4. מזונות לילדים. תקנת מועצת הרבנות המורחבת בא"י תקנה שאב העוזב את ילדיו חייב בכלכלתם עד גיל 15 שנה. לפני זה היו נוהגים לקבע גיל הרבה יותר נמוך.

5. תקנת החליצה. ע"י מועצת הרבנות המורחבת נקבע שיבם המסרב לחלוץ את יבמתו חייב במזונותיה.

6. כל היתר טעון לפי תקנת הרבנות אשור מטעם המועצה המורחבת של הרבנות בא"י. אחרת אין להיתר תוקף חוקי.

מפעולות ההתאחדות לשווי זכויות

לשכות משפטיות בערים הגדולות בארץ. הגשת עזרה משפטית ומוסרית בעניני משפחה לנשים הזקוקות לכך. חברות הלשכות מופיעות בתפקיד טוענות לנשים בפני בתי המשפט הדתיים שלנו. כל העזרה מוגשת ללא כל תשלום.

עבודה תרבותית. לעבודה זו של ההתאחדות יש צביון מיוחד משלה. ההרצאות על המצב החוקי של האשה ועמדת האשה במשפחה ובחברה לוקחות חלק בראש.

הקשרים הבינלאומיים. ההתאחדות מקיימת קשרים עם חברית העולמית של נשים לזכויות מדיניות. ההת. משתתפת בכל הקונגרסים הבינלאומיים של הברית.

הבעיות בהן מטפלת ההתאחדות לשווי זכויות

א. בעית העגונה. העתידה להיות אקטואלית וחמורה עם תום המלחמה.

ב. בעית החליצה. כשהיבם נמצא בחוץ לארץ.

ג. קביעת חוק עונשין של ביגמיה.

ד. זכות האשה הנשואה על מחצית רכוש המשפחה.

ה. זכויות שוות לאם ולאב על בניהם.

ו. קביעת תוקף חוקי לצוואת האשה הנשואה גם לפי חוקי ישראל.

התכן:

1. דרכה של ההתאחדות לשווי זכויות — ש. עזריהו
2. הלשכות המשפטיות — ו. קטינקא
3. למלאות 25 שנה להת. לשווי זכויות — א. ייבין
4. קשרינו הבינלאומיים — ד"ר ח. ברכיהו
5. מכתב למרכז — רווה גינצברג
6. עדיין רחוקה הדרך לשויון האשה—פ. מטמון־כהן
7. אין לאשה הנשואה שליטה חוקית על רכוש ביתה ל. פינס
8. תפקידי ההתאחדות — ת. מטמון
9. קוים ושרטוטים על עבודתנו התרבותית—ר. גוזני
10. יל"ג כלוחם לשחרור האשה — ל. זולוטרבסקי
11. מהרהורי אם — י. חצרוני
12. השתתפותנו בבחירות — ש. ע.
13. מהימים ההם — בתיה הלוי
14. רשמים מקונגרס בינלאומי — א. בורשטין־אורן
15. מהימים הראשונים — צ. קלויזנר
16. נשי פתח תקוה לוחמות לזכויותיהן — מ. סקיבין
17. נשי צפת הולכות אל הקלפי — ש. אברונין
18. החלטה נאה שגידונה לגניזה—ח. פינסוד־סוקניק

דפוס ווייס, ירושלים